

T.C.
İSTANBUL YENİ YÜZYIL ÜNİVERSİTESİ

GÖÇ, UYUM, SORUNLAR
BAŞAKŞEHİR'DE YAŞAYAN SURİYELİ GÖÇMENLER
ÖRNEĞİ

ZEYNEP HANPOLAT

TEZLİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

İSTANBUL- HAZİRAN 2019

T.C.
İSTANBUL YENİ YÜZYIL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SİYASET BİLİMİ VE ULUSLARARASI İLİŞKİLER
ANA BİLİM DALI
SİYASET BİLİMİ VE ULUSLARARASI İLİŞKİLER BİLİM DALI

GÖÇ, UYUM, SORUNLAR
BAŞAKŞEHİR'DE YAŞAYAN SURİYELİ GÖÇMENLER
ÖRNEĞİ

ZEYNEP HANPOLAT

151302014

Tez Danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi HÜDAYİ SAYIN

TEZLİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

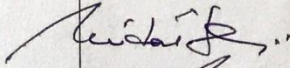
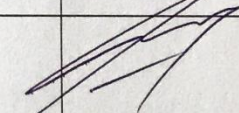
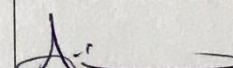
İSTANBUL- HAZİRAN 2019

T.C.
İSTANBUL YENİ YÜZYIL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ

TEZ ONAY BELGESİ

Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bilim Dalı 151302014 numaralı yüksek lisans öğrencisi Zeynep Hanpolat'ın, "**Göç, Uyum, Sorunlar Başakşehir'de Yaşayan Suriyeliler Örneği**" adlı tez çalışması, Enstitü Yönetim Kurulunun 11/06/2019 tarih ve 2019/10 sayılı kararıyla oluşturulan jüri tarafından oy birliği / oy çokluğu ile Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Tez Savunma Tarihi: 26/06/2019

Öğretim Üyesi Adı ve Soyadı		İmzası
1.	Tez Danışmanı	Dr. Öğr. Üyesi Hüdayi SAYIN
2.	Jüri Üyesi	Dr. Öğr. Üyesi Pelin YANTUR
3.	Jüri Üyesi	Dr. Öğr. Üyesi Ahmet ÖZCAN

İSTANBUL YENİ YÜZYIL ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

SİYASET BİLİMİ VE ULUSLARARASI İLİŞKİLER

YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

DOĞRULUK BEYANI

Yüksek lisans tezi olarak sunduğum, bu çalışmayı, bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yol ve yardıma başvurmaksızın yazdığımı, yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu ve bu eserleri her kullanımında alıntı yaparak yararlandığımı belirtir; bunu onurumla doğrularım.

Enstitü tarafından belli bir zamana bağlı olmaksızın, tezimle ilgili yaptığım bu beyana aykırı bir durumun saptanması durumunda, ortaya çıkacak tüm ahlaki ve hukuki sonuçlara katlanacağımı bildiririm.

26.10/2019..

Adı-Soyadı

Zeynep Hanpolat

İmzası

Zell

ÖNSÖZ

Araştırma konumun belirlenmesinden başlayarak sonuç aşamasına kadar, çalışmamın her safhasında bilimsel uyarı ve yardımları ile araştırmama yön veren danışman hocam Sayın Dr. Öğr. Üyesi Hüdayi SAYIN'a minnet ve şükranlarımı sunarım.

Anket çalışmasını kursiyerlere uygulama aşamasında, yardımlarını esirgemeyen İSMEK Yabancılar için Türkçe hocalarıma özellikle Sevil ÖZPINAR hocama en içten şükranlarımı sunarım.

ÖZ

GÖÇ, UYUM, SORUNLAR

BAŞAKŞEHİR'DE YAŞAYAN SURIYELİ GÖÇMENLERİN ÖRNEĞİ

Zeynep HANPOLAT

Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler

Tez Danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi Hüdayi Sayın

2019 HAZİRAN

Göç olgusu, sosyal bilimlerin birçok alanında çalışılmakta ve araştırılmaktadır. İnsanlık tarihi kadar eski olan göç hareketleri günümüzde de devam etmektedir. 2010 tarihinde Arap coğrafyasında meydana gelen halk ayaklanmaları ve çatışmalar birçok insanın göç ederek sığınmacı ve mülteci konumuna düşmesine sebep olmuştur. Bu isyanlar, bazı ülkelerde iç savaşa dönüşürken ayaklanmaların son durağı olan Suriye’de çatışmaların özellikle iç savaşın başlamasına ve dünya genelinde Suriyeli mülteci krizine neden olmuştur. İlk başlarda göç hareketleri ve sığınmacı sorunları ağırlıklı olarak çevre ülkeleri etkilemiştir. Söz konusu çevre ülkeler içinde bulunan en uzun sınır komşusu olan Türkiye’ye Suriye’den 2011 yılında kitleler halinde göç başladı. Ülkemize göç eden Suriyelilere devlet sınırlarını açık tutmaktadır. Ülkemize giriş yapan Suriyelilere “geçici koruma” altına alınmakta sığınmacılara gerekli insanı yardımlar yapılmaktadır. Suriyeli sığınmacılar gerek kent merkezlerine gerekse kamplarda yaşamlarını sürdürmektedir

Bu araştırmada ilk olarak göç kavramı irdelenmiş, dünyada ve Türkiye’deki tarihsel sürecine değinilmiştir. İkinci aşamada, araştırma konusu ile ilgili gerekli literatür taraması yapılarak bu alanda yapılan çalışmalar, yayınlar ve konular ayrıntılı olarak incelemeye tabi tutulmuştur. Yapılan çalışmalar ile Suriyeli göçmenlerin ülkemizde karşılaştıkları sorunlar açıklanmaya

çalışılmıştır. Bu bağlamda İstanbul ili Başakşehir ilçesinde, Suriye’de devam eden iç savaştan kaçan geçici “koruma altında” olan Suriyeli sığınmacıların hangi şartlarda yaşadıkları, barınma, iş, eğitim, sağlık gibi konularda karşılaştıkları problemleri, varsa beklentilerini tespit etmek için anket uygulaması yürütülmüştür.

Araştırmanın hedefleri doğrultusunda hazırlanan 31 sorudan oluşan anket katılımcılara uygulanmıştır. Elde edilen veriler yaş, cinsiyet, etnik köken, eğitim durumu, geliş zamanı, çalışma koşulları, meslekleri gibi ölçütler temel alınarak, değişkenler kendi aralarında karşılaştırılarak önemli bulgular elde edilmiş. Anket vasıtası ile elde edilen veriler SPSS yöntemi kullanılarak analiz edilmiştir. Programa işlenen verilerin frekans ve yüzde hesaplamaları yapılarak, tablolar oluşturularak analizleri sağlanmıştır. Yapılan anket çalışması sonucunda elde edilen veriler doğrultusunda sonuçlar ve öneriler ile Suriyeli göçmenlerin Türkiye’deki sorunlarının çözümüne katkıda bulunulması amaçlanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Göç, Zorunlu göç, Sığınmacı, Geçici Koruma, Suriye.

ABSTRACT

MIGRATION, ADAPTATION, ISSUES

THE EXAMPLE OF SYRIAN IMMIGRANTS FROM BAŞAKŞEHİR

Zeynep HANPOLAT

Political Science and International Relations

Thesis Advisor: Asst.. Prof.Dr. Hüdayi Sayın

2019 JUNE

The phenomenon of migration is studied in many areas of social sciences. Migration movements, which are as old as human history, continue today. The popular uprisings and conflicts in the Arab region in 2010 caused many people to emigrate and become refugees. While these revolts were transformed into civil war in some countries, the conflict in Syria, which was the last stop of the riots, led to the beginning of the civil war in particular and the Syrian refugee crisis throughout the world. At first, migration problems and the problem of refugees have affected the neighboring countries. Turkey, which is the longest border neighbor in the surrounding countries, started to receive mass migration from Syria in 2011. The borders of the state is open to The Syrians who migrated to our country. The Syrians who enter our country are given temporary protection and asylum seekers are provided with humanitarian aid. Syrian asylum seekers continue their lives both in urban centers and in camps.

First of all, the concept of migration has been examined and the historical process in Turkey and in the world has been discussed. In the second stage, the necessary literature survey was conducted on the subject of research and the studies, publications and issues in this field were examined in detail.. With the studies, the problems faced by Syrian migrants in our country were tried to be explained. In this context, a survey was carried out in Basaksehir district of Istanbul province to

determine the problems faced by Syrian refugees who are under temporary protection and the problems they face in housing, work, education and health.

The questionnaire consisting of 31 questions prepared according to the objectives of the study was applied to the participants. Based on the criteria such as age, gender, ethnicity, educational status, arrival time, working conditions and occupations, the findings were compared with each other and important findings were obtained. The data obtained from the questionnaire were analyzed using SPSS method. The frequency and percentage calculations of the data processed in the program were made and their analysis was made by creating tables. It is aimed to contribute to the solution of the problems of Syrian migrants in Turkey with the results and recommendations in line with the data obtained as a result of the survey conducted.

Key Words; Migration, Forced migration, Asylum seeker, Temporary Protection,

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	ii
ÖZ.....	ii
ABSTRACT	iii
İÇİNDEKİLER	v
TABLOLAR DİZİNİ	viii
ŞEKİLLER DİZİNİ.....	x
FOTOĞRAFLAR.....	xi
KISALTMALAR	xii
GİRİŞ	1
BİRİNCİ BÖLÜM	3
1.1.ARAŞTIRMANIN AMACI VE KONUSU	3
1.2. ARAŞTIRMANIN VARSAYIMLARI.....	3
1.3. ARAŞTIRMANIN SINIRLILIKLARI	4
1.4. ARAŞTIRMADA KULLANILAN YÖNTEM.....	4
1.5. ARAŞTIRMANIN EVRENİ.....	4
1.6. ARAŞTIRMANINI ÖRNEKLEMİ	5
1.7. ARAŞTIRMADA KARŞILAŞILAN ZORLUKLAR	5
1.8. ARAŞTIRMADA TOPLANAN VERİLERİN ÇÖZÜLMESİ.....	5
1.9. ARAŞTIRMANIN SONUÇ SIRASI	6
İKİNCİ BÖLÜM.....	7
2.1. GÖÇÜN TANIMI	7
2.2. GÖÇ TÜRLERİ.....	9
2.2.1. İç Göç.....	11

2.2.1.1. Dünya Tarihinde İç Göç Kavramına Bakış	12
2.2.1.2. Türkiye’de Yaşanan Göç Hareketlerin Tarihi ve İç Göç Kavramı	13
2.3.2. Dış Göç	16
2.3.2.1. Dünya Tarihinde Dış Göç	17
2.3.2.2 Türkiye Tarihinde Dış Göç	21
2.4. GÖÇ KURAMLARI	22
2.4.1. Klasik Göç Kuramları	23
2.4.1.1. Ravenstein’in Göç Kuramı	23
2.4.1.2. Neo-klasik Mikro Kuramlar	25
2.4.1.3. Neo-klasik Makro Kuramlar	26
2.4.2. Çağdaş Göç Kuramları	27
2.4.2.1. Kesişen Fırsatlar Kuramı	27
2.4.2.2. Merkez Çevre Kuramı	28
2.4.2.3. Göç Sistemleri Kuramı	29
2.4.2.4. İlişkiler Ağı (Network) Kuramı	30
2.4.2.5. Ulusaşırı Göç Kuramı	31
2.5. GÖÇÜN, GÖÇÜ ALAN ÜLKEYE ETKİLERİ	33
2.5.1. Etnik Yapılanma ve Irkçılık	33
2.5.2. Göçte Entegrasyon Kavramı	35
2.5.3. Çok Kültürlülük Kavramı	36
2.6. KÜRESELLEŞME KAVRAMI VE GÖÇ	37
2.7. SURİYE KRİZİ SONRASI BAŞLAYAN GÖÇ AKIMI	39
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM BULGULAR -TARTIŞMA	44
3. 1. Katılımcıların Demografik Yapıları	46
3.2. Katılımcıların Barınma Durumu	49

3.3. Katılımcıların Çalışma Hayatları.....	51
3.5. Katılımcıların Beklentileri.....	55
3.6. Katılımcıların Uyum Problemleri.....	58
SONUÇ	83
KAYNAKÇA.....	89
EKLER.....	93
Ek 1. Anket Formu	93
Ek 2. Etik Kurulu Onayı.....	103

TABLolar DİZİNİ

Tablo 1. Yıllara Göre Geçici Koruma Kapsamındaki Suriye'lilerin Sayısı.....	41
Tablo 2. Geçici Barınma Merkezleri İçinde ve Dışında Kalan Suriyelilerin Sayısı	42
Tablo 3. Geçici Koruma Kapsamında Bulunan Suriyelilerin Yaş ve Cinsiyet Dağılımı	43
Tablo 4. Suriyeli Sığınmacıların Cinsiyet Dağılımını	46
Tablo 5. Katılımcıların Yaş Dağılımını	47
Tablo 6. Katılımcıların Devlet ya da Bir Kurumda Yardım Alma Durumu	54
Tablo 7. Katılımcıların Türkiye'de Kamuda Karşılaştığı Zorluklar ve Türkiye'de Kalma İlişkisi	57
Tablo 8. İstanbul Halkının Davranışları ile Türkiye'de Yaşamayı İsteme İlişkisi	59
Tablo 9. Katılımcıların Eğitimde Yaşadığı Sorunlar	60
Tablo 10. Katılımcıların Türkiye'ye Göç Etme Tarihini Gösteren Durum	62
Tablo 11. Katılımcıların Göçte Türkiye'yi Tercih Etme Nedenleri.....	63
Tablo 12. Katılımcıların Savaşta Yakınlarını Kaybetme Durumu.....	64
Tablo 13. Katılımcıların Savaşın Biteceği ile İlgili Öngörülerini.....	64
Tablo13. Katılımcıların Savaş Sonrası Suriye'de Hayatın Normale Dönme ile İlgili Düşünceleri	65
Tablo 15. Katılımcıların Vatandaşlık talebi ve Suriye'ye Geri Dönmeyi İsteme İlişkisi	66
Tablo 16. Katılımcıların Resmi Kurumda Çalışan Görevliler ile İlgili Görüşleri	67
Tablo 17. Katılımcıların Komşuluk İlişkilerini Gösteren Durumu	67
Tablo 18. Katılımcıların Öğretmenlerle İlgili Görüşleri	68
Tablo 19. Katılımcıların Sosyal İlişkileri ile Türkiye'de Beklentilerini Karşılanması Arasındaki İlişkisi	70
Tablo 20. Katılımcıların Türkiyede Beklentileri ile Çocukların Akran İlişkileri Gösteren Durum	71

Tablo 21. Türkiye’deki Yaşamında Memnun Olma Durumu ile Ayrımcılık Maruz Kalma Arasındaki İlişki	72
Tablo 22. Sığınmacıların Türkiye’deki Yaşamlarından Memnun Kalma Durumları İstanbul Halkının Yaklaşımları Hakkında Görüşleri.....	73
Tablo 23. Türkiyedeki Yaşamlarından Memnun Kalma Durumu ile Ev Kiralamadaki Zorluk Durumu	74
Tablo 24. Komşularıyla Görüşme İle Türkiye’de Kalıcı Olmayı İsteme İlişkisi.....	75
Tablo 25. Türkiye’de Kalıcı Olma İsteği ile Öğretmen Davranışları Arasındaki İlişkisi	76
Tablo 26. Barınma Problemleri İle Türkiye de Yaşamayı İsteme Arasındaki İlişki.....	77
Tablo 27. Katılımcıların Resmi Görevliler Hakkında Görüşler ile Vatandaşlık İstemeyi Etkileme Durumu	78
Tablo 28. Komşularıyla Görüşme Durumu ile Vatandaşlık İsteme İlişkisi	79
Tablo 29. Katılımcıların Türk Halkı ile İlgili Düşünceleri ile Vatandaşlık Talebinde Bulunma İlişkisi	80
Tablo 30. Katılımcıların Barınma ile İlgili Yaşadıkları Problemler ile Vatandaşlık İsteklerin Gösteren Durum.....	81

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 1. Araştırmaya Katılanların Ülke Kökenlerinin Dağılımı (%).....	47
Şekil 2. Katılımcıların Medeni Halini Gösteren Dağılım	48
Şekil 3. Katılımcıların Eğitim Durumları	48
Şekil 4. Katılımcıların Ev sahibi Olma Durumları	50
Şekil 5. Katılımcıların Barınma Hususunda Karşılaştığı Problemler	50
Şekil 6. Göç Etmeden Önceki Meslek Dağılımı	51
Şekil 7. Grafik Katılımcıların Türkiye 'deki Çalışma Durumu	52
Şekil 8. Katılımcıların Gelir Düzeyini Gösteren Dağılım.....	53
Şekil 9. Katılımcıların Türkiye'deki En Önemli İhtiyaçlarını Gösteren Dağılım.....	53
Şekil 10. Katılımcıların Göç Sırasında Yardım Alma Durumu	55
Şekil 11. Katılımcıların Göç Sonrası Yaşamlarında Oluşan Değişim Durumu	56
Şekil 12. Katılımcıların Türkiye'de Yaşamaktan Memnun Olma Durumu.....	56
Şekil 13. Katılımcıların İstanbul Halkı ile İlgili Görüşleri	58
Şekil 14. Katılımcıların Çocuklarının Akran İlişkileri Gösteren Dağılım	60
Şekil 15. Katılımcıların Türkçeyi Kullanma Yetkinliği.....	61
Şekil 16. Katılımcıların Okulda Diğer Çocukların Tutumu ile İlgili Görüşleri.....	68
Şekil 17. Katılımcıların İstanbulluların Yaklaşımları ile İlgili Düşünceleri	69

FOTOĞRAFLAR

Fotoğraf 1: Türkçe Eğitime Katılan Kursiyerler.....38

KISALTMALAR

AB	: Avrupa Birliği
ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
AGE	: Adı Geçen Eser
BM	: Birleşmiş Milletler
BMMYK	: Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği
BKZ	: Bakanız
CDU	: Almanya Hristiyan Demokrat Birliği Partisi
HBÖ	: Hayat Boyu Öğrenme
IUM	: Uluslararası Göç Örgütü
İBB	: İstanbul Büyükşehir Belediyesi
İSMEK	: İstanbul Büyükşehir Belediyesi Sanat ve Meslek Eğitimi Kursları
TC	: Türkiye Cumhuriyeti
YY	: Yüzyıl

GİRİŞ

İlk çağlardan beri insanlar iklim, güvenlik, kıtlık gibi yaşamı tehdit eden nedenlerden göç etme gereğini duymuştur. Göç temelde insanların daha rahat ve güvenli koşullarda yaşam kalitesini artırmak için yaptığı bir hareket olmuştur. Bu kavram özerinde medeniyetler birbirleri ile etkileşime geçip bugün sahip olduğumuz gelişim noktasına ulaşmıştır. Kavimler göçü ile günümüzde var olan milletler tarih sahnesine çıkmış, bazı milletler ise tarihten silinmiştir. Tarihin farklı zaman diliminde oluşan göç hareketini oluşturan nedenler hep farklılık göstermiş olsa da göç olgusu hız kesmeden günümüzde devam etmektedir.

Orta Doğu'da, stratejik noktada önemli konumda olan Türkiye, farklı tarihlerde değişik milletlerden sığınmacılara "açık kapı politikası"nı günümüzde de devam ettirmektedir. Türkiye, geçmişte farklı nedenlerden dolayı kitleler halinde, zorunlu göçe tabi tutulan sığınmacıları ekonomik anlamda maliyeti yüksek olmasına rağmen kabul etmiştir. Daha önceleri transit ülke konumunda olan Türkiye, Suriye'de patlak veren iç savaşta kaçan ve Türki cumhuriyetlerinden gelen göçmenlerle hedef ülke konumuna geldi.

Arap Baharı olarak adlandırılan ayaklanmalar, 2010 yılının Aralık ayında, Muhammet Bouazizi adlı Tunuslu gencin sistemi protesto etmek için intihar etme girişimi ile başlamış ve kısa sürede tüm Arap coğrafyasına yayılmıştır. Mısır, Libya ve Suriye'de daha çok etkili olmakla beraber Cezayir, Ürdün, Bahreyn ve Yemen gibi Arap ülkelerini de etkilemiştir. Bu sürecin sonunda bazı ülkelerde rejim değişikliği oldu, bazı ülkelerde ise günümüze kadar iç karışıklıklar devam etmektedir. Arap Baharı etkisi ile Suriye'de iç karışıklıklar Mart 2011'de başladı. Suriye'de halk, baskıcı anti-demokratik rejimi protesto etmek için eyleme geçti. Yapılan protestolar, rejimin katı yöntemler kullanması sonucu kısa zamanda ayaklanmaya dönüştü. Baas rejim ayaklanmayı, şiddet dozu yüksek yöntemlerle, ağır silahlar ve bombalar kullanarak kontrol altına almaya çalıştı. İç savaşta birçok çocuk, kadın, yaşlı insan hayatını kaybetti ve halk can güvenliğini sağlamak için ülkeyi terk etmeye başladı. Çatışma ortamında kaçan Suriyeliler, 29 Nisan 2011'de Hatay ili Yayladağı ilçesinde 260 kişilik bir grup olarak

Türkiye' ye giriş yaptı. Türkiye ile en uzun sınırı bulunan Suriye halkı için, Türkiye tarafından BM'e "güvenli bölge" oluşturma talebi reddedilmiştir. Bunun sonucunda dört milyona yakın Suriyeli sığınmacının Türkiye'nin çeşitli şehirlerinde yığılmalarına neden olmuştur. 4/4/2013 tarihli ve 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu'nun 91'inci maddesine dayanılarak hazırlanan ve 22/10/2014 tarihli ve 29153 numaralı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Geçici Koruma Yönetmeliği ile geçici koruma statüsü altına alındı (AFAT, 2017).

Savaşın başladığı ilk zamanlarda kısa sürede rejimin yıkılacağı öngörülüyordu ve Suriyelilerin kısa süre sonra ülkelerine geri döneceği düşünülmekteydi. ABD, Rusya ve İran'ın Eset rejimini destekleme politikaları, Suriye iç savaşının devam etmesinde büyük etken olmuştur. Türkiye, Suriye iç savaşından olumsuz şekilde etkilenen ülkelerin başında gelmektedir. Suriyeli sığınmacıların göç etmek için Türkiye'yi tercih etme nedenlerini; sınır komşusu olması, aynı dine mensup olması, ortak tarih bilinci ve kültürel benzerlik konusunda yakınlık duyması, Türkiye'nin "kabul politikası" ve aynı zamanda Batılı ülkelere geçmek için köprü görevinde bulunması şeklinde sıralayabiliriz. Söz konusu sığınmacılar, birçok ilde (Suriye'ye sınır komşusu olan iller başta olmak üzere) barınma merkezlerinde, kurulan kamplarda ve başta İstanbul, Ankara, İzmir gibi metropol şehirlerde yaşamlarını devam ettirmektedir.

Savaşın acılarını yaşayan Suriye sığınmacılarının ülkelerini ve sahip oldukları her şeyi geride bırakarak göç etmek zorunda kalmaları, onların maddi ve manevi zorluklar yaşamasına neden olmaktadır. Ayrıca sığınmacıların göç ettikleri yerlerde, kültürel farklılıklar ve yabancı bir dille karşılaşmaları yerel halkla iletişim kuramamasına ve göç ettikleri toplumda uyum sorunlarına yol açmaktadır. Toplumumuz, ilk başlarda savaştan kaçan Suriyeli göçmenleri iyi karşılamış ve savaşta açılan yaraları sarmak için seferber oldu. Ancak savaşın beklenenden daha uzun sürmesi, ufukta barışın olmayacağı yönünde oluşan kanaat, Suriyelilerin kalıcı olacakları, ülkelere savaş bitse dahi dönmeyecekleri fikrine dönüşmüştür. Bu nedenle yerli halk, Suriyeli göçmenleri, işsizlik ve artan ev fiyatlarının müsebbibi olarak görmeye başlamıştır. Bu bağlamda devlet makamlarının oluşan söz konusu yargıların giderilmesi için gerekli çalışmalar yapması öngörülmektedir. Yapılan tez araştırmasının bu çalışmalara katkıda bulunması beklenmektedir.

BİRİNCİ BÖLÜM

1.1.ARAŞTIRMANIN AMACI VE KONUSU

Bu çalışmada, İstanbul ili Başakşehir ilçesinde yaşamakta olan geçici koruma altındaki Suriyeli sığınmacıların yaşam şartları, demografik yapılar, sosyal, ekonomik ve eğitim durumları incelenmiş, varsa beklentileri ve yaşadıkları uyum sorunlarının tespiti amaçlanmıştır.

1.2. ARAŞTIRMANIN VARSAYIMLARI

Suriyeli göçmenlerin demografik dağılımlarını, yaşam standardını ölçmek, ülkemizde varsa beklentilerini ve karşılaştıkları problemlerini ele alan bu çalışmanın varsayımlarını şu şekilde açıklayabiliriz:

Suriye iç savaşının başladığı tarihten günümüze kadar olan süreçte, sayıları milyonları bulan bir kitlenin Türkiye'ye kabul edilmesi yerel halk tarafından bir sorun olarak görülmektedir. Bunun sebepleri arasında sığınmacıların Suriye'de hayat normale dönse dahi ülkelerine dönmeyi düşünmemeleri başı çekmektedir. Ayrıca sığınmacıların farklı dil kullanmaları, farklı kültürel değerlere sahip olmaları, Türkiye'deki hayatlarına uyum sürecini zorlaştırmaktadır. Bu bağlamda Türkiye "geçici koruma" altında olan Suriyeli sığınmacıların ülkemizde barınma, iş, eğitim, uyum durumları ve sağlık konusunda yaşadıkları zorluklar araştırmanın problemini oluşturmaktadır.

Araştırmanın alt varsayımlarını şu şekilde sıralayabiliriz:

- a) Suriyeli göçmenler barınma konusunda, sağlık hizmetlerinde yararlanma ve eğitimde faydalanma noktasında sorun yaşamaktadır.
- b) Suriyeli göçmenler işsizlik bağlı olarak maddi zorluk yaşamaktadır.
- c) Suriyeli göçmenler savaş bitse de ülkelerine dönmeyi düşünmemektedir.

1.3. ARAŞTIRMANIN SINIRLILIKLARI

Araştırma bölge olarak İstanbul ili genelinde Başakşehir ilçesi özelinde “geçici koruma” altında yaşamakta olan Suriye kökenli yabancı kiŐilerle sınırlandırılmıştır. Ankete verilen cevapların doğruluğu kabul edilmiştir.

1.4. ARAŞTIRMADA KULLANILAN YÖNTEM

Bu araştırma İstanbul ili Başakşehir ilçesinde yaşamakta olan 126 sığınmacı ile anket yapılarak gerçekteştirilmiştir. Anket genel itibarı ile Başakşehir ilçesinde İBB Hayat Boyu ğrenme Mdrlğne bağlı Başakşehir 2 Etap-İSMEK, Kayaşehir İSMEK, 5 Etap İSMEK, Bahçeehir İSMEK Kurs Merkezlerinde yabancılar için Türkçe eğitimi alan kursiyerlere uygulanmıştır. Anket yapılmadan önce katılımcı kursiyerlere İstanbul Yeni Yüzyıl Üniversitesi Yüksek Lisans alanında yapılmakta olan bir çalışmada kullanılacağı ifade edilmiştir. Sığınmacıların problemleri, beklentileri ve uyum sürecinde karşılaştıkları sıkıntıların neler olduğu tespit edilmesi amaçlanmıştır. İlk başta anket 25 katılımcıya uygulanarak n anket çalışması yapılmış, anket tekrar düzenlenmiştir. Anket formu ile ilgili İstanbul Yeni yüzyıl niversitesi Etik Kurul Onayı alınmıştır. Anket soruların cevapları analiz edilerek yorumlanmıştır. İstatiksel değerlendirmeler yapılırken deđiŐkenlerin çapraz sorgulaması yapılmış, değerkenlerin birbirleri ile ilişkileri analiz edilmiştir. Bu analizlerle elde edilen bulgular metne aktarılmıştır. Katılımcıların verdikleri cevaplar doğru kabul edilmiştir.

1.5. ARAŞTIRMANIN EVRENİ

Araştırmanın evreni Suriye’de 2011 yılında başlayan iç savaş sonucunda Türkiye’ye göç eden, başta İstanbul olmak üzere çeşitli illere dağılan ve yaşamalarını burada sürdüren sığınmacılar oluşturmaktadır.

1.6. ARAŞTIRMANINI ÖRNEKLEMİ

Araştırmanın örneklemini İstanbul'un ili Başakşehir ilçesinde yaşamakta olan geçici koruma altındaki Suriyeli sığınmacıları kapsamaktadır. Örneklem, çalışmaya katkı sağlayabilecek İBB HBÖ bağlı Başakşehir sınırları içinde yabancılar için Türkçe branşı eğitimi veren Kayaşehir, 2. Etap, 5. Etap Bahçeşehir İSMEK Kurs Merkezlerinde Türkçe eğitimi alan 126 kursiyere anket uygulanmıştır. Alınan cevaplar analiz edilmiştir. İBB İSMEK HBÖ Merkezleri 1996 yılında İBB Başkanı olan Recep Tayyip Erdoğan tarafından bir sosyal doku projesi olarak faaliyet göstermeye başlamıştır. 3 merkezde 3 branşta 141 öğrenci ile başlayan eğitimler, 2018-2019 eğitim dönemi itibariyle İstanbul'un 39 ilçesinde, 242 merkezde, 752 program, 307 branşta 2 milyon 600 bini aşan öğrenciye ulaşmıştır. Eğitimler karma verilmektedir.

1.7. ARAŞTIRMADA KARŞILAŞILAN ZORLUKLAR

Araştırmada kullanılan anketler İstanbul ili Başakşehir ilçesinde ikamet eden geçici koruma altındaki yabancı sığınmacılara uygulandığında en büyük problem katılımcıların Türkçe bilmemesi, araştırmacının da Arapça bilmiyor olmasıdır. Anketin Arapça ile hazırlanması, anket uygulama esnasında Türkçe bilen katılımcılardan yardım almıştır.

1.8. ARAŞTIRMADA TOPLANAN VERİLERİN ÇÖZÜLMESİ

Araştırmada veri toplama aracı olarak anket formu kullanılmıştır. Anket sorularının cevapları analiz edilerek tablolar oluşturularak sayısal veriler elde edilmiştir. Araştırmada elde edilen veriler SPSS sistemi kullanılarak analiz edilmiş yorumlanmış ve sonuçlara ulaşılmıştır. Araştırmada kullanılan anket formu dört alanda oluşmaktadır. Demografik bilgilerini ölçmek, sosyal- ekonomik durumları, hayat koşulları, İstanbul halkı ile ilgili görüşleri ve gelecek beklentileri içeren bilgileri almak için anket soruları hazırlanmış,

1.9. ARAŞTIRMANIN SONUÇ SIRASI

Araştırmanın birinci bölümünde araştırma hakkında genel bilgiler sunulmuŐtur. Bu bölümde araştırmanın amacı ve konusu, varsayımları, sınırlılıkları, zorlukları, evreni, rneklemi, kullanılan yöntem, toplanılan bilgilerin özümleme yöntemi ve toplanılan bilgiler sunulmuŐtur.

Araştırmanın ikinci bölümünde araştırmanın kuramsal erevesi bu bölümde ele alınacaktır. G olgusu, gn tarihi, g eŐitleri ve g kuramların küreselleşme, entegrasyon, asimilasyon kavramları sunulmuŐtur.

Araştırmanın nc bölümünde 2011 yılından beri Suriye iç savaşından kaçıp Türkiye'ye kitleler halinde sığınan sığınmacıların Türkiye' de devam eden hayatlarını konu edinmektedir. Araştırmanın evreni olan İstanbul ili Başakşehir ilçesinde yaşamakta olan geçici koruma altındaki Suriyeli sığınmacıların cinsiyeti, yaŐı, medeni hali, eğitim durumu, çalışma hayatları, Türkiye'ye geliş zamanı, uyum sorunları ve beklentileri gibi konu baŐlıkları ele alınacak, bu alanların dağılım ve karŐılaŐtırmaları yapılacak, elde edilen verileri ile bulgular tablo ve grafiklere dönüŐtürülecek. Elde edilen verilerin rakamlara yansıtılacak ve bu veriler iŐıĖında yorumlar yapılacak ve öneriler sunulularak araştırma son bulacak.

İKİNCİ BÖLÜM

2.1. GÖÇÜN TANIMI

Türk Dil Kurumu “göç” kavramını “*ekonomik, toplumsal, siyasi sebeplerle bireylerin veya toplulukların bir ülkeden başka bir ülkeye, bir yerleşim yerinden başka bir yerleşim yerine gitme işi, taşınma, hicret, muhaceret*” olarak tanımlamaktadır (tdk.gov.tr, 2015). Literatür çalışması yapıldığında göçün çeşitli tanımlarının yapıldığını görmekteyiz. Karpat göçü, bireyin tüm alışkanlıklarını geride bırakarak sahip olduğu toplumsal dokudan, ekonomik imkânlardan, toplumu oluşturan birçok birleşenden, kısacası alışkanlıklarından feragat yapmaya iten bir kavram olarak değerlendirmektedir.

Asıl yerinde, ulaşılmak istenilen yere hareket göçün en kısa, aynı zamanda en iyi ifade eden tanım olduğunu söylenmektedir. Semavi dinlere bakıldığında Adem peygamberin cennetten kovulup yeryüzüne yerleşmesi ilk göç olarak yorumlanmaktadır. Müslüman ülkelerde göç olgusunun çok özel yere sahip olduğunu Mekke’den Medine’ye göç olayının İslam takviminin başlangıcı olarak kabul edilmesi göstermektedir (Karpat, 2017, s.71).

Göç kavramına Marshall ise “bireylerin ya da grupların sembolik veya siyasi sınırların ötesine yeni yerleşim alanlarına ve toplumlara doğru kalıcı hareketlerini içerir şekilde tanımlamaktadır (Marshall, 1999, s.685).

Göç kavramına birçok tanım yapıldığından yola çıkarak birçok bilim dalının çalışma alanına giren ve insanlık tarihi kadar eski olan göç olgusu, demografide tanımlanması çok zor olan kavramlardan biridir. Durağan bir olgu olarak kabul edilmeyen göç kavramı, nedenleri ve sonuçları ile birlikte değerlendirilen bir süreç olarak kavranmaktadır. Bazılarına göre, bu süreç geleneksel toplum yapısından modern toplum yapısına geçişi temsil etmektedir. Ancak sürecin temel niteliği, göçün nedenleri ve sonuçları ile ele alınmasıdır. Burada göçün, sosyal ve ekonomik dönüşümlerin sonucu olarak ortaya çıkması açısından bir “sonuç”; göçün kendisinin de sosyal ve ekonomik dönüşümlere yol açması bakımından da bir “neden” olarak tarif edilmektedir.

“Eski dilde “hicret” kelimesi ile de ifade edilebilen göç; antropologlar, sosyologlar, planlamacılar, idareciler, tarihçiler, coğrafyacılar ve ekonomistler tarafından yakından ilgilenmesi açısından çok yönlü bir kavram olarak değerlendirilmektedir. Bu bağlamda göçün, toplumların sosyal, kültürel ve ekonomik yapısıyla olan yakın ilişkisine, özellikle nüfusun nitel ve nicel yapısında önemli bir etkiye sahip olduğuna dikkat çekilmektedir.” (Taşçı, 2009, s 179)

Göçün öznesi insan olmasından dolayı, toplumların sosyal, kültürel ve ekonomik yönleri ile yakından ilişkilidir (Taşçı, 2009, s.180).

Literatüre bakıldığında göç, ilk insanlardan günümüze kadar en genel anlamıyla, iki mekân arasında, yani coğrafi alanlar arasında nüfusun yer değiştirmesi olarak tanımlanmaktadır. Ancak olgusal olarak göç ele alındığında, birçok etkenin göçe yol açabildiği, aynı etkenin farklı zaman ve mekânlarda farklı sonuçlar doğurabildiği bu nedenle de kesin sınırları olan tek bir göç tanımı yapabilmeyin mümkün olmadığı görülmektedir.

Göç tanımlarının ortak özelliği yukarıda da değinildiği gibi *“bireylerin tüm gelecek yaşantılarını ya da bir sürelik bölümünü geçirmek üzere yaşadığı bölgeden ayrılıp başka bir bölgeye yerleşmek üzere coğrafi yer değiştirme hareketi”* olarak kabul görmektedir. Yaşanılan mekânda yapılan yer değişikliğinin göç kavramı kapsamında değerlendirilebilmesi için yaşanan bu değişikliğin anlamlı bir uzaklık ve süreklilik içinde bulunarak etki yaratabilmesi gerekmektedir. Dolayısıyla ekonomik, siyasal, kültürel, coğrafi vb. gibi bir çok yönde ele alınan göç sürecinin temelinde mekânsal yer değişikliği yaşanmaktadır (Tümtaş ve Ergun, 2016, s.1348-1349).

Daha kapsamlı bir göç tanımı yapılacak olursa bir yerden başka bir yere yapılan, sosyo-kültürel, politik ve bireysel dinamiklerden kaynaklanan, kısa-orta ve uzun vadeli olabilen bu eylemin geriye dönüş planlı veya sürekli yerleşim hedefi güden bir yer değiştirme hareketi olduğu anlaşılmaktadır (Akıncı, Nergiz ve Gediz, 2015, s. 61).

Üste yapılan birçok göç tanımında üç temel konu bulunmaktadır. Sınırlar, devamlılık ve itici-çekici sebepleri içinde barındırdığı görülmektedir. Göç tanımı içinde olan zaman mekân neden-sonuç ilişkisinde durağan bir olgudan ziyade, dinamik olgu olduğunu anlaşılmaktadır. Son olarak şunu da belirtmek gerekir ki, göç artık sadece coğrafyanın ve sosyolojinin disiplini içinde olmadığını. Birçok disiplin doğrudan ilgilendiği karmaşık bir kavramdır (Mazhar ve Erkan, 2005, s.108-109).

2.2. GÖÇ TÜRLERİ

Kemal Karpat göçleri, ikiye ayırmaktadır. Sınır kavramının olmadığı devletlerin döneminde, ikincisi ise özellikle, sınırların keskin hatlarla ayrıldığı 18.yy.da belli devletlerin oluştuğu sürede oluşan göçler. Birinci süre göçlerine örnek olarak 3 ve11. Miladi yıllarda olan göçler gösterilmektedir (Karpat, 2017, s. 73). Ortaçağ'da kavimler göçü, yani toplu göçler, katliamlar, savaşlar da değişen yapıları, etnik yapıları yavaş yavaş değişime uğramasına neden olmuştur. (Ortaylı, 2005, s 20).

Genelde göçler doğudan batıya, kuzeyden güneye doğrudur. Bu ilk devirde yapılan göçler, Avrupa'nın etnik temellerini oluşturmuştur. Gotların bir kolu olan Ostrogotlar, başta Ukrayna'ya yerleşiyorlar, bir süre yaşadıkdan sonra 375'ten 453'te Atilla'nın ölümüne kadar Hunlara tabi olmuştur. 488'de İtalya'ya geçerek Ravenna'yı başkent yapmışlar. 552'de Bizans'a yenilerek Kuzey İtalya halkı içinde asimile olarak milli benliklerini kaybetmişlerdir. Bu örnekler göç olayının dünya siyasi tarihini nasıl etkilediğini, göçle bazı etnik yapıların zamanla yerli halk arasında asimile olmaları ya da karma yeni bir etnik yapının ortaya çıktığını göstermektedir. Göç olayının dünya tarihinde, başka bir olayda nasıl rol aldığını, Cengiz Hanın oğulları ve torunlarının Rusya'da ve Orta Doğu'da dini yapıyı değiştirdiğini, bu coğrafyada Müslümanlığı yaygınlaştırdığını görülmektedir. Birinci devirde çeşitli sebeplerle göçe zorlanan gruplar, istila anlayışıyla hareket etmişler, işgalde galip olmayınca zamanla yerli halk arasında kimliklerini yitirmişlerdir. Buna örnek olarak batıya göç eden Peçenekler ve Kıpçakları gösterilmektedir. Bu iki Türk topluluğun Müslüman ve Türkçe dilini kullandıkları ancak devlet kuramadıkları için Bizans ve Macarlar içinde Hristiyanlaşarak kendi benliklerinden uzaklaşmışlardır (Karpat, 2017, s.72- 73).

Göçler aynı ülke sınırları içinde bir kentten diğer kente yapılan göçler iç göç; ülke sınırları dışında yapılan göçler ise dış göç olarak kategorize edilmektedir. Göçü, nedenleri (zorunlu ve gönüllü göç), amaçları (çalışma, sığınma) ve hedefe varmakta kullanılan yöntemleri (yasal, yasa dışı) gibi farklı kriterlere göre tanımlar sıralanabilir. Kullanılan yöntemleri (yasal, yasa dışı) gibi farklı kriterlere uygun olarak tanımlamak mümkündür (Yılmaz, 2014, s. 1686).

Göç olgusu içinde iç göç, dış göç kavramaları yanı sıra etnik kimlik –azınlık gibi kimi kavramları da içermektedir. Yurt dışına göç eden Türkiyeli göçmenlerden Almanya örneği incelendiğinde Alman halkına dini ve kültürel benzerlikleri olmadığı ve kültürel anlamda benzemeyi istemedikleri görülmektedir. Almanya’da yaşayan Türk göçmenler isteseler de onlara benzememektedir. Almanya’da yaşayan Türklerin geneli Batı ve Doğu düşünce yapısına dayalı değerleri sentezleme yolunu seçmekte bir kısmı Doğulu gibi düşünüp Doğulu gibi yaşamakta, az bir kesim ise Batılı gibi düşünüp Batı değer yargılarına göre yaşamayı tercih etmektedir.

Sosyolojik bir kavram olarak değerlendirilir dış göç ”Bir ülkedeki bireysel ya da toplumsal bir küme olarak başka ülkeye göç etmeleri” anlamında gelmekte, bununla beraber iki temel unsuru da bünyesinde barındırmaktadır. Bunlar iki kutuplu olan itici ve çekici faktörlerdir. İtici faktörler daha çok kırsal bölgede yaşayanları için geçerli olmaktadır. İtici faktörlerin başında artan nüfus baskısı ve toprakların bölünmesi, tarımda makineleşme, karayolunu kırsal kesime kadar gelişmesi gösterilmektedir. Batı ülkeleri gelişen sanayiye işçi bulmak için nitelikli işçi arayışı ile işgücü ihtiyacını karşılamak sorunundan başka farklı bir boyutta, kimlik arayışı, azınlıkların etnik eşitsizliği gibi bir dizi probleme kaydığı görülmüştür (Altıntaş, 2008, s.34-35).

Karmaşık olan göç kavramını dinamik yapısı nedeniyle farklı göç türleri ortaya çıkardığını belirtmektedir. Bireylerin siyasi sosyal ekonomik kültürel, dinsel nedenlerine bağlı olarak bireysel ya da aileleriyle beraber aldıkları göç etme kararına ‘‘ bireysel göç’’; toplumların ya da bir coğrafyada yaşayan bireylerin savaş terör gibi nedenlerden dolayı büyük kümeler ya da kitleler halinde aldıkları göç kararına ise ‘‘toplu göç’’ diye tanım yapılmaktadır. Toplu göç ya da kitlesel göç bir kategoriye göre ise uyruğu bulunduğu ülke sınırları dışına düzensiz gruplar şeklinde hareket etmesi anlamına gelmektedir (Akıncı, Nergiz ve Gedik, 2015, s.62).

Savaşlar kitlesel göç harekâtını en önemli nedenini oluşturmaktadır. Savaşlar uzun yıllar sürdüğü durumda ve şiddetli ise zorunlu göçe neden olmaktadır. Kitlesel göç harekâtının, ‘‘zorunlu göç’’ kavramı içinde değerlendirilmesi iki koşula bağlıdır. Bunlardan birincisi ülke nüfusunu en az yüzde birinin tehlikede olması ikincisi ise en az 100 bin insanın şartları gereği ya da zorla yaşadığı yerden ayrılması zorunlu göç kavramı içinde değerlendirilir (Tunç, 2015, s.2148-2462).

Bireylerin daha iyi yaşam standartlarına ulaşmak için kendi iradeleriyle karar verdiği göç etmeye karar gönüllü göç olarak tanımlanmaktadır. Bireylerin kendi iradeleriyle karar verdiği gönüllü göçte, bireyleri harekete geçiren temel şey iyi yaşam koşullarını ulaşma çabası olmaktadır. Ülkesinde iş imkânı bulmayan ya da ekonomik ve sosyal tatminsizlik ve fırsat eşitliğinin olmaması gibi nedenlerden göç eden bireyler ya da hâlihazırda bulunduğu işte çalışmak amacıyla giden göçmenlerin bu yer değiştirme hareketi “işçi göçü” olarak tanımlanmaktadır. Örneğin, 1960’da Türkiye’den başta Almanya olmak üzere gelişmiş Avrupa ülkelerine yapılan göçler, gönüllü işçi göçünü gösterilmektedir (Yılmaz, 2014, s.1687).

Gönüllü göçte ister ülke sınırları içinde olsun ister başka ülke olsun temel olan şey bir süre çalıştıktan sonra kendi yaşadığı yere ya da ülkeye dönmek üzere yapılıdır. Bu tür göçlerin dünyanın her yerinde var olduğunu söylenebilir. Tarihte yapılan en önemli gönüllü göçte, Güney Amerika’dan Kuzey Amerika’ya yapılan göçler, Akdeniz ülkelerinden gelişmiş sanayiye sahip ülkelere yapılmış göçler gösterilmektedir Gönüllü göçte en esas olgu, istihdam amacını gütmesidir (Başel, 2003, s.28).

2.2.1. İç Göç

Bir ülkenin sınırları içerisinde belirli bir bölgeden bir başka bölgeye gerçekleştirilen nüfus hareketi olarak tanımlanmaktadır. Başka bir tanıma göre ise iç göç bir ülke sınırları içerisinde, bireyin (veya toplulukların) bir yıldan kısa olmamak koşulu ile yaşadığı ortamı değiştirmesi eylemidir. Bireyler iş kurmak için, sağlık, sosyal statü gibi sosyo-ekonomik ve kültürel nedenlerden dolayı aynı ülke sınırları içinden bir yerleşim yerinden başka bir yerleşim yerine göç etmektedir.

İç göç; genellikle, kırsal kesimden kent ve metropollere doğru, kırsal kesimden kırsal kesime doğru, şehirlerden kırsal kesime doğru ve şehirlerden şehirlere doğru gerçekleşmektedir. İç göç, bir ülkedeki nüfusun bölgelere göre dağılımı ile ilgili olduğu için genellikle bu nüfus hareketlerinin yönü çoğunlukla az gelişmiş bölgelerden daha gelişmiş bölgelere doğrudur. Bu durum dış göç kavramında da rastlanılan bir olgudur.

Ancak, bazı ülkelerde çok hızlı ve yoğun sanayileşme bağlı olarak göç alırken bazı ülkelerde nispeten daha yavaş gerçekleşmektedir (Özyakışır, 2012, s.6).

2.2.1.1. Dünya Tarihinde İç Göç Kavramına Bakış

Dünya tarihinde iç göç olgusu incelendiğinde bazen büyük boyutlarda da meydana geldiği görülmektedir. Büyük boyutlarda bu tür göç hareketlerine, yirminci yüzyılın başında Trans Sibiry'a'nın inşasıyla Rusya'da Uralların doğusuna, Sibiry'a'ya doğru yeni topraklar ve yeni olanaklar aramak üzere köylü-çiftçilerin yaptığı göç ve Amerika Birleşik Devletleri ve Kanada içinde ülkelerin doğusundan batısına doğru yeni topraklara olan göçler gösterilmektedir. Kitlesele iç göçler dünyanın başka yerlerinde de meydana gelmiş ve bazıları da zorlama olmuştur. Çinlilerin daha önce de belirtilen, Mançurya'ya göçleri ve 1960'lar sonu 1970'ler başlarında şehirde oluşan işsizliğin doğurduğu baskıyı azaltmak ve komünist partinin etkisini sürdürdüğünü kanıtlamak adına 10-15 milyon dolayında Çinli'yi kırsal bölgelere yerleştirmek üzere yaptırdıkları göçler; Güney Afrika'da apartheid siyaseti uyarınca 3,6 milyon zenciye devletin hazırladığı yerleşmelere zorla yeniden-yerleştirme sırasında göçler ve Endonezya'nın Cava gibi adalardaki kalabalık nüfustan kaynaklı baskıyı azaltmak üzere boş adalara nüfus yerleştirme programlarına göre uyguladıkları siyasetlerde bu tür göçlere örneklerdir. Son iki yüz yıl boyunca dünyada en yaygın göç olayını kırsal alanlardan şehirselle alanlara doğru olan iç göçler oluşmuştur. Kırdan şehre göçler kırsal alandaki nüfus baskıları ve Sanayi Devrimi'nin getirdiği ekonomik değişimlerle bağlı olarak yapılmıştır. Bununla birlikte, iç göçler yalnızca kırdan şehre doğru olan hareketi kapsamıyor. Ülkelerin büyüklüğü, ekonomik kalkınmışlık düzeyi ve yerleşme tarihlerine bağlı olarak başlıca dört grup iç göç olayından söz etmek mümkündür:

(a) Kırdan şehre doğru (b) Kırdan kıra doğru (c) Şehirden kıra doğru (d) Şehirden şehre doğru olan göçler Gelişmiş sanayiye sahip ülkelerde iç göçün neden ve sonuçları az gelişmiş üçüncü dünya ülkelerdeki iç göçlerden farklılık gösterir (Biçim, 2012, s.43).

2.2.1.2. Türkiye’de Yaşanan Göç Hareketlerin Tarihi ve İç Göç Kavramı

Asırlardan beri Anadolu topraklarına çok farklı bölgelerden göçler yapılmış. Bu göçler bağlı olarak çok kültürlü bir toplum yapısına dönüşmüştür. Türkiye coğrafyasında yaşanan göç olaylarını incelerken kendi içinde sınıflama yaparak, analiz edilerek değerlendirmek gerekir. Osmanlı bakiyesi üzerinde kurulan Türkiye göç tarihine incelenirken Osmanlı Dönemi’nde başlayarak tahlil yapılması daha sağlıklı olur. İlhan Tekeli Türkiye’de yaşanan göçleri incelerken Balkanlaşma ve kentleşme kavramlarını kullanıyor. Osmanlı parçalanıp ulus devletlere bölünmesi esnasında Balkanlarda yaşayan Müslüman nüfus büyük kitleler halinde yer değiştirme eyleminde bulunmuştur. Savaşlarda büyük toprak kaybı yaşayan imparatorluk sınırlarına dahil olan büyük Müslüman nüfus artık Balkanlarda, yeni kurulan devletler tarafından barındırılmamış ve kitleler halinde Anadolu’ya göçler başlamasına yol açmıştır (Tekeli, 2008, s.43). Balkanlar da yaşayan nüfus hem iç göç hem de savaş ve şiddet ilişkisi nedeniyle zorunlu göç kavramına girmektedir. Tekeli, Balkanlardan gelen göçleri dış göç kategorisinde de değerlendirmektedir. Bunun nedeni ise iç ve dış göç kavramlarının zaman içinde yer değiştirme durumlarını ortaya çıkardığını belirtmiştir. Eskiden Osmanlı sınırlarına dâhil olan birçok yer uluslaşma sürecine bağlı olarak Osmanlı’dan kopunca yapılan nüfus hareketleri sınırların değişmesine bağlı olarak dış göç olarak gruplandırılmıştır. Bu yer değiştirme hareketleri sınırların değişmesine bağlı olarak da gerçekleştiğinde irade yanı bulunmaktadır. Yaşanan mezalim yüzünden yer değiştirmek zorunda kalanlar çoğu zaman ikili anlaşmalara dayanarak tekrar geri eski yerleşim yerlerine dönmüştür. Geri dönmeyenlerin büyük kısmı kendi iradeleriyle Anadolu’da kalmayı seçmiştir (Tekeli, 2008, s.45).

Balkanlardan Osmanlı’ya yaşanan nüfus hareketi zamanla yavaş da olsa uzun yıllar sürmüştür. Bu göç hareketi Müslüman toplumu etkilemiştir. İlk göç başladığında imparatorluğun kurumsallaştığı bir örgütlenme mevcut değildi. Gelen nüfusu yerli halk imkânları ölçüsünde misafir etmiştir. Göç dalgalarının büyüdüğü 1860’lı yıllardan sonra devlet eliyle kurulan “muhacir komisyonları” aracılığıyla göçmenler Trakya ve Anadolu’ya sistemli bir şekilde yerleştirilmeye başlandı. Kırım Harbi’nden sonra Osmanlı İmparatorluğu bir göç politikası takip etmiştir. 9 Mart 1857’de yayınlanan bir

iradeyle padişaha bağlılık yemini edenlerin göç etmesi serbest bırakılmıştır. Devlet göç eden nüfusa hem toprak vermiş, hem de Anadolu'ya yerleşenlerde 6 yıl, Rumeli'ye yerleşenlerde 12 yıl vergiden muaf tutmuştur. Osmanlı İmparatorluğu ciddi toprak kayıplarından sonra sınırları küçülmeye başladıktan sonra nüfus ve yer değiştirmeler 1. Dünya Savaşı'ndan sonra nitelik değiştirmeye başlamıştır. Savaş sırasında yapılan Ermeni Tehciri, Kurtuluş Savaşı'ndan sonra Lozan Anlaşması'na bağlı olarak Yunanistan'da yaşayan Müslümanlar ile Türkiye'de yaşayan Rumların nüfus mübadelesi gibi örnekler gösterilmektedir (Tekeli, 2008, s.48).

1923 yılında Cumhuriyetin kuruluşu ile Lozan'da imzalanan sözleşme doğrultusunda, Türkiye Cumhuriyeti sınırları içinde kalan Rumlar ile Yunanistan sınırları içerisinde kalan Türkler mübadele edilmiştir. Bu sözleşme gereğince Yunanistan'da yaşayan 384.000 kişi zorunlu nüfus değişimi sonucunda mübadil olarak Türkiye'ye gönderilmiştir (Tümtaş, 2016, s.1348-1349).

Tekeli, kentleşme kavramını da 1945-1950 yılları arasında yapılan göç hareketini kentleşme kategorisinde değerlendirmektedir. Türkiye 2. Dünya Savaşı sonrası kentleşme olgusu başlamıştır. Kentli nüfus 1945'te yüzde 20'lerden 2000'li yıllarında ise yüzde 80'lerin üzerine çıktığı görülmektedir. Köyden kente göçte doğrusal bir çizgi takip etmiştir. Türkiye 2. Dünya Savaşı sonrası takip ettiği temel politika, nüfusun kırdan tutulması, kentleşmenin önlenmesi yönünde olmuştur. Kentleşme ile çalışan tarım nüfusunun işsizleşmesi, söz konusu olacağından tehlikeli sosyal sorunlara yol açacağı düşünülmüyordu. Zonguldak'ta kömür maddeleri ve Karabük'te demir-çelik işletmeleri kurarak köyde yaşayan işçi grupları oluşturmaya çalışmışlardır. Kırdan kente göç edenler kurumsallaşmış, modernizem meşru bir yerleşme olanağı bulunmayacağını biliniyordu. Bu durumda göç edenler, kentlerde kenar mahallede gecekondu inşa etmeye başlamışlardır. Modernite koşullarını elit aydın kesim ise modernitenin meşru çizgisinde kalma adına kendilerince çözüm üretmeye arayışına girerek, ilk adım olarak kente gelmelerini önlemek için çalışmalar yapılmıştır. İkinci önlem planı ise yasalara uygun yapılmayan binaları yıkılmasını çözüm olarak düşünülmüştür. Bu binaların yıkım işlemleri ile ilgili mevzuat yasalarını hızlandıracak düzenlemelere gidilmiştir, Tekeli, kimsenin modernite kavramını, sorgulamamasını eleştirmektedir (Tekeli, 2016, s.44).

Yılmaz Can Türkiye de iç göç kavramını değerlendirirken Osmanlı İmparatorluğunu döneminden başlayarak konuya açıklık getirmektedir.. Osmanlı İmparatorluğu son döneminden günümüze kadar olan dönemde 4 göç dalgasından söz etmektedir.

Birinci göç dalgası, Anadolu'dan dışarıya doğru gerçekleşen Ermeni ve Rumların göçü, Osmanlı sınırlarının gittikçe küçüldüğü dağılma döneminden Türkiye Cumhuriyetinin kuruluş dönemine kadar devam eder. Müslüman Türklerin Anadolu'ya geri gelmeye başlayan göç hareketi, Cumhuriyetin kuruluş döneminde Müslüman nüfus ile Rum nüfusunun mübadelesi, Ermeni nüfusun Anadolu dışına yaptıkları göç hareketi. Osmanlı'nın gerileme döneminde başlayıp T.C kuruluş dönemine kadar 8 milyon nüfus yer değiştirdiği ileri sürülmüştür.

İkinci göç hareketi TC sınırları içinde nüfus değişikliği iller arasında yer değişikliği olarak tanımlanır.1935 'te yapılan genel nüfus ikinci göç hareketinin başlangıcı sayılır. 1935-1997 yılları arasında her 5 yıllık periyotlarla 3 milyon insanın yer değiştirdiği öne sürülmüştür. Özellikle 1950 yıllarında tarımda makineleşme, sanayide yaşanan ataklar, teknoloji ve iletişim ağının gelişmesine bağlı olarak daha iyi yaşam koşullarına sahip olma isteğiyle birleşince nüfusun büyük kısmı doğu ve kuzey illerinden batıya ve güneye kaydığı gözlenmiştir. Bu göçler plansız ve belli bir sisteme bağlı olmadan yapıldığından nüfusun bir alanda yoğunlaşması ve başka sorunları da beraberinde getirmiştir.

Üçüncü göç hareketi ise daha rahat yaşamak isteği, sınır ötesi göçlerde kapı aralamış. Almanya başta olmak üzere sanayi ve teknoloji alanında gelişmiş ülkelere de nüfus hareketi olmuştur.

Dördüncü son göç hareketi ülkemizde 1989'da başlayıp 2000'li yıllar arasında Doğu ve Güneydoğu'da göç hareketini kapsamaktadır. Oldukça büyük olan bu nüfus hareketi Türkiye'nin birçok ilinde ekonomik kültürel psikoloji ve sosyal ortamda ciddi değişikliklere neden olmuş (Can, 2011, s.20).

Türkiye ekonomisinin sanayi ve hizmet sektörleri pozitif gelişmesi sonucunda kırsal alanlardan kentlere göç nedeniyle ve kentsel alanlar ile kırsal alanlar arasında gelişmişlik farklılıkları ortaya çıkmıştır. Ekonomik kalkınma, iş gücü planlaması, kentleşme ve sosyal yapının değişiminde etkili olan iç göç olgusu, birçok ülkede olduğu gibi Türkiye'de de bazı şehirlerde nüfusun toplanmasına neden olmuştur. Türkiye'de

hızlı nüfus artışına bağlı olarak beslenme, barınma gibi ihtiyaçların yanı sıra iletişim ve ulaşım imkânlarının gelişmesi, eğitim, sağlık ve kültürel hizmet olanakların daha fazla olması sonucu kırsal kesimden büyük kentlere doğru ciddi nüfus artışı olmuştur. Türkiye’de en yaygın iç göç türü, kırdan kente iç göç hareketleridir. Ancak, Türkiye’de iç göç hareketleri sadece kırdan kente yönelik olmayıp bölgeler arası nüfus hareketlerini de kapsamaktadır. Genellikle gelişmiş sanayi ve ticaret merkezleri konumunda bulunan şehirler göç almıştır. Türkiye’de iç göçün yönü doğudan batıya olmuştur (Çelik, 2012, s.19).

2.3.2. Dış Göç

Dış göçler, bir ülkeden başka bir ülkeye yapılan göçlerdir. Bu göçler, gönüllü olabileceği gibi zorunlu şekilde de olabilmektedir. Ulaşım ve haberleşme alanındaki hızlı gelişmelere bağlı olarak ülkeler arasındaki göçler de artmaktadır. Ayrıca savaş, kıtlık, doğal afet ve terör gibi sebepler; dış göçlere özellikle zorunlu dış göçlere, iyi şartlarda yaşama isteği gibi nedenler de gönüllü dış göçlere sebep olmaktadır. İç duygu; hem kurumsal hem de göç araştırmaları açısından, uluslararası göç sorunsalına beş temel alandan bakılabileceğini belirtir: (a) Göç hareketlerinin ilk başlama nedenleri (b) Göç hareketinin zaman içindeki sürekliliği (c) Göçmenlerin vardıkları ülkede uyum sorunları (d) Göçmenlerin vardıkları ülkedeki iş gücü pazarındaki konumları ve (e) Bu göçün kaynaklandığı ülkedeki özellikle ekonomik sonuçları. Bu beş alandaki ilk ikisinin genelde göçün nedenleri bağlamında incelenmesi, son üç alanın ise göçün sonuçları içinde ele alınması mümkündür. Uluslararası dış göçün bu iki alanda değerlendirilmesinin faydalı olacağını söylemektedir (İçduygu, 2006, s.47).

Dış göç, Soğuk Savaş sonrası dönemde genişleyen ve derinleşen yeni güvenlik tehditleri içinde yer alırken hedef ülke tarafından göçü engellemeye yönelik politikaların her geçen gün daha kısıtlayıcı ve daha seçici olduğu görülmektedir. Düzensiz göç olarak tabir edilen hedef ülke tarafından sığınmacılar, mülteciler ve belli bir vasa sahip olmayan istenmeyen göçmen nüfus “dış tehdit” olarak algılanmakta, güvenlik sorunu olarak değerlendirilmektedir (Aras, 2014, s.67-102).

Dünyada artan göç oranları birçok ülkede ulusal kimlik, vatandaşlık gibi unsurlara yönelik “tehdit” olarak değerlendirilmekte ve bu unsurların yeniden tanımlanması ihtiyacını beraberinde getirmiştir (Şemşit, 2018).

Dış göç kavramı içinde değerlendirilen Türk işçi göçleri, 1961 yılında başta Almanya olmak üzere Batı Avrupa ülkelerine doğru olmuştur. Sonraki yıllarda diğer Batı Avrupa ve İskandinav ülkeleri ile imzalanan misafir işçi anlaşmaları ile göçler yaşanmıştır. 1970’lerle birlikte Batı Avrupa ülkelerinde yaşanan ekonomik durgunluktan dolayı misafir işçi anlaşmaları feshedilmeye başlanmıştır. Ancak misafir anlaşmalarına son verilmesi, Türklerin Avrupa’ya olan göçlerini engelleyemediği gibi, 1990’larda aile üyelerinin evlenmelerinden dolayı göç oranlar artarak devam etmiştir. Dış göçler arasındaki Alanya’ya yapılan işçi göçleri, diğer dış göç çeşitlerinden daha fazladır (Aksoy, 2012, s.173).

2.3.2.1.Dünya Tarihinde Dış Göç

Kıtalar arası göç olayları Amerika kıtasının keşfi ile deniz aşırı bir boyut kazanmıştır. 16. yy.da Amerikan kıtasının keşfedildiğinde Avrupa’da büyük kitleler halinde Amerikan kıtasına göç etmiştir. Bu büyük göç harekâtının ana sebebi ekonomik nedenler olmuş, yeni kıtadaki topraklarda tarım yapma imkânları, deniz aşırı ticaretinin artmasına paralel insanların kitlesel halde bu yeni kıtaya yerleşmesine neden olmuş (Aksoy, 2012, s.293).

Dış göç ülkelerin büyüklüğüne, ekonomik kalkınmışlık düzeyine, nüfus hareketlerine bağlı olarak çeşitli sebeplerle gerçekleşmektedir. Uluslararası göç dış göç tipinin içerisinde yer alan bir kavram olarak değerlendirilir. Bireylerin kendi ülke sınırları dışına çıkıp diğer ülkelerde yaşamını sürdürmeye başlaması şeklinde tanımlanmakta olup kimi zaman ulusal kimlik ve aidiyetin sorgulanmasına da neden olmaktadır (Akıncı, Nergiz, ve Gedik, 2015, s.63).

Avrupa’da dış göç dalgası 2. Dünya Savaşı’ndan sonra ortaya çıkmıştır. Savaşlarda genç nüfusun azalmasında, sanayide ileri noktalarda olan ülkelerde her sektörde iş gücünde ciddi ihtiyaç ortaya çıkmıştır. Almanya, Fransa ve Belçika ihtiyaç duyduğu

ucuz iş gücünü Türkiye ve Kuzey Afrika'dan işçi kabul ederek sorunu çözme yoluna gitmiştir. Fransa, Hollanda, İtalya ve İspanya işgücü ihtiyacını kendi sömürgelerinden karşılamayı tercih etmiştir (Koçak ve Gündüz, 2016, s.68).

Uluslararası göç küreselleşen dünyamızda her geçen gün daha da önem kazanmakta, göç eden nüfus sayısında ciddi bir artış yaşanmaktadır. İnsanlık tarihi kadar kökleri geçmişe dayanan göç olgusu, çeşitli savaş, sürgün ve doğal afetler gibi nedenlerden ya da bireylerin yaşam standartlarını yükseltmek için farklı ülkeye yaptığı hareket olan dış göç, diğer adıyla uluslararası göç 19.yy'da kavram olarak belirginleşmeye başladığı görülmektedir. 19. yy'da etnik kültürel birlik üzerinde temellendirilen ulus devletler, siyasi göçleriyle belirledikleri sınırlarını bu sınırlar içinde kalan vatandaşları üzerindeki egemenlik hakları daha da net hale gelmiş, uluslararası alanda kabul görmüştür. 20. yy'da ise bölgesel ve küresel düzeyde yaşanan büyük savaşlar, ağır insan hakları ihlalleri, etnik ve dinsel çatışmalar, iç savaşlar, uluslararası göç olgusundaki ve hâkimiyeti ortaya çıkarmıştır. Dünyanın çeşitli yerlerinde yaşanan iç savaşlar, etnik ve mezhepsel savaşlar baskılar ve iç karışıklıklar nedeniyle ülkelerini terk etmek zorunda kalan insanlar "mülteci" ve "sığınmacı" kavramı adı altında kategorize edilen göçmen grubunu ortaya çıkarmıştır (Şener, 2017, s.1).

Mülteci ya da sığınmacı diye gruplandırılan zorunlu göçler kapsamında değerlendirilen göçlerin en dramatiği mülteci göç olup, mülteciler en hassas göçmen grupları arasında yer alır. Bunlar, geride kaybedecek hiçbir şeyi bulunmayan ve çoğunlukla ülkelerini tekrar dönmek üzere terk eden insanlardan oluşmaktadır. Mülteci ve sığınmacı kavramını birbirine çokça karışmaktadır. Oysa mülteci ve sığınmacı kavramları uluslararası göç kavramında farklı olarak değerlendirilmektedir. Deniz, mülteci kavramını,

“ ırkı, dini, milliyeti belirli bir toplumsal gruba üyeliği veya siyasi fikirleri nedeniyle takibata uğrayacağından haklı olarak korktuğu için, vatandaşı olduğu ülke dışında bulunan ve vatandaşı olduğu ülkenin himayesinden istifade edemeyen veya korkudan dolayı istifade etmek istemeyen ya da uyruğu yoksa önceden ikamet ettiği ülke dışında bulunuyorsa oraya dönmeyen veya korkudan dolayı dönmek istemeyen yabancı”

şeklinde tanımlanmaktadır. Bu tanımda belirtilen nedenlerden dolayı ülkesinde kaçan, başka bir ülkenin korumasını talep eden bir kişi, ileri sürdüğü iddialar doğrulanıncaya kadar sığınmacı, iddiaların doğrulanması sonucunda ise mülteci statüsüne geçmektedir.

Diğer bir ifadeyle mültecilik, sığınma başvurusundan sonra yapılan inceleme sonucunda elde edilen ve Birleşmiş Milletler tarafından verilen bir statüdür (Orhan, 2009, s.189).

Uluslararası göç ile güvenlik kavramı arasında organik bağı bulunmaktadır. Özellikle uluslararası göç kontrol edilmeyecek boyuta ulaştığında ulusal güvenlik tehdidi olarak değerlendirilmektedir. Bu durumun sebebinin, yoğun göç almış toplumda yabancı düşmanlığı, “ırkçılık”, “radikal şiddet”, siyasal ve sosyal ekonomik anlamda ciddi güvenlik tehdidine sebep olmaktadır. Bu noktada dış göç olgusu devletin ulusal güvenliğini, nüfusun demografik yapısı kültürel kimliğin korunmasını engelleyen, tehdit eden bir unsur olarak değerlendirilmektedir (Şener, 2017, s.1).

Uluslararası göçün dinamiklerine yönelik belirgin görüş, insanların daha yüksek gelir elde etmek ve daha iyi bir yaşam kalitesine sahip olmak için az gelişmiş ülkelere gelişmiş ülkelere göç ettikleri gerçeğine dayanmaktadır. Ancak bu temel görüş günümüzde önemini kaybetmiş durumdadır. Gelişmiş ülkelerin ekonomik faaliyetlerini dünyanın farklı bölgelerinde yaygınlaşmasına bağlı olarak, gelişmiş ülkelere az gelişmiş ya da gelişmekte olan bölgelerde doğru da göç söz konusu olmaktadır (Aksoy, 2012, s.294).

İçduygu “Son yüzyıl temelinde, başta geleneksel yerleşmeye dayalı göç-alan ülkeleri incelendiğinde hem göç hem de göçmenlerle ilgili alan üzerine dört farklı dönemden geçildiğinden bahsetmekte bunları şu şekilde sıralamaktadır:

Birincisi dönem, yirminci yüzyılın başından İkinci Dünya Savaşı’na kadar olan yıllar “asimilasyon” kavramının öne çıktığı, ulus-devlet merkezli anlayışlarla bir yandan daha çok o ülkenin etnik ve dinsel kimlik yapısına “uygun” yabancıların göçlerinin teşvik edildiği ve yerel kimliğe uymayanların da asimile olmalarını öngören bakış açılarının belirgin olduğu dönemdir.

İkincisi dönem, İkinci Dünya Savaşı’ndan 1970’lerin ortasına kadar olan dönemde ise asimilasyon kavramından uzaklaşıldı bunun yerine “entegrasyon” kavramı geliştiğinden söz etmekte ve bu dönemde, önemli olan farklı kimliklerin asimilasyonun zor olduğunun altını çizmekte. Farklılıkların öneminin bir düzeyde kabullenilmesi gerektiğini belirtmekte ve göçmen kimliklerinin bazı özelliklerinin kaybedilmeden de uyumun sağlanabileceği yönündeki anlayışın hâkim olmaya başladığından bahsetmektedir.

Üçüncüsü dönem, 1970'lerin ortasından 1990'lı yılların sonlarına kadar süren dönem içinde, "çok kültürlülük" kavramı ile anılan siyasetin ve siyasaların göç ve göçmen alanlarını belirlemeye başladığını belirtmekte ve bu anlayışa göre, göçmen kümelerinin kendi kimlik özelliklerini koruma ve geliştirmelerine olanak sağlamanın yan sıra bir arada yaşama kültürünü benimsemeleri fikrini de öne çıkardığını görüşünü savunmaktadır.

Dördüncü dönem, 1990'ların sonunda başlayarak bugüne kadar geçen dönemde ise iki farklı eğilimin öne çıktığı ifade etmiştir. Birincisi bir yandan gerçek uygulanan siyasalar anlamında "asimilasyona geri dönüş" diyebileceğimiz eğilimler ile daha tutucu yöne kaydığını, diğer ise daha çok Türkiye'nin Uluslararası Göç Politikaları, 1923-2023 kuramsal düzeyde kalsa da bu göç, siyasetlerinin ve siyasalarının "ulus-ötesi" ve "kültürlerarası etkileşim" içerecek bir alanda, daha özgürlükçü düşünülmesini öneren bakış açıları içerdiğini" belirtmektedir (İçduygu, 2014, s.65-66).

Yukarıda yansıtıldığı şekliyle uluslararası göç ve göçmenlerle ilgili siyaset ve siyasa alanlarının geleneksel göç-alan ülkelerde bir yüzyıl içinde değişim geçirmesi süreci, dünyanın farklı köşelerindeki birçok göç-alan ülkeyi de etkilemiştir. Bu dönüşüm, Avrupa'da da İkinci Dünya Savaşı sonrasında daha dar bir zaman aralığında ama benzer aşamalardan geçerek olmuştur. Söz konusu dönüşümlere neden olan faktörler yine en genel anlamıyla ekonomik ve siyasi değişimlerdir. Bütün bir yüzyıl boyunca, gelişen ve gelir seviyesi yüksek ülkelerin farklı düzeylerde olsa bile, göçmen iş gücüne olan ihtiyaçları devam etmiş, buna karşın az-gelişmiş ve az-gelirli ülke ekonomileri nüfusun istihdam sorunu devam etmiş. İçduygu; "Göç alan ülkeler açısından yirminci yüzyılın başında ulus-devlet oluşturma çabaları (Birinci Dünya Savaşı dahil), İkinci Dünya Savaşı sonrası ekonomik gelişme, 1970'li yılların ortasındaki petrol krizi, Soğuk Savaş'ın sona erışı, 11 Eylül saldırıları ve buna bağlı olarak oluşan Batı toplumlarındaki İslam korkusu, özellikle 1980'li yıllarla başlayan yoğun küreselleşme dalgaları gibi olgular, öncelik olarak 1980'lerde ulus-devlet merkezli siyaset ve siyasalardan daha küresel ölçekli ve ulus-ötesi siyaset ve siyasalara kayışı getirmiş ancak 2000'li yıllarla ise bu konuda ulus devlet merkezli eğilimlere yeniden bir geri dönüş olduğu görülmüştür. Bu gelişmelere paralel olarak düzenli göçün yanı sıra düzensiz (yasadışı) göç hareketleri yoğunlaşmış, sığınma ve mülteci hareketleri daha görülür hale gelmiş, sınır kontrolleri daha yoğunlaşmış, bu arada sürekli yerleşmeye dayalı göç programları

dışında daha çok dönüşümlü ve geçici göç hareketleri özendirilir olduğunu’’ dile getirmektedir (İçduygu, 2014, s.67).

2.3.2.2 Türkiye Tarihinde Dış Göç

Uluslararası göç sorunu özellikle 20. Yüzyılın son çeyreğinden itibaren gündemdeki yerini korumuştur. Siyasi istikrarsızlık, insan hakları ihlali, baskıcı rejimler, iç savaşlar, etnik çatışmalar, iş gücü talebinin azlığı, ekonomik sıkıntılar, coğrafi koşulların yetersizliği ve can güvenliği korkusundan kaçan insanlar daha rahat yaşayabileceği kadar para kazanabilmek için ucuz iş gücüne ihtiyaç duyan Batı ülkelerine yönelmiştir. Belli başlı Avrupa ülkeleri ile Türkiye devleti arasında imzalanan anlaşmalarla Türk vatandaşları Avrupa’ya göç etmeye başladı 1960’lı yıllarda (1961 Almanya; 1964 Hollanda, Belçika ve Avusturya; 1965 Fransa, 1967 İsveç ve 1968 yılında Avustralya) Türkiye ile Almanya, Hollanda, Belçika, Avusturya, Fransa, İsveç, İsviçre, İngiltere ve Danimarka gibi AB devletleri arasında imzalanan anlaşmalar kapsamında Türkiye’den söz konusu ülkelere binlerce Türk işçi göç etmiştir. İlk işçi göçü 1961 yılında gerçekleşmiş ve 1961-1973 yılları arasında yaklaşık 775.000 Türk işçi göç etmiştir. Bu sayı Almanya’da 1980 yılında 1.462.000, 1990 yılında 1.695.000 ve 2000 yılında 2 milyona ulaşmıştır Bu ilk göçmenler söz konusu ülkelerde Konuk – Yabancı – Geçici İşçi olarak görülmüştür. Ancak ikinci kuşak sonrası 1970’li yıllardan itibaren sayılarının hızla artmaya başlaması, göç edilen yerlerdeki yerleşik halk ile yapılan evlilikler ile kalıcı hale dönüşmüş,, işçi iken işveren konumuna yükselmeleri, Türkiye’de yaşayan aile ve akraba üyelerinin yanlarına alınması gibi gelişmeler sonucunda Türkiye Avrupa’ya en fazla mülteci gönderen ülkelerden biri olmuştur. Mülteci sayısı Türkiye’de 1980’li yıllında yapılan askeri darbe sonrası yaşananlardan dolayı üst düzeye ulaşmıştır. 1980’lerden sonra Batı Avrupa ülkeleri işçi alımını bırakmasıyla göçlerin yönü, alt yapı ve inşaat hizmetleri için S.Arabistan, Libya, Ürdün gibi ülkelere doğru olmuştur. 1990’larda ise işgücü göçü, eski Sovyet Cumhuriyetleri’ne yönelmiştir (Deniz. 2014, s186-187)

2.4. GÖÇ KURAMLARI

Göç ilgili birçok kuram bulunmaktadır. Dünya geçerli herkesin hem fikir olduğu bir tek kuram bulunmamaktadır. Farklı bilimsel disiplinler, göç olgusu ile ilgili farklı varsayımlar geliştirmiştir. Her disiplin kendi alanında olaya yaklaşmış ancak göç olgusunun bütününe açıklamada yetersiz kalmıştır. Göç olgusunun açıklanmasında birbirini etkileyen temel sitemler bir bütün olarak değerlendirilmeli, disiplinler arası bir metot kullanılmalıdır. Zaman ve mekân neden ve sonuç her daim değişken bir yapı arz ettiğinden göçün tanımı, ölçümü, yorumlanması, analizi de karmaşık bir hal almaktadır.

Göç ilgili bazı araştırmacılar, göç kararı alan bireylerin bireysel ve kişisel tercihlerini araştırmada göç kararı alan bireyler ile göçü tercih etmeyen bireylerin, kişisel farklılıklarını incelemeyi seçmişler. Bir başka göç teori ise göçe neden olan faktörleri mercek altına almıştır. Başka göç teorileri de göçe neden olan toplumsal sistemler üzerinde çalışmıştır (Sayın, 2019, s.18-19).

Kısacası uluslararası göçü açıklamaya çalışan yaklaşımları iki temel üzerinde inşa edilmiştir: Birincisi ekonomik merkezli yaklaşımlar, ikincisi ise daha çok siyaset merkezli yaklaşımlardır. Uluslararası göçün üç temel aktörü olan göç veren ulus devlet- göç alan ulus devlet- devlet ve göçmenler, farklı çıkar ve beklenti temellinde göçün hem ekonomik hem de siyasal düzlemde gibi iki farklı bakış açısı ile değerlendirildiği görülmektedir (İçduygu, 2014, s.34).

Uluslararası göçü açıklamaya çalışan bu yaklaşımların iki temel dayanağı bulunmaktadır. Bir yanda daha ekonomi-merkezli yaklaşımlar, diğer yandan ise daha siyaset-temelli bakış açıları. Göçün üç temel aktörü açısından bakıldığında göç-veren ulus-devlet, göç-alan ulus-devlet ve göçmenler farklı çıkar ve beklentiler temelinde göçün hem ekonomik hem de siyasal düzeylerde birbirinden değişik anlamlar taşıdığı açıktır. Uluslararası göç üzerine kurulan siyaset ve siyasa alanını anlamak için bir yandan genel ekonomi ve siyaset eksenlerinde geliştirilen çeşitli kuramsal ve analitik yaklaşımlara değinmek diğer yandan ise göçün üç temel aktörü açısından göçün ne anlam ifade ettiğine bakmak gerekir.

Göç tanımında olduğu gibi, göç teorileri içinde genel geçer bir sınıflandırma bulunmamaktadır. Sayın “göç teorilerini” klasik ve yeni yaklaşım gibi iki başlık altında olarak sınıflandırmaktadır (Sayın, 2010, s.34).

2.4.1. Klasik Göç Kuramları

Klasik göç kuramlarında bireyin doğup büyüdüğü bölge /ülkeden hedef bölge/ülkeye göç etme kararı alma nedeni üzerinde yoğunlaşır. Klasik göç kuramları göçün nedenlerini makro –mikro yaklaşımlar arasındaki farkları değerlendirir. Mikro analizler bireyi merkeze alır. Göç davranışına neden olan bireysel tercihleri incelemeye alır. Bireysel görüş beklentilerin göç harekâtı üzerindeki etkilerini analiz eder. Makro analizler göç davranışını grup bazında popülasyon tanımı düzleminde değerlendirerek göç olgusu ekonomik ve coğrafi iki bölge arasında açıklamaya çalışır. Göç hareketi, alanlar arasında yapısal özellikleri ile açıklanırken alansal karakteristiğin kişinin davranışı üzerinde mobilizasyon etkisi yarattığı vurgusu yapılır (Sayın, 2019, s.18-19).

2.4.1.1. Ravenstein’in Göç Kuramı

Ravenstein bu çalışmasıyla William Farr’ın göçün hiçbir kanuna bağlı olmaksızın devam ettiği fikrini yanlışlamaya çalışmış. Ravenstein göçün belli kanunlara bağlı olduğunu bulmak için çalışma yürütmüştür. Çalışmasını 1871 ve 1881 yılı İngiliz nüfus sayımı istatistik verilerinden hareketle yedi göç kanunu belirlemiştir. Ravenstein’in bu çalışması sonradan yazılacak göç kuram ve modellerine öncülük etmesidir.

Çalışmanın kuramsal temelini 19. yüzyılın ikinci yarısında endüstrileşme ve kentleşme olguları üzerinde kurmuştur. Endüstrileşme ve gelişen ulaşım ağları, insanları Avrupa’nın içlerine ve Kuzey Amerika ‘ya yönlenmiştir. Milyonlarca insan daha iyi yaşam koşullarına sahip olmak için başka yerlere göç etmiştir. Böyle bir ortamda Ravenstein çalışmalarını sürdürmüş yedi göç kanunu açıklamıştır:

Birinci göç ve mesafe: Göçmenlerin büyük çoğunluğu kısa mesafeli bir yere göç eder. Bu göç dalgaları daha çok büyük sanayi ve ticaret merkezlerine doğru bir eğilim göstermektedir. İş imkânların çokluğu belirleyici bir etkidir.

İkinci göç ve basamaklar: Sanayinin ve ticaretin gelişmesine paralel ekonomik yönden büyüyen kentler yakınında bulunan kırsal kesimde yaşayan kişileri hızla bu kentlere çekmektedir. Kırsal yerlerde boşalan yerlere uzak bölgelerde yaşayan göçmenler tarafından doldurulmaktadır. Yani Ravenstein' e göre göç olgusu basamaklı bir şekilde nüfusu azalan ve boşalan yerlerin yakın yerlerde gelen göçmenler tarafından doldurulmasıyla oluşan göç dalgalarıdır.

Üçüncü yayılma ve emme süreci: Göç olgusunda yayılma ve emme süreci birbirini destekler durumundadır. Birbirleriyle paralel devam etmektedir. Yayılma ve emme sürecinde en önemli temel nokta ulaşılmak istenen amaç olmaktadır. Ravenstein 'a göçü tek başına amaç olarak değerlendirmez. Bireyler göç etmek için yer değiştirmez. Göçmenler için kente gelişen ekonomik ve ticaretten paylarına düşeni elde etmeye çabası bulunmaktadır. Bu yayılma sürecini desteklemektedir. Yeni ekonomik yönde atakta olan kentte ise sanayinin duyduğu işgücü ihtiyacı göçle gelen nüfus ile karşılanmaktadır. Böylece göçle gelen nüfus sanayileşmiş kent merkezlerinde emilmektedir.

Dördüncü göç zincirleri: Ravenstein göçün zamanla zincirleme reaksiyonu geliştirdiğini öne sürmüştür. Göç alan yerleşim yerlerinin zamanla göç de verdiğini savunmuştur. Bu anlamda göç dalgası tetikleyici bir etki göstermektedir.

Beşinci doğrudan göç: Ravenstein bu beş maddede göçün temelde gelişmiş sanayi kentlerine doğru olduğunu belirtmektedir.

Altıncı kır kent yerleşimcileri farkı: Kırsal kesimde yaşayan nüfus kentte yaşayan nüfustan daha çok göç etme eğilimindedirler. Kente yaşayan nüfus çoğunluğu yerinde hareket etmemektedir.

Yedinci kadın ve erkek farkı: Son göç kanunu cinsiyete dayalıdır. Bu kanuna göre kadınlar erkeklerden daha fazla göç etme eğilimindedir. Kadınlar iç göçler ve kısa mesafeli göçlerde eğilimin daha fazla olduğunu erkeklerin ise dış göçe daha eğilim taşıdığını söylemiştir.

Sekizinci itme çekme kuramı: Bu kuramın formülünü ve içeriğini ilk olarak 1966 yılına Everett Lee Ravenstein'den beri uzun bir zaman geçtiğini yapılan binlerce göç çalışmasında Ravenstein 'e atıfta bulunduğunu ancak çoğu çalışmanın göçmenlerin demografik yapısı ile ilgili bilgi vermekten öteye geçmediğini belirterek eleştirmiştir. Lee itme çekme kuramında göçmenlerden çok göç kavramına odaklanmış ancak göçmenlerinde göz ardı edilmemesi gerektiğini kuramında belirtmiştir.

Bu çerçevede Lee, ilk olarak göçlerin karakteristik temel ortak özelliklerini ortaya koymaya çalışmış ve bunun için de göçe ait itici ve çekici faktörleri saptamış, analizine temel oluşturacak dört temel faktör belirlemiştir. Bunlar: a) Yaşanan yerle ilgili faktörler, b) Gidilmesi düşünülen yerle ilgili faktörler, c) İşe karışan engeller, d) Bireysel faktörler.

Lee'nin itme çekme kuramında; itme olumsuz faktörleri, çekme ise olumlu faktörleri ifade etmektedir. Kuramı temelinde itme ve çekme faktörleri kişisel ve görelidir. Bu nedenle göç için avantaj ve dezavantajları yaş, cinsiyet, eğitim, ırk gibi demografik faktörler değerlendirilmesi itme çekme kuramı için çok önemlidir. Ayrıca demografik faktörler düzleminde kişisel avantajlar ve dezavantajlar karşılaştırılmasıdır. Çağlayan bunu şu örnekle açıklamaya çalışıyor: Çocuk sahibi olmayan bir aile için göç edilebilecek yerin eğitim olanakları çok önemli bir şey ifade etmiyor. Kişisel temel ihtiyaçlar, göç edilecek mekânda, kişi ihtiyaçları belirlemede önemli bir rol oynuyor. Tüm bunlardan hareketle itme ve çekme etkenlerin çok boyutlu ve karmaşık bir yapıya sahiptir. Bu kuramın esas belirleyici olan noktası, yaşanılan yerde itme ve çekme faktörlerinin göç edilen yerdeki itme ve çekme faktörlerini ayrı ayrı değerlendirilmesidir (Yalçın, 2004, s.30).

2.4.1.2. Neo-klasik Mikro Kuramlar

Sayın, "neoklasik mikro ekonomik kuram, bireylerin ülkeler arasındaki farklılıklara göç ederek karşılık vermesinin nedenlerini incelenmesi gerektiği belirtmekte ve klasik mikro ekonomik kuramda rasyonel davranan bireylerin kendi ekonomik kazançlarını çoğalacağı temeline dayanmakta olduğunu belirtmektedir. Mikro yaklaşımda göç

kararı alan bireyin, çevresel koşul ve olanakları inceleyerek göçün kendisine kazandıracağı ekonomik yarar ya da faydayı karşılaştırıp akılcı bir tutum benimsediği düşüncesi hakimdir. Mikro kuramda birey, ücret yüksekliği ve iş imkânlarının çokluğu gibi ekonomik araçları en yüksek limitte tutma amacı güttüğünü” belirtir (Sayın, 2019, s.23).

Sayın, ekonomik fayda –maliyet modeline göre, bireyin göç etmekten elde edeceği fayda, göçün maliyetinden yüksek ise göç edecektir. Model, kaynak alanda elde edilen gelirden; hedef alanda elde edilenden fazla olması, geçimlik kazanç yılının uzunluğu ve göç maliyetinin azlığı durumunda kişinin göç edeceği varsaydığını belirtmektedir (Sayın, 2019, s.24).

Göçle ilgili bir başka mikro-ekonomik kuram değer-beklenti teorisidir. Bu teorinin varsayımları diğer mikro göç kuramlarında olduğu gibi, gerekli karar ve davranış teorilerine dayanmaktadır. Ekonomik akılcılık özerinde kurulan bu kuram, bu iddia üzerinde şekillenmiştir. Bir birey, benzer bir durum karşısında, çok sayıda davranış alternatifleri olursa subjektif olarak en fazla fayda elde edeceğini seçer. Çünkü birey değer ve alternatif sıralamasında akılcı kararlar verir (Sayın, 2019, s.27-29).

2.4.1.3. Neo-klasik Makro Kuramlar

Makro ekonomik kuram, bölgeler arasındaki alansal eşitsizlikler ve iş pazarı arasındaki eşitsizlik boyutundaki ekonomik gelişme ile ilgilidir. Makro düzeyde göç, aynı coğrafyada emeğin ve sermayenin eşit olarak dağılmamasından kaynaklanmaktadır. Kuram iç göç ve uluslararası göçü, emek konusunda talep ve arz konusunda ortaya çıkan coğrafik farklılığına dayandırmaktadır.

Bu teoriye göre, iş gücü yani emek fazlası olan ülkelerde ücret piyasası düşük düzeylerde seyrederek, sermayeye oranla sınırlı emek gücüne sahip ülkelerde ise ücretler yükselir. Bu farklılıklar, düşük ücretli ülkelere, yüksek ücretli ülkelere doğru işgücü göçünün başlamasına neden olur. İş gücü göçü ile emek fazlası olan ülkelerde iş gücü piyasasının küçülmesine ve ücret artışına neden olmakta, sermaye bakımında zengin ülkelerde ise ücretlerin düşüşü söz konusu olmaktadır, aynı zamanda ücret farklılıkları

ortadan kalkmakta ücretler eşit seviyeye çekilir. Böylece, düşük ücretli bölgelerden, yüksek ücretli yerler göç, makro ekonomik dengeyi sağlamaktadır (Sayın, 2019, s.30).

Kuruluş ve kalkınma analizleri, bölgesel ekonomik eşitsizlik faktörleri ve iş piyasası, bu farklılıkların oluşumunu etkileyen temel faktörler arasında bağlantı kurarak makro analizler geliştirir (Sayın, 2019, s.33).

2.4.2. Çağdaş Göç Kuramları

Bu başlık altında Kesişen Fırsatlar Kuramı, Merkez Çevre Kuramı, Göç Sistemleri Kuramı, İlişkiler Ağı Kuramı ve en son olarak Ulusaşırı Göç Kuramları incelenecektir.

2.4.2.1. Kesişen Fırsatlar Kuramı

1940 yılında Stourffer kesişen fırsatlar kuramından söz etmiştir. Bu kuramda göçte esas olan önemli nokta, göç edilecek mesafenin uzunluğu ya da kısa olması; göç edilecek hedef olan yerdeki olanaklar ve bu olanakların miktarıdır. Bu üç faktörden birinci sıraya mesafeyi analiz etmesidir. Stourffer'e göre göç çalışmalarında çekim etkisi derinlemesine analiz edilmelidir. İki farklı merkezdeki çekim etkileri göç edilecek yerle çekim merkezi arasındaki mesafe dikkate alınarak analiz edilmesi gerektiğini vurgulamıştır.

Stourffer net bir şekilde herhangi iki merkeze yönelecek olan göçte çekme faktörlerinin önemli olduğunu fakat bu faktörlerde en önemli belirleyici etkenin da mesafe olduğunun altını çizmiştir. Bu noktadan hareketle belli bir mesafede göç edecek kişilerin sayısı, bu mesafedeki iş olanaklarının fazla olmasıyla doğru orantılıdır. Bunun yanında göç edilecek hedef yer, il, yaşanılan yerle arasındaki mesafenin kısa olması da göçe yönelecek kişi için olumlu bir etken olarak cesaretlendirmektedir. Göç edilecek yerdeki iş imkânlarının çokluğu ve göç mesafesinin kısa olması o çekim merkezine göç eden kişilerin sayısını artırmakta önemli bir etkidir.

Çok geniş kapsamlı ve yaygın kullanılan bir kuram olmamakla birlikte, bu kuramın özellikle ekonomik temelli göçlerde ve işçi göçü çalışmalarında daha sıklıkla kullanılabileceği görülmektedir (Sayın, 2019, s.22-23).

2.4.2.2. Merkez Çevre Kuramı

Yaygın kullanılan göç teorilerinden biri olan “merkez-çevre” teorisi Samir Amin, Immanuel Wallerstein, Andre Gunder Frank gibi düşünürler tarafından geliştirilmiştir. Ekonomik anlamda gelişmiş refah ve zenginlik bazı merkezi bölge veya ülkelerde yoğunlaşmakta ve bu şekil yerler göç almak için birer çekim merkezine dönüşmektedir. Çevre olarak nitelenen, az gelişmiş ekonomik yönden zayıf ülkelere yaşayanlar daha yaşam standardı yüksek olduğunu düşündüğü merkez ülkelere göç etme eğiliminde olmaktadır (Akçadağ, 2012, s.6).

Göç ile ilgili olarak üzerinde durulması gereken bir diğeri ise kesişen fırsatlar kuramıdır. Bu kuramın diğeri adı “Bağımlılık Okulu” dur. Bu kuram dünyayı merkez ve çevre diye ikiye ayırmaktadır. İkiye bölünmüş dünya birbirine ekonomik temelde bağımlı bulunmaktadır. Kapitalizmin gelişimine bağılı olarak da bağımlılık ekonomik temelli bağlara dönüşmüştür. Bu temelden hareketle merkez –çevre kuramınının modern dünyadaki temel işleyişi, kapitalizm ve ulus devlet ilişkisine vurgu yapmaktadır. Neo-Marksist bağımlılık okulu Singer’in göçe ilişkin çalışmaları özellikle kırsal kesimden sanayileşmiş büyük şehirlere olan göçleri incelemiştir. Kır ve büyük kentler arasındaki eşitsizliği beyin kaybı olarak değerlendirmiş, yanı sıra merkezdeki ülkeler çevre ülkeleri sömürmek suretiyle kalkınmakta, çevre ülkelerin kalkınması asimetric bağımlılık ilişkileri vasıtasıyla engellendiğini öne sürmektedir (Toksöz, 2006, s.16).

Wallerstein ‘in ise bu yaklaşımını eleştiri getirmiş, farklı bir yaklaşım ile bağımlılık teorisini ele almıştır. Wallerstein Frank ve Gills’in tek dünya sistemi kuramını kabul etmemekte, bunun çoğul olduğuna yani “dünya sistemleri” kuramından söz etmektedir. Wallerstein’in kuramsal yaklaşımında kapitalizm ekonomiyi ve buna bağılı olan diğeri yapıları belirleyen esas unsur olmuştur. Wallerstein’in yaklaşımı doğrultusunda merkez-çevre kuramına bakıldığında, merkez ülkeler ekonomik ve sosyal düzeyde gelişmiş

kapitalist sistemi benimseyen ülkelerdir. Çevre ülkeler ise bu kapitalist ağlar ve değerlerle kuşatmaya alınmış bağımlı ülkelerdir. Çağlayan “merkez ve çevre ülkeler kapitalist değerler ve ekonomik zorunluklar sistemi çerçevesinde karşılıklı olarak birbirine bağımlı” olduğunu dile getirmiştir.

“Merkez –çevre kuramına” göre “çevre” diye adlandırılan ülkeler, merkez ülkelerin kapitalist gelişimi için ihtiyaç duyulmaktadır. Ortaya çıkan bu ihtiyaç bir nevi bağımlılık zincirini oluşturan temel faktördür. Bağımlılık sistemi içinde merkez ülke konumunda olan ülkeler ucuz iş gücü, hammadde ve üretilen işlenmiş malın pazarlanması için çevre ülkelere ihtiyaç duymaktadır. Çevre ülkelerden hem hammadde hem de ucuz iş gücü ile maliyet daha da düşürülerek, hem ülke içinde hem de az gelişmiş ülkelere ihraç edilerek kapitalist sistemin çarkının dönmesini sağlamaktadır. Kuramın temelinde kapitalist ülkeler gelişimini daha da artırmak için bu çevre ülkelere ihtiyaç duymaktadır. Çevre ülkelerde kapitalist seviyeye yükselmek ekonomik refahını yükseltmek için merkez ülkelerle karşılıklı bu ilişki sistemine katılırlar ve gelişimlerini artırmak için merkez–çevre ülkeler birbirine karşı ihtiyacı ortaya çıkarmaktadır (Çağlayan, 2006, s.80).

2.4.2.3. Göç Sistemleri Kuramı

Göç sistemleri teorisi uluslararası göçün nedenlerini araştırmak aynı zamanda göç alan ve göç veren ülkeler arasında bulunan ilişkileri tespit etmek amacı ile geliştirilen farklı teorileri bir araya getiren disiplinler arası bir teoridir (İçduygu, 2009, s.39).

Neo-klasik yaklaşım, bireyi ön planda değerlendirdiği için göçün tarihsel nedenlerini ve devlet faktörünü görmezden geldiği için eleştirilmiştir; dünya sistemleri teorisi ise sermayenin çıkarlarının her şeyi belirleyen faktör olarak değerlendirmiş, bunun sonucunda yeni bir akım göç sistemleri teorisi olmuştur. Uluslararası göç sömürgeci ülkelerin eski sömürgeleri olan ülkeler arasındaki ilişkiye dayanmaktadır. Sömürge döneminde kurulan kültürel idari, finansal ulaşım ve iletişimi kapsayan bağlar vasıtası ile ulus üstü piyasalar ve kültürel sistemler ortaya çıkarmıştır. Ülkeler arasındaki ilişkiler devlet düzeyinde olduğu gibi, aynı zamanda kültürel, aile bağları gibi sosyal bağlar düzeyinde devam etmektedir (İçduygu, 2009, s.20).

Bu kuramda göç veren ve göç alan ülke arasında göç ilişkisi başlamadan önce mevcut bir ilişki bulunmaktadır. Bu ilişki sömürge döneminde oluşan ilişkiler, ticarete dayalı olduğu gibi politik nüfus ve kültürel bağlara da dayanmaktadır. Bu durum aynı zamanda askeri bir işgale de dayanabilmektedir. ABD'nin Kore ve Vietnam 'la olan göç ilişkisi askeri işgale dayalı bir ilişkiye örnek gösterilir. Türkiye ve Almanya arasındaki göç ilişkisi de göç sistemler kuramına örnek olarak verilmektedir. Göç sistemleri kuramı, uluslararası ilişkiler çerçevesinde ekonomik ve politik temelli geliştirilmiş bir kuramdır. Bu kuram makro ve mikro kavramları üzerinde değerlendirilmektedir. Bu kuramda makro ve mikro yapıların karşılıklı etkileşimi ele alınmaktadır (Çağlayan, 2006, s.82).

2.4.2.4. İlişkiler Ağı (Network) Kuramı

Buraya kadar ele alınan göç kuramları, göçü hazırlayan sebepleri üzerinde odaklanmakta göçün nitelik ve nicelik bakımında da mercek altına almakta ve bunun üzerinde hatta daha çok ekonomik temelli kuramlar geliştirildiği görülmektedir. Her göçün kendine has özellikleri bünyesinde barındırmaktadır. Her göç olayı kendi dinamikleri içinde değerlendirilmelidir. Özellikle çağımızda yapılan göç hareketleri birçok faktöre bağlı olarak gelişmektedir. Buna dayanarak göç ve göçmen olgusunu bu etkenleri göz önünde bulundurarak geniş bir perspektifle ele alınmalı ve disiplinler arası bir yaklaşımla değerlendirilmelidir. Bundan hareketle göçü kendi bütünlüğü içinde farklı boyutları ile konu irdelenmeli, bunun yanı sıra tarih içinde yaşanan olaylar ve olgularla bağlantı kurularak analiz edilmelidir. Ağ kuramı göçe ve göçmenlere yaklaşımı diğer kuramlardan farklı olmaktadır (Çağlayan, 2006, s.85).

İlişkiler ağı kuramında, önceden var olan ilişkiler üzerinde göçmenlerin formel ve in-formel bağların varlığına, formel ve in-formel ağların sistem üzerindeki etkisi göz önünde bulundurulmaktadır. Uluslararası alanda başlayan bir göç hareketinin başladıktan sonra devamının daha fazla olmasını formel ve in-formel ilişkiler ağı üzerinde değerlendirilmektedir. Yazar örnek olarak formel düzeyde faaliyette bulunan iş bulma kurumları, seyahat acenteleri, taşeron şirketlerin de devlet kurumlarına aracılık

ettiğini; İnfornel bağlarda geride kalan aileleri, arkadaşları, hemşeri ilişkilerini, cemaat bağlarını, yardımlaşma ve dayanışma içinde olmasını gösterir (İçduygu, 2009, s.47).

İlişkiler ağı kuramında, önemli bir başka nokta göçmen ağının var olması, göçü olumlu anlamda beslemesi, göç etme potansiyeline sahip göçmenler için olumlu anlamda etki alanları oluşturmaktadır. Bu ilişkiler ağı vesilesi ile göçün ekonomik maliyeti ve sosyal maliyeti azaltmakta, göçmenler arasında ekonomik ve sosyal anlamda yardımlaşma ve dayanışma ve bürokratik işlerin daha kolay halledilmesini için olanaklar sunmaktadır. Göçmenler arasında karşılıklı etkileşimle kurulan ağların olumlu ve olumsuz anlamda getirileri bulunmaktadır. Göçmen ağının var olmasının olumlu tarafı, yeni göç etmiş göçmenlerin sosyal anlamda göç ettiği yerlere adapte olmasını kolaylaştırarak yalnızlık duygusunu azaltmakta ve yeni kültüre daha yumuşak geçiş yapmasını sağlamaktadır.

Göçmen ağının göçmenler üzerinde yaptığı olumsuz etkilerine bakıldığında göçmenlerin göç ettiği yerlerde söz konusu durumun toplumdan izole olmalarına neden olduğu da görülmektedir. Göçmenler sosyal anlamda tüm ihtiyaçlarını kendi grubu içinde karşılayan, içe kapalı bir ilişki ağını oluşturmuşlardır. Göç ettiği toplumdan kaçarak kendi aralarında bir gettolaşmaya yol açtığı ileri sürülmektedir. Bu duruma Almanya'da yaşayan Türklerin sadece kendi soydaşları ile ilişkiler kurması örnek gösterilmektedir.

İlişkiler ağı kuramı, diğer kuramlardan farklı olarak konuyu ele almaktadır. Bu farkın en önemli nedeni diğer kuram ve modellerde üzerinde pek durulmayan göçün öznesi olan göçmeni yani bireyi ön plana çıkarmasıdır. Bu yaklaşım sadece göçün yapısal nedenlerini göçü etkileyen faktörleri üzerinde odaklanmayıp bireysel etkenleri de göç nedeni olarak analiz etmeye olanak sağlamıştır (Çağlayan, 2006, s.87-88).

2.4.2.5. Ulusaşırı Göç Kuramı

1975 yılında Sutton ve Mackiesky –Barrow tarafında ilk defa “ulusaşırı” terimi kullanılmıştır. Ulusaşırı tartışmaları uluslararası siyaset ve milli kimlik üzerinde önemli ölçüde etkilemenin yanı sıra “yurtsuzlaştırılmış” ulus devletlerin ortaya çıktığı varsayımları üzerinde konuya dikkatleri çekmiştir. Ulusaşırı, göçmen ağların oluşum

süreci uluslaşırılaştırma olarak tanımlanmış, göçmen ağlarının ortaya çıkardığı uluslaşırı sosyal mekânlar ve iki devlet arasındaki var olan kurumsal bağlara bağlı olarak ortaya çıkan sosyal ağlar, bu yeni kuramın temeli olarak değerlendirilmiştir. Uluslaşırı ağlar yerelde sınırlanmış toplumsal alanları sınırı aşan değişimlere önceden hazırlayarak gerçek bir ulus aşırılaştırmasını ortaya çıkarmakta olduğu ileri sürülmektedir. Uluslaşırı toplumsal alanlar kuvvetli toplumsal ve sembolik bağların ve bu bağların içeriklerinin, örgütlerdeki ve ağlardaki pozisyonların aynı zamanda birden çok devlette bulunan ağların birleşiminde oluşan dinamik yapıyı da ifade etmektedir. Daha önceleri, uluslararası göç, tek yönetimli ve bir seferlik yapılan oturma bölgesi değişimi olarak tanımlanırdı. Artık uluslaşırı göç formları artarak devam etmektedir. Uluslaşırı göçmen olarak tanımlanan gruplar, sadece göçmen ağları ve coğrafi yakınlığa bağlı olarak kalmamaktadır. Bundan dolayı uluslaşırı kavramı, dünya sistemi kuramını ve küreselleşme kavramını tamamlayan unsur olarak değerlendirilmektedir. Uluslaşırı göçmenler, göç ettikleri toplumdan ve seyahat ettikleri toplumla arasında bağların kurulmasını sağlarlar. Böylece ulusal sınırların üzerinden çok uzak mekanlarda, ailevi, iktisadi, toplumsal, kurumsal, dini ve siyasi gibi çeşitli ilişkiler inşa etmekte ve bu ilişkileri muhafaza etmektedirler. Uluslaşırı toplum bir “hayali topluma” dayanır ve uluslaşırı toplum, ulus devletleri aşığı düşünülen toplum içinde direk olmayan “kişisel bağları” ortaya çıkarmaktadır. Bu ilişkiler şirketlerin, devletlerin ve uluslararası örgütlerin gücü ile mücadele edebilecek bir karşı güç geliştirme özelliğine sahip olabilmektedir (Sayın, 2019, s.76).

“Ulusal sınırlar içinde tekrarlanma temeline dayanan bu uluslaşırı eylemlerin, katılımcılar tarafından zaman içerisinde düzenli ve fark edilebilir bir şekilde yinelenmesi “ulusal eylem” diye tanımlanır. Bu tür eylemler ulusal hükümetlerin temsilcileri veya çok uluslu şirketler gibi görece daha güçlü aktörler tarafından yönetilebileceği gibi, göçmenler ve onların ana vatanlarındaki hısım ve akrabaları bireyler arasında da gelişebilir. Sayın, egemen ulus devletler, toplumsal alanları ile uluslararası alanlarını genişletmeye çalıştığını öne sürmektedir. Ulus aşırı toplumsal alanlar mekânsal olarak hareket olan ve olmayan kişilerin sahip oldukları çeşitli kaynak ve sermayelerden ve ulus devlet tarafında yapılan çeşitli düzenlemelerden sunulan bir dizi fırsatlardan ve yapılan kısıtlamalardan oluştuğunu dile getirir. İlişkiler ağı sonucunda oluşan uluslaşırı toplumsal alanlar oluşur. Uluslaşırı toplumsal alanların taraflarını

Sayın, göç alan ülkenin hükümeti, göç alan ülkedeki sivil toplum kuruluşları, göç veren ülkedeki yöneticiler, göç veren ülkedeki sivil toplum kuruluşları ve ulusaşırı grup göçmen ve/veya mülteci grupları veya ulusal etnik veya dini azınlıklar ulusaşırı toplumsal alanları oluşturan ilişkilerin taraftarı olarak değerlendirmektedir. Toplumsal alanlar kısa süreli değiş-tokuş ilişkilerinden başlar, uzun ömürlü ulusaşırı topluluklara kadar uzanı görülmektedir (Sayın, 2010, s.76-80).

2.5. GÖÇÜN, GÖÇÜ ALAN ÜLKEYE ETKİLERİ

Bu başlık altında etnik yapılanma ve ırkçılık kavramları üzerinde durulacak, son zamanlarda göç olgusunda öne çıkan entegrasyon ve çok kültürlülük kavramları ele alınacaktır.

2.5.1. Etnik Yapılanma ve Irkçılık

Etnik toplulukların oluşumunda devletin uyguladığı resmi politikalar ve ülke vatandaşının göçmenlere olan tutumu da etkili olmaktadır. Bireyler çoğunluğun mensup olduğu millet ve dinden olmayanlar farklı olarak algılanmaktadır. Bu farklılık ırka (fenotipik) dayalı olabildiği gibi kültüre bağlı da olabilmekte, bu durumda farklı olan etnik topluluk “öteki” olarak tanımlanmakta, kendisine, hâkim olan grup tarafından, aşağı sosyal bir statü verilmektedir. Göç alan ülkelerdeki ırkçılık, yerleşik olan grupların, göçmenleri fiziki ya da kültürel bağlamda daha aşağı olarak kategorize etme süreci olarak tanımlanmaktadır. Bu süreç ekonomik, sosyal veya politik güç kullanımı kapsar. Aynı zamanda göç edenlerin sömürülmesini veya dışlanmasını meşrulaştırma işlevini görmektedir. Yasalar, idari pratikler egemen grubun gücünü korumasını sağlarken bağımlı olan göçmen gruba ayrımcılık uygulanması “kurumsal ırkçılık” olarak tarif edilir. Egemen grubun vatandaşları göçmenlere uyguladıkları ırkçı ve ayrımcı ötekileştirme davranışları ise informel ırkçılık olarak tanımlanır.

15. yüzyılda Avrupa'nın ticaret ve keşif amaçlı seyahat gemilerin vasıtası ile Avrupa kıtası dışında farklı fiziki (fenotipi) farklı insanlarla ilişkileri artmasına, öteki diye tanımladığı kavramı tasvir etmede anlayışında büyük değişimler yaşamaya başladı. Farklı fiziksel özellikler sahip Amerikalı, Afrikalı Hindistanlı gibi deri rengi farklı olması ayrı olarak değerlendirmede ölçüt haline geldi, özellikle Afrika'da siyah derileri vahşi olarak görüldü, Batı'nın uygar olmasını meşrulaştıran bir araç oldu.

18. yüzyılda ise laik dünya görüşü ve pozitif bilimin gelişimine bağlı olarak "ırk" kavramının çerçevesi "öteki" olarak adlandırılan, ırkların farklı özelliklere sahip olması olarak yorumlanmıştır. Afrikalı siyah ırk "zenci" küçük beyinli olarak, beyaz ırkın ise büyük beyne sahip olması değiştirilmeyen bir özellik olarak tanımlandı ve buna bilimsel çerçeve hazırlandı. 2. Dünya Savaşı'ndan sonra bu ırkçı bilimsel görüş önemini zamanla kaybettiği görülmektedir.

Fiziki ve kültürel özellikleri bakımında farklı olan insanlara ırkçı yaklaşım, başta ABD olmak üzere dünyanın birçok ülkesinde, etnik azınlığa, yetkililer tarafından eşitsiz yaklaşımlar sergilendi, onları dışlayarak aşağılamışlardır. 1970 yılındaki ekonomik kriz ırkçı ideolojinin daha da güçlenmesine yol açtığı görülmektedir. Özellikle İngiltere örneği incelendiğinde kentsel alt yapının çökmesi, yaşanan ekonomik kriz, Hindistan ve Karayipler'den gelen göçmenlerin aynı zamana denk gelmesi "aşağı ırk" olarak değerlendirdikleri göçmenlerin konut ve işgücü piyasasında yarattıkları rekabete bağlanmış ve çözüm olarak bu grupların dışlanmasını beraberinde getirmiştir. Almanya'da 1982 yılında muhafazakâr Hristiyan Demokrat Birlik Partisi (CDU) iş başına geldiği zaman ilk başta üç önemli görevinden biri yüksek sayıda olan yabancı sayısını azaltmak için göçü durduracak adımlar atacağını belirtmiştir. Helmut Kohl Hükümeti yabancı sayısını azaltmaya yönelik geri dönüş teşvik yasasıyla "asimile" olmayan grupların geri dönüşünü destekleyerek 500 bin Türkiyeli göçmenin geri dönmesini sağlamıştır (Toksöz, 2006, s.38).

2.5.2. Göçte Entegrasyon Kavramı

Entegrasyon bir toplumda farklı etnik ve sosyal grupların o ülke de mevcut olan tüm olanaklardan eşit uyumlu bir biçimde yararlanmasıdır. Günümüzde farklı etnik yapılar, farklı sosyal gruplar içinde toplumsal imkânlardan etkin yararlanmayan birçok grup bulunmaktadır. Bu gruplar içinde göçmen kendi içinde genç, yaşlı, kadın diye ayrımın ötesinden farklı etnik köken ve kültürü sahip olduğu için daha çok ayrımcılığa maruz kalmaktadır. Birçok ülkede göçmenlere entegrasyon, asimilasyon ve çok kültürlülük gibi birbirinden farklı uygulamalar benimsendiği görülmektedir. Göçmenler zamanla yerleşik, hâkim kültürü benimsemiş olsalar dahi birkaç kuşak boyunca dillerinin ve kültürlerinin birkaç ögesini olsa dahi korudukları görülmüştür. Çok kültürlü politikaları benimseyen Kanada, Avustralya ve İsveç gibi ülkeler 1970’li yıllardan bu yana göçmenlere azınlık kültürel ve politik haklar tanımıştır. Sürekli yerleşmeyi kabul etmeyen siyasi iktidarlar çoğulculuğu ulusal birliğe ve kimliğe karşı tehdit olarak değerlendirmektedirler. Bu şekilde olan yaklaşımlar göçmenlerin ötekileştirilmiş, marjinal etnik azınlığa dönüşmesine sebep olduğu görülmektedir. Ülkede yaşanan ekonomik krizin faturası göçmenlere çıkarılmakta, genelde göçmenlerin yaşam standardına gözler çevrilmekte, sosyal uyuma tehdit olarak algılanmaktadır. Esnek olan entegrasyon kavramı bazen asimilasyon ve çok kültürlük kavramları içinde kullanılmaktadır. Asimilasyon göçmen kimliğinin hâkim olan kültür içinde kaybolması, zamanla erimesi ve yerleşik kültür öğelerini benimsemesi olarak görülürken çok kültürlülük ise farklı etnik ve dini değerlere tolerans gösterilmesi veya desteklenmesi, farklı kimliklerin oluşturduğu heterojen ama bir o kadar da istikrarlı bir toplum yaratma çabasıdır (Toksöz, 2006, 38). Tartışmanın iyice kızıştığı noktada çok kültürcüler antidemokratik, “elit haklar” idealini göz ardı eden, ırkçı gerilimi muhafaza eden olmakla suçlanırken asimilasyoncular azınlık kültürlerinin değerlerini reddettikleri için ırkçı olmakla suçlanmaktadır.

Ulusütesi Avrupa’da etnik toplulukların oluşumun kavranmaya başlaması ile beraber iki farklı tepki göstermiştir: Birincisi göçü kısıtlama, ikincisi ise mevcut göçmenler için çok kültürlülüğün benimsenmesi olmuştur. İngiltere 1962’de Commonwealth Göç

Yasası'nı çıkararak göçü kısıtlama yolunu seçmiş, 1968'de ise kültürel çoğulculuğu benimseme yoluna gitmiştir. Aynı şekilde İsveç ilk başta Yugoslavya'dan gelen göçü durdurmuş, ardından çok kültürlülük esasına dayalı entegrasyonu seçmiştir. Almanya, Fransa, İsviçre ise asimilasyon yolunu seçti. Bu devletlerdeki temel politika, göçmenlerin yerleşik hâkim kültürün kodlarını taşımalarını sağlamak olarak değerlendirilmektedir. Asimilasyonda temel hedef göçmenlerin anadilinden kültürel değerlerinden uzaklaşmaları, hâkim olan çoğunluğun özelliklerini benimseyerek homojen bir yapı oluşturmalarıdır. Devlet göçmen çocukların bir Fransız gibi eğitim almasını sağlayarak, kültürel kodlarından vazgeçmesini beklemekte, uygun olmayan davranışlarına yasak getirmektedir. Bu duruma örnek olarak Müslüman göçmen hanımlara başörtüsü takmayı yasaklaması gösterilmektedir. (Toksöz, 2006, s.39).

2.5.3. Çok Kültürlülük Kavramı

Çok kültürlülüğün uygulandığı kurumsal yapılarda, etnik grupların sahip olduğu kültürlerinin özelliklerini kaybetmeden korumalarını teşvik etmektedir. Devlet etnik grupların otantik özelliklerini kaybetmemeleri için de maddi destek sağlanmaktadır. Gruplarda devletin verdiği bu desteği alabilmek için bir kültleşme süreci başlar. Bu nedenle "çok kültürlülük" aslında kültürel etkileşimi engellemekte, her kültür birbirinden izole olmuş şekilde varlığını sürdürürken bağımsız kalın çizgilerle devam etmesini sağlamaktadır (Kaya, 2005, s.26).

Çok kültürlülük anlayışında, göçmenleri farklılıklarıyla kabul eden bir anlayış hâkimdir. Göçmenlerin benimsediği temel bazı değerlere de sahip çıkılması beklemekte, ayrıca toplumun her alanında eşit hakların verilmesi düşüncesine dayanmaktadır. Baskın olan homojen tek kültüre dayalı devlet anlayışını ret etmeye fikrini savunmaktadır. Çok kültürlükte iki temel anlayış hâkimdir. Birincisi ABD "Bırakınız yapsınlar." kültürel ve etnik farklılığı kabul eden bir anlayıştır. Ancak bu anlayışta etnik toplulukların sosyal adalet ve etnik kültürlerin korunması devletin görevleri arasında değildir. İkinci yaklaşım ise Kanada, Avustralya ve İsveç'te uygulanmakta olan, devletin etnik azınlığın haklarını koruma görevini üstlendiği örneği görülmektedir. Devlet göçmenlere eğitim hizmetleri, konut edinme ve sosyal hizmetleri eşit şekilde yararlanması için

politikalar benimsediği gibi, etnik azınlığa anadilde eğitim sınıfları, yerel seçimlerde oy kullanma hakkı, göçmen sivil örgütlenmeye maddi yardımlar şeklinde de olabilmektedir.

Çok kültürlülüğe yönelik bazı eleştirel yapılmaktadır. Özellikle azınlıkların kültürel anlamda gettolaşmasına zemin hazırladığı ve vatandaş olarak tüm haklara sahip olma noktasında engel oluşturduğu yönündeki eleştirilerdir. Göçmenlerin geldikleri ülkelerinden zaman içinde çok değişime uğradıkları, birçok kültürel değer gözden geçirilme noktasında sıkıntı yarattığı, yok olan kültürel değerlerin muhafaza edilme yanlısına düşüldüğü için de eleştiri almaktadır. Kısacası çok kültürlülük antidemokratik eşit haklar idealini göz ardı ettiği ve ırkçı gerilime neden olduğu için, asimilasyon ise hedefinde homojen kendine benzeyen bir toplum ideali olduğu azınlık kültürünü değerlerini ret ettiği için ırkçılıkla suçlanmaktadır (Toksöz, 2006, s.40).

2.6. KÜRESELLEŞME KAVRAMI VE GÖÇ

Dünyada 1980 sonrasında hız kazanan küreselleşme dalgası, küresel gelişme modeli; malların ve sermayenin küreselleşmesi beraberinde piyasaların da kısmen de olsa küreselleşmesini sağlamıştır. Emek akımlarını içeren göç olgusu, ulusal bağlamdan uluslararası sahaya taşınarak “uluslararasılaşmanın” asli konusu olmuştur (Bakırtaş, 2012).

Sermayenin; parasal sermaye, doğrudan yabancı sermaye ve özelleştirme ile oluşan üçlü mekanizma sistemine dayanan devlet denetiminin kabul edilmediği sermayenin serbest dolaşımını sağlayan küreselleşme, sermaye biriktirmenin yeni yöntemi haline gelmiştir. Ulusal yatırımların göç kavramının kronolojik perspektifle değerlendirildiğinde göç kavramını açıklayan değişkenler küresel bir nitelik kazandığı görülmektedir. Yaşadığımız yüzyıl küreselleşme kavramına bağlı olarak “göçler çağı” olarak tanımlanmaktadır. Toplumsal olguların uluslararası bir kimliğe büründüğü, günlük, yerel ve ulus devlete ilişkin olayların ötesinde daha önemli gelişmelerin ağır bastığını görülmektedir. Küreselleşme göç veren ve alan ülkeleri birleştirerek insanları tek düze bir kültür ortamında yaşamaya zorlamaktadır. Ulus devlete bağlı gelişen ulusal

kültürleri ortadan kaldırmaya çalışmaktadır. Bu sebepten dolayı sadece yerel mekânla sınırlı kalan göç ve devingenlik araştırmaları küreselleşen dünyada ulus üstü göç dinamiklerini yansıtmakta yetersiz kalmaktadır.

Göç kavramı 19. yüzyılın başından günümüze kadar kuzey–batı göç yarımküredeki ulus devletlerin temel problemlerinden biri olmuştur. Aynı zamanda küresel değişimi etkileyen en önemli etkenlerden birisi haline gelmiştir. Bazı dönemler yavaşlasa da bazı dönemler de hızı artarak sürekli nitel değiştirerek devam etmiştir. Berlin duvarının yıkılması ile doğu bloku çökmüş Avrupa’ya “yeni göç” olarak tanımlanan süreç başladığı görölmüş ve göç hareketi küresel boyutlara ulaşmıştır. Göçün küreselleşmesinde iki önemli olay etkin rol oynamıştır. Birincisi, Doğu ile Batı arasındaki sınırların açılmasına bağlı olarak 1989-1994 yıllarında beş milyona yakın insanın göç etmesine neden olmuştur. Yugoslavya’da çıkan etnik çatışma ve savaş sonucunda beş milyon mülteci Avrupa’nın çeşitli yerlerine göç etmesine neden olmuştur. Demokratik ve insan haklarının gelişimine bağlı olarak, göç alan ulus devletler göçü tamamen durdurmaya yönelik kontrole muvaffak olmadı görölmektedir.

Küresel kimliğe bürünen göç akımı içinde hareket eden göçmen, paradoksal olarak hedef ölkede dışlanma, ötekileşmeye maruz kalmaktadır. Buna karşılık göç maliyetini düşüren imkânlar süreci hızlandırmakta, insan sermayesini transfer etmektedir. Bu durumda öncü göçmenler simsar görevini üstlenmektedir. Simsar göçmenler belirli mekânların avantajları hakkında gerekli bilgileri toplar, potansiyel göçmenler için ihtiyaçları tedarik eder ve bu kişileri destek ağlarına bağlar. Tüm bu olanaklar göçe dayalı risk faktörlerini azaltır. Buna bağlı olarak zincirleme göç olur. Zincirleme göçün en temel ön koşulu, kişisel iletişim yolu ile sağlanan bilgi akışıdır. Göçmen ağları bilgi dolaşımını kolaylaştırır. Göç ağları yerel sermayeyi ulusaşırı sermayeye dönüştürür. Oluşan bu ağlar vesilesi ile insani, finansal ve sosyal sermayeleri nakil araçlarına dönüştürür. Göçmen ağları ve onun özerinde oluşmuş zincirleme göç, akraba grubunun oluşturduğu dayanışmaya dayalı sosyal sermayeye ihtiyaç duyar. Birçok göçmen işçi akrabaları, yakın arkadaşları ya da hemşerilerinin oluşturduğu sosyal ağlar aracılığı ile hedef ölkeye gelmiş, yine onlar sayesinde iş bulma, iş kurma, kalacak yer temin etmiştir. Bu nedenle ağlar, küresel bir kimlik kazanır; arkasından uluslararası göç kendi kendini beslemeye başlar.

Göç ağları üzerinde inşa edilen uluslararası toplum, Sayın “siyasal karar alma otoritesini giderek küresel bir yönetim olarak kavramlaştırır.” Uluslararası göç üzerine odaklanan bölgesel danışma süreçlerinin önemli oranda artması küresel yönetimin önemli bir göstergesidir. Uluslararası Göç Örgütü (IOM) raporu kendi varlığını dört nedene dayandırmaktadır: Soğuk savaş sonrası dönemde yasadışı göçü arttırması, uluslararası göçte etkilenen devletlerin ve bölgelerin sayısındaki artış, göçün bölgesel etki sahası ve danışma süreçlerinin kendine has resmi ve bağlayıcı olmayan doğası olduğu yönünde açıklamada bulunmaktadır.(Sayın, 2010, s.95-99).

2.7. SURİYE KRİZİ SONRASI BAŞLAYAN GÖÇ AKIMI

Suriye’de Baas Partisi 1947 yılında kuruldu. Sünni ve Alevilerin ülkedeki diğer grupları da edilerek kurdukları ortak parti zamanla Alevi ağırlığı giderek artmıştır. Mevcutta var olan Sünniler ve Aleviler arasındaki gerginlik 1970 yılında Alevi kökenli olan Hafız Esad’ın başa geçmesiyle beraber giderek artmıştır. Çoğunluğun Sünni olduğu ülkede, Alevi-Sünni gerginliğini azaltmak için devlet başkanının Müslüman olma zorunluğunu anayasa getirmiş, ancak bu durum uzun sürmemiştir Otokratik yönetim, geleneğini darbelerle sürdürmüş. Ülkede süresiz olağanüstü hal ilan edilmiş, tutuklanmalar ve insan hakları ihlalleri, işkenceler hız kesmeden devam etmiştir (Özdemir, 2016, s. 84).

2000 yılında Hafız Esad’ın ölümünün ardından oğlu Beşşar Esad’ın iktidara gelmesiyle Suriye’de yeni bir dönem başlamıştır. Beşşar Esad, başlangıçta halkına ve uluslararası kamuoyuna değişim yanlısı bir lider izlemine vererek bazı siyasi ve ekonomik reform adımları atmış ancak kendisinden beklenen siyasi reformların devamını gerçekleştirme yoluna gitmediği görülmüştür. Babasından miras olarak aldığı otoriter devlet yapılanmasını büyük ölçüde muhafaza ederek iktidarını sürdürmeye devam etmiştir.

Kuzey Afrika’da başlayan tüm Arap dünyasını etkisi altına alan yönetim karşıtı halk ayaklanmaları, Suriye’de mevcut otokritik devlet tarafından darbelerle sürekli ayar verilen halka, siyasi, ekonomik ve özgürlük talepleri elde etmek için ve ayaklanması uygun zemin hazırladı. Suriye’de Mart 2011’de iktidara karşı sivil protesto gösterileri başlamış, kısa zamanda geniş çaplı çatışmaya dönüşerek, etkileri sadece Suriye halkıyla

sınırlı kalmayan bir krize dönüşmüştür. Sünni ağırlıklı protesto gösterileri, büyük ölçüde demokrasi ve özgürlük gibi istekler bağlamında rejimin değiştirilmesine odaklanmıştır (Atlıoğlu, 2018, s.138). Dera’da Beşer Eset aleyinde duvar yazıları yazan birkaç gencin polisler tarafında tutuklanması üzerine, Suriyeli halkın buna tepki göstermesi ile eylemler başlamıştır. Suriye krizinin başlangıcında sokak eylemine katılan gençlerin, basın ve toplanma özgürlüğü, siyasi parti kurma özgürlüğü, gibi demokratik talepleri gelmekteydi. Ayrıca işkence ve keyfi uygulamalardan vazgeçilmesi, bağımsız yargı gibi talepleri de bulunmaktaydı. Eset yönetimi bu talepleri gerçekleştirmediği gibi ayaklanmaları sert yöntemler kullanarak bastırma yolunu seçti. Barışçıl gösterilerle başlayan süreç zamanla nitelik değiştirerek iç savaşa dönüştü. İç savaşın ilk yılında 10 bin sivil rejim güçleri tarafından hayatını kaybetti. Suriye halkı çare olarak çeşitli ülkelere göç etmeye başladı (Cankurt, 2018, s.1104-1105).

29 Nisan 2011’de Hatay ili Yayladağı ilçesinde 260 kişilik bir grup olarak Türkiye’ ye giriş yaptı. Türkiye ile en uzun sınırı bulunan Suriye halkı için, Türkiye tarafından BM’e “güvenli bölge” oluşturma talebi reddedilmiştir. Bunun sonucunda dört milyona yakın Suriyeli sığınmacının Türkiye’nin çeşitli şehirlerinde yığılmalarına neden olmuştur. 4/4/2013 tarihli ve 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanununun 91’ inci Maddesi’ne dayanılarak hazırlanan ve 22/10/2014 tarihli ve 29153 numaralı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren Geçici Koruma Yönetmeliği ile “Geçici Koruma” statüsü altına alındı (AFAT, 2017).

Devletler tarafından şiddet veya çatışma nedeniyle kitleler hâlinde kaçıp gelen, durumları geçici olan kişilere, bireysel statü belirlemesi olmadan, koruma sağlamak için geliştirilen düzenleme veya araç Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, Geçici Koruma Kanununun 91. Maddesi’nin Birinci Fıkrası kapsamında, ülkesinden ayrılmaya zorlanmış, ayrıldığı ülkeye geri dönemeyen, acil ve geçici koruma bulmak amacıyla kitlesel olarak sınırlarımıza gelen veya sınırlarımızı geçen ve haklarında bireysel olarak uluslararası koruma statüsü belirleme işlemi yapılamayan yabancılara sağlanan koruma” biçiminde tanımlanmıştır (Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, 2015).

11 Nisan 2014 tarihi itibarıyla tüm hükümleriyle birlikte yürürlüğe giren 6458 sayılı Kanun’un 91’ inci Maddesi, geçici korumayı düzenlemektedir. Buna göre, ülkesinden ayrılmaya zorlanmış, ayrıldığı ülkeye geri dönemeyen, acil ve geçici koruma bulmak

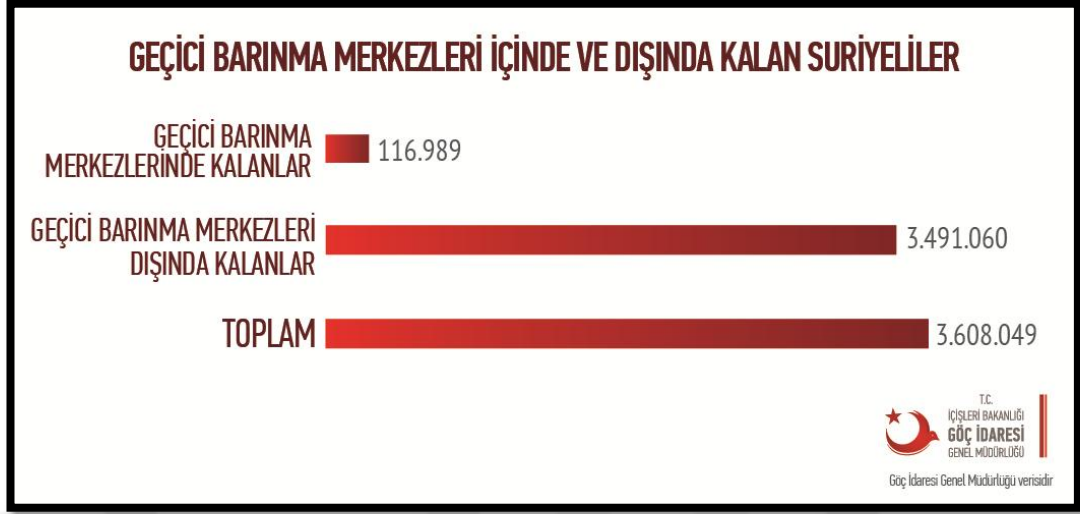
amacıyla kitlesel olarak sınırlarımıza gelen veya sınırlarımızı geçen yabancılara sağlanabilecek geçici korumayla ilgili tüm iş ve işlemlere ilişkin usul ve esasların Bakanlar Kurulu tarafından çıkarılacak ayrı bir yönetmelikle düzenlenmesi hükme bağlanmıştır. Yönetmelik ile kişilere, başta sağlık hizmetleri olmak üzere eğitim, iş piyasasına erişim, sosyal yardım ve hizmetleri ile tercümanlık ve benzeri hizmetleri, ikamet ettikleri illerde olanakları ölçüsünde sağlanmaktadır (2016 Türkiye Göç Raporu, 2017 s. 75). Göç İdaresi Başkanlığı 23.05.2019 tarihi itibarıyla geçici koruma altına alınan Suriyeli vatandaşların sayısı 3.608.049 olarak açıkladı.

Tablo 1. Yıllara Göre Geçici Koruma Kapsamındaki Suriye'lilerin Sayısı

Kaynak : (İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, Geçici Koruma, 2019)

Tablo 2. Geçici Barınma Merkezleri İçinde ve Dışında Kalan Suriyelilerin Sayısı

Kaynak: İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, Geçici Koruma, 2019)

Göç İdaresi Başkanlığının en son açıkladığı 2019 Nisan raporunda, tabloda görüldüğü üzere ülkemizde geçici koruma altına alınan sığınmaların ağırlık olarak barınma merkezlerinin dışında yaşamlarını devam ettirdiği sığınmacıların toplam 3.608.049 sığınmacıdan sadece 116.989 sığınmacının barınma merkezlerini tercih ettiği görülmektedir.

Tablo 3. Geçici Koruma Kapsamında Bulunan Suriyelilerin Yaş ve Cinsiyet Dağılımı

**GEÇİCİ KORUMA KAPSAMINDA BULUNAN SURIYELİLERİN
YAŞ VE CİNSİYET DAĞILIMI**

YAŞ	ERKEK	KADIN	TOPLAM
TOPLAM	1.953.575	1.654.474	3.608.049
0-4	266.466	248.841	515.307
5-9	254.713	239.768	494.481
10-14	199.335	184.884	384.219
15-18	148.582	122.562	271.144
19-24	315.789	228.041	543.830
25-29	204.745	146.161	350.906
30-34	169.315	124.325	293.640
35-39	119.864	94.593	214.457
40-44	79.214	69.934	149.148
45-49	58.685	55.774	114.459
50-54	47.470	45.366	92.836
55-59	32.995	33.335	66.330
60-64	23.069	23.763	46.832
65-69	15.171	15.796	30.967
70-74	8.551	9.198	17.749
75-79	4.764	5.975	10.739
80-84	2.640	3.292	5.932
85-89	1.443	1.897	3.340
90+	764	969	1.733

23.05.2019 itibarıyla

(Kaynak: İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, Geçici Koruma, 2019)

Tabloda görüldüğü üzere Türkiye’de yaşayan sığınmacıların cinsiyet dağılımı değerlendirildiğinde erkek nüfusu, kadın nüfusunda daha fazla olduğu görülmektedir. 0-18 yaş aralığındaki sığınmacıların yaşları incelendiğinde en çok 0-4 yaş aralığı çocukların olduğu görülmektedir. 18 yaş üstü sığınmacı nüfusuna bakıldığında en yüksek 19-24 yaş grubu (315,789) olduğu görülmektedir. Bu verilere ışığında çocuk ve genç nüfusun çoğunlukta olduğu dikkat çekmektedir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM BULGULAR -TARTIŞMA

İstanbul'un yeni ilçelerinden biri olan Başakşehir 2008 yılında Küçükçekmece ve Esenlerden ayrılarak kuruldu. Başakşehir; Altınşehir, Şahintepe, Kayabaşı, Güvercintepe, Başakşehir, Başak, Ziya Gökalp, Bahçeşehir 1.Kısım, Bahçeşehir 2. Kısım Mahalleleri ve Şamlar köyünden oluşmaktadır. İlçe sınırları içinde Yarımburgaz Mağarası, Şamlar Bendi ve Baruthane ile Resneli Çiftliği önemli tarihi yapılarıdır.

Denize kıyısı bulunmayan Başakşehir, kuzeyinde Arnavutköy, kuzeydoğusunda Eyüp, doğuda Sultangazi ve Esenler, güneyinde Bağcılar, Küçükçekmece ve Avcılar, güneydoğusunda ise Esenyurt ilçeleri bulunmaktadır. TÜİK 2017 verilerine göre Başakşehir nüfusu 396 bin 729'dur.

İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü 16 Mayıs 2019 itibariyle Türkiye' deki biyometrik verileriyle kayıt altına alınan geçici koruma altındaki Suriyeli sayısının 3 milyon 606 bin 737 kişi olduğunu açıkladı.

Suriyeli sığınmacıların İstanbul ilçelerindeki dağılım durumu şöyledir: Bağcılar, Fatih ve Esenyurt ilçelerinin her birinde 30 bin üzerinde Suriyeli mülteci bulunuyor. Suriyelilerin sayısı Başakşehir, Zeytinburnu Esenler, Sultanbeyli ve Avcılar'da 20 bin ile 30 bin arasında; Arnavutköy, Bahçelievler Gaziosmanpaşa, Şişli, Ümraniye, Kağıthane, Göngören, Sancaktepe, Beyoğlu, Bayrampaşa ve Eyüp'te 10 bin ile 20 bin arasında; Beylikdüzü, Büyükçekmece ve Pendik'te 5 bin ile 10 bin arasındadır (Duvar Gazetesi, 2017).

Ülke nüfusunun bir parçası haline gelen sığınmacı nüfusun demografik yapıları, sosyal özellikleri, uyum ve beklentilerini, karşılaştığı problemlerini analiz için yapılan bu çalışmada 126 kişiye anket uygulanmış, bu anketler için 31 soru hazırlanmıştır. İstanbul ili Başakşehir ilçesinde yaşamakta olan geçici koruma altındaki Suriyeli sığınmacıların demografik yapıları, sosyo-ekonomik durumları, kültürel özellikleri, uyum durumları, beklentileri ve karşılaştıkları sorunlar ele alınmıştır.

Fotoğraf 1: Türkçe Eğitimine Katılan Kursiyerler¹

Bu çalışma, Başakşehir' de hizmet veren İBB Hayat Boyu Öğrenme Müdürlüğüne bağlı 2.Etap, 5.Etap, Bahçeşehir ve Kayaşehir İSMEK Kuer Merkezlerinde, gönüllülük esasına dayalı, ücretsiz eğitim alan kursiyerlere uygulandı. Fotoğraf 1 araştırmacı tarafından çekildi.

---

¹ 09.05.2019 tarihinde Başakşehir 2. Etap İSMEK HMÖ Merkezinde araştırmacı tarafında çekildi.

3. 1. Katılımcıların Demografik Yapıları

Bu başlıkta geçici koruma altındaki Suriyeli sığınmacıların cinsiyeti, yaş dağılımı tabiiyetleri ve medeni durumları ele alınmaktadır. Suriyeli sığınmacıların cinsiyet dağılımını yüzde 62,7 (79) kadın, yüzde 37,3 ise (47) erkek nüfus olduğu görülmektedir.

Katılımcıların yüzde 26,2'si (33) 25-30 yaş, yüzde 24,6'sı (31) 31-38 yaş, yüzde 16,7'si (21) 39-46 yaş, yüzde 32,5'i (41) 47 yaş üstü olduğu görülmektedir. Katılımcıların yaş aralığı oranlarına baktığımızda 47 yaş ve üstü grubun yüksek olduğu görülmektedir. Katılımcıların yaklaşık yüzde 60'ından fazlası 40 yaş üstüdür. Bu veriler geçici koruma altında olan Suriyeli sığınmacıların üretime katılacak yaş kategorisinde olmadığı göstermektedir.

Katılımcıların ülke kökenlerine göre dağılımı incelendiğinde yüzde 54 gibi büyük oran Suriyeli sığınmacılar oluşturmaktadır. Bunun yanında Almanya, Türkmenistan, Rusya, Ukrayna gibi çeşitli milletlerden göçmenlerin olduğu da tespit edilmiştir. Araştırmaya katılanların yüzde 88,1'i evli, yüzde 11,92'si ise bekârdır.

Tablo 4. Suriyeli Sığınmacıların Cinsiyet Dağılımını

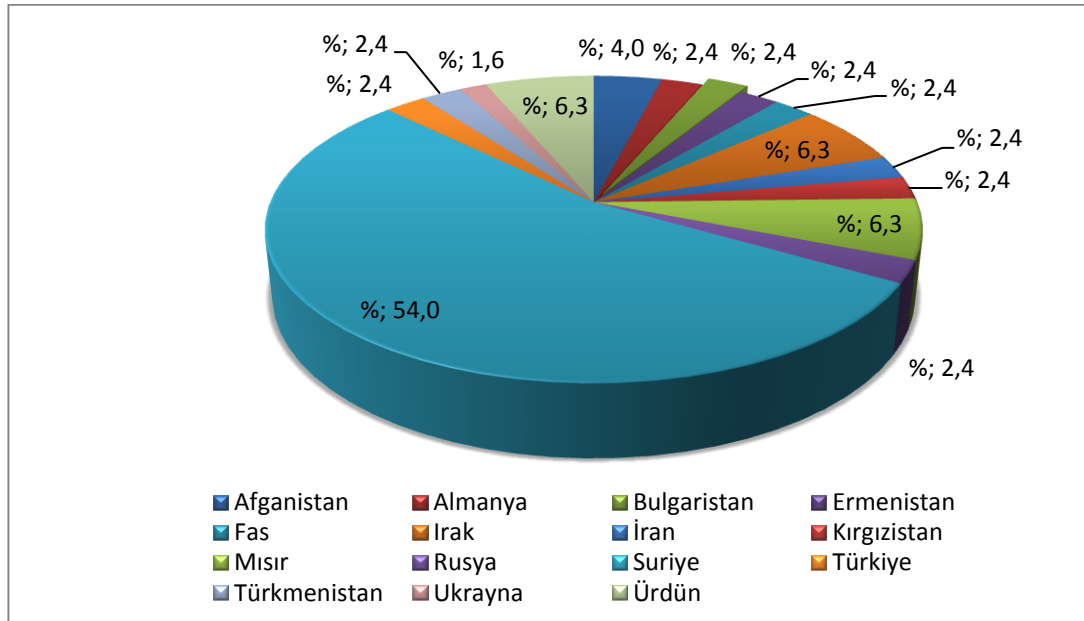
	N	%
Kadın	79	62,7
Erkek	47	37,3
Total	126	100,0

Tabloya baktığımızda, (62,7) kadın katılımcı sayısı, erkek katılımcılara (37,3) göre daha yüksek olduğu görülmektedir. Katılımcıların çoğunun kadın olması, göç popülasyonu cinsiyet dağılımı ile uyumludur. Kadınların oranının erkeklerden yüksek olması, katılımcıların eğitim gördüğü İSMEK Kurs Merkezlerine daha çok bayanların tercih etmesi, bu oranları etkilemiştir.

Tablo 5. Katılımcıların Yaş Dağılımını

	N	%
23-30 yaş	33	26,2
31-38 yaş	31	24,6
39-46 yaş	21	16,7
47 ve üzeri yaş	41	32,5
Total	126	100,0

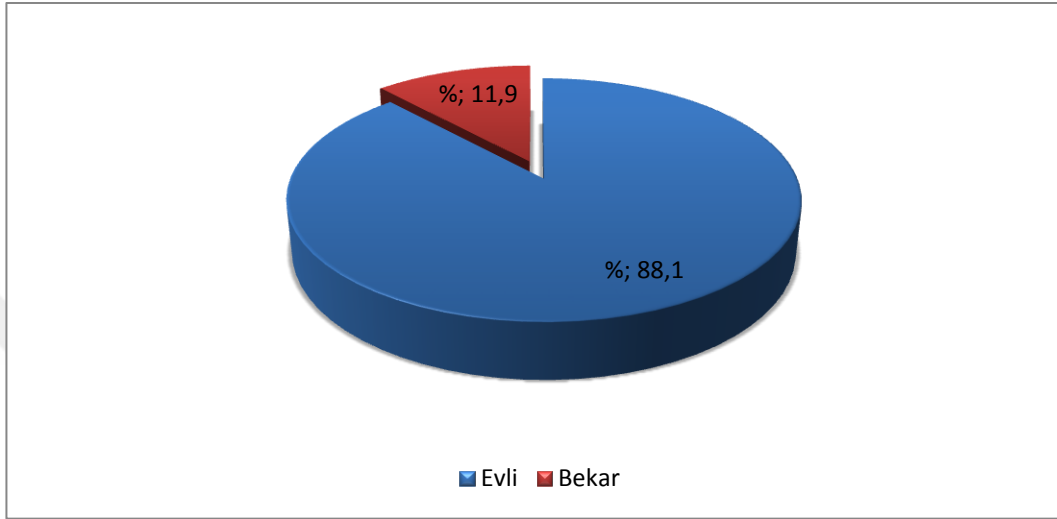
Araştırmaya katılanların yüzde 26,2'si 23-30 yaş, yüzde 24,6'sı 31-38 yaş, yüzde 16,7'si 39-46 yaş, yüzde 2,5'i ise 47 yaş ve üzeri kişilerden oluşmaktadır. Araştırmaya katılanlar arasında, en yüksek yüzde 32 oranla 47 yaş üstü olduğu görülmektedir. Yüzdeler olarak en az 23-30 yaş grubunun çalışma çağında olduğu görülmektedir. Katılımcıların yarısından fazlasının üretime katılacak yaş grubunda olmadığı söyleyebiliriz.

Şekil 1. Araştırmaya Katılanların Ülke Kökenlerinin Dağılımı (%)

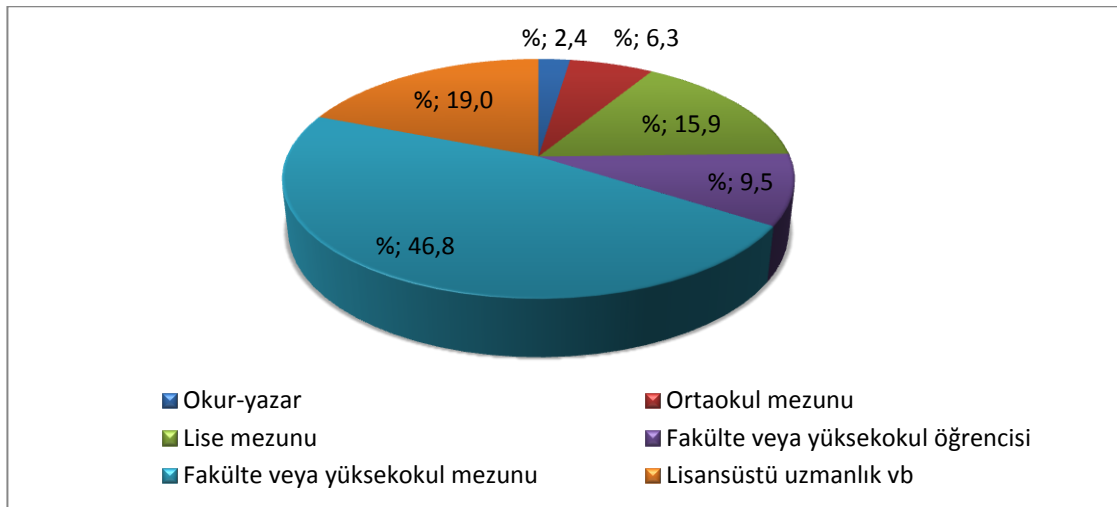

Araştırmaya katılanların yüzde 54'ü Suriye, yüzde 6,3'ü Irak, yüzde 6,3'ü Mısır uyrukludur. Suriyeliler yüzde 54'lik oranla birinci sırada yer almaktadır. Tablo incelendiğinde dünyanın farklı kıtalarından az da olsa, çeşitli milletlerden yabancıların da olduğu görülmektedir. Türkiye, son yıllarda göçte hedef ülke konumunda olması nedeniyle farklı milletlerden göçmenleri de ağırlamaktadır.

Şekil 2. Katılımcıların Medeni Halini Gösteren Dağılım

Araştırmaya katılanların yüzde 88,1'i evli, yüzde 11,92'si ise bekar.. Katılımcıların evli olanların sayısı yüksek olduğu görülmektedir. Katılımcıların yaş ortalamasına (tablo2) bakıldığında 30-47 yaş ve üstü yaş grubundan olanların sayısal çokluğu, evli bireylerin çoğunluğu oluşturmalarında etkili olduğu görülmektedir.

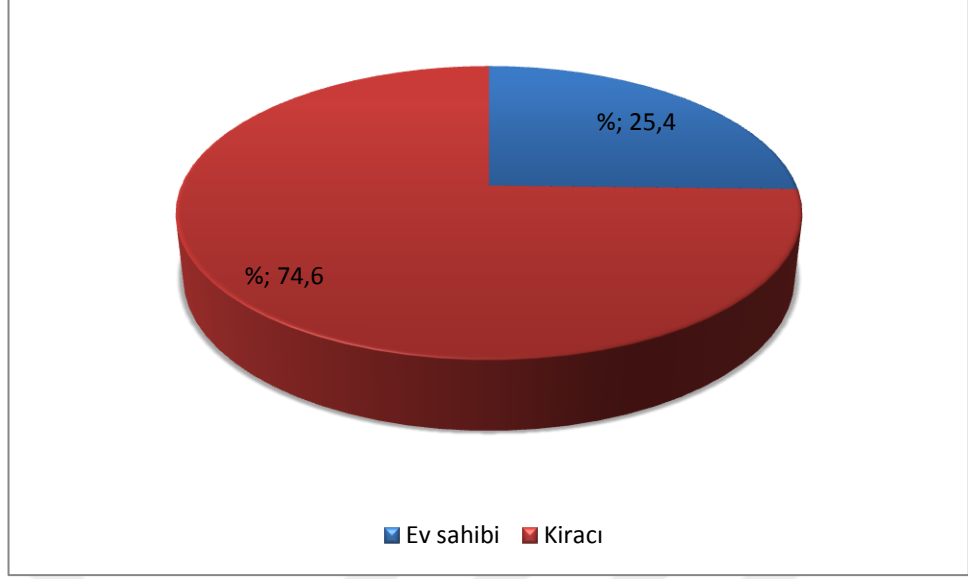
Şekil 3. Katılımcıların Eğitim Durumları

Araştırmaya katılanların eğitim durumu incelendiğinde çoğunluğun (%46,8), üniversite mezunu olduğu görülmektedir. Arkasından yüzde 9,0 lisansüstü ve uzmanlık gelmekte yüzde 15,9'u lise mezunu ve yüzde 9,5'i fakülte veya yüksekokul öğrencisi takip etmektedir. En yüksek katılım üniversite mezunları, en düşük katılım ise yüzde (2,4) oranı ile okur-yazar grubu oluşturmaktadır. Tabloyu incelediğimizde lisansüstü eğitim almış bireylerin oranının da bir hayli yüksek olduğu görülmektedir. Sığınmacıların, eğitim seviyesini yüksek olduğunu gösteren bu oranlar, Suriye toplumunun eğitim seviyesinin, ileri düzeyde olduğu anlaşılmaktadır.

3.2. Katılımcıların Barınma Durumu

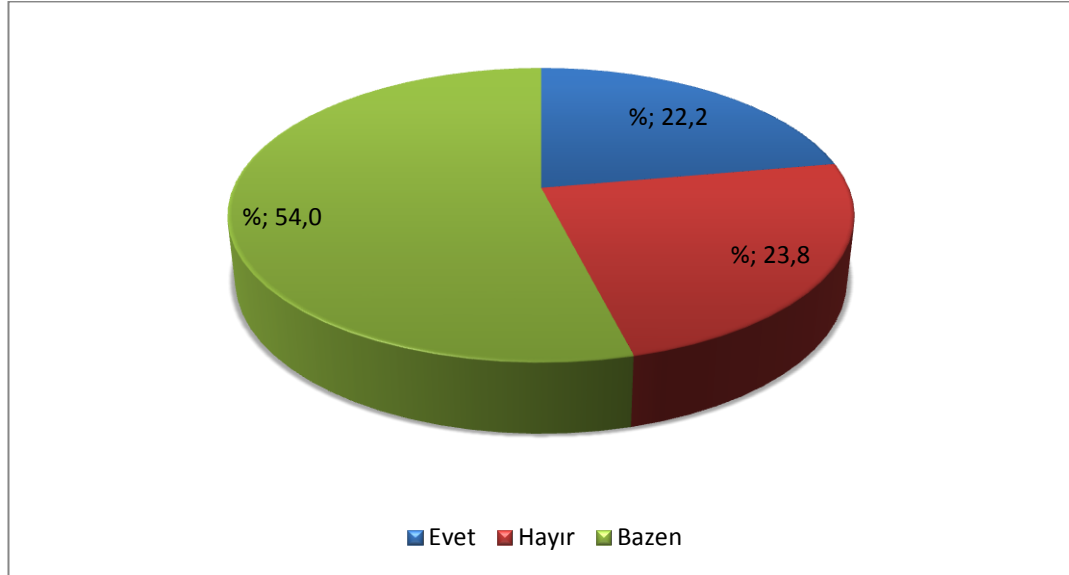
Bu başlık altında katılımcıların barınma durumlarına değinilmektedir. Katılımcıların ülkemizde maddi durumları, sığınmacıların ne kadarının ev sahibi olduğu, ev kiralama hususu da karşılaştıkları problemleri açıklamayı amaçlamaktadır.

Araştırmaya katılanların yüzde 74,6' sını kiracı olduğu, yüzde 25,4'ü ev sahibi olduğu görülmektedir. Bu veriler ışığında araştırmaya katılanların yüksek oranlarda kiracı olduğu görülmektedir. Bu da ülkemizde ev kiralama konusunda çeşitli sorunlar yaşamalarına neden olmaktadır. Ev satın alacak imkâna sahip katılımcıların Türkiye'de hayatlarının belirsiz olması da satın almalarını etkilediği düşünülmektedir.

Şekil 4. Katılımcıların Ev sahibi Olma Durumları

Araştırmaya katılanların yüzde 25,4'ü ev sahibi, yüzde 74,6'sı ise kiracıdır. Araştırmaya katılanlar içinde kiracı olanların oranı yüksek olduğu görülmektedir. Gelir düzeyi iyi durumda olan katılımcılar bu soruya Türkiye'de kalış süreleri ve devletin vatandaşlık verme durumu net olmadığını gibi sebeplerinde ev satın alma durumlarını etkilediğini anket sırasında belirtmişlerdir.

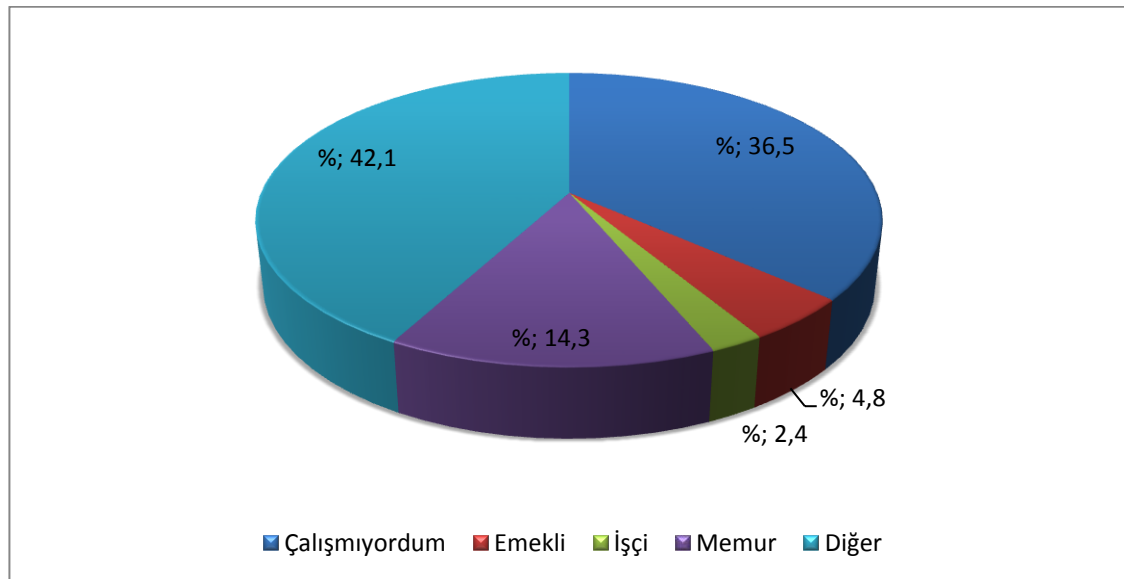
Şekil 5. Katılımcıların Barınma Hususunda Karşılaştığı Problemler

Araştırmaya katılanlardan 22, yüzde 2'si Türkiye'de ev kiralarken Suriyeli oldukları için sorun yaşadıkları görülmektedir. Katılımcıların sadece 23, yüzde 8'i gibi bir oranın

ise ev kiralama konusunda hiç sıkıntı yaşamadıklarını belirtmektedir. Bu veriler bize katılımcıların yaklaşık yüzde 75 gibi büyük çoğunluğun ev kiralama zaman zaman sorunlar yaşadıklarını göstermektedir. Başakşehir’de yaklaşık 20-30 bin arasında Suriyeli sığınmacının yaşadığı tahmin edilmektedir. Yüksek rakamlarda sığınmacının ilçede bulunması, kira fiyatlarının artmasına neden olmaktadır. Kiralık ev fiyatlarının yükselmesiyle, yerel halkın ve sığınmacıların kiralık ev bulmaları zorlaşmıştır. Suriyeli sığınmacıların, ülkelerine geri dönme ihtimallerinin bulunması ve ev kiralıklarını ödemeyecekleri endişesiyle ev sahiplerinin sığınmacılara kiralık ev vermede çok istekli olmadıkları görülmektedir. Halk, sığınmacıların artan ev fiyatlarının müsebbibi olarak görmekte, bu açıdan onların varlığından rahatsız oldukları gözlenmektedir.

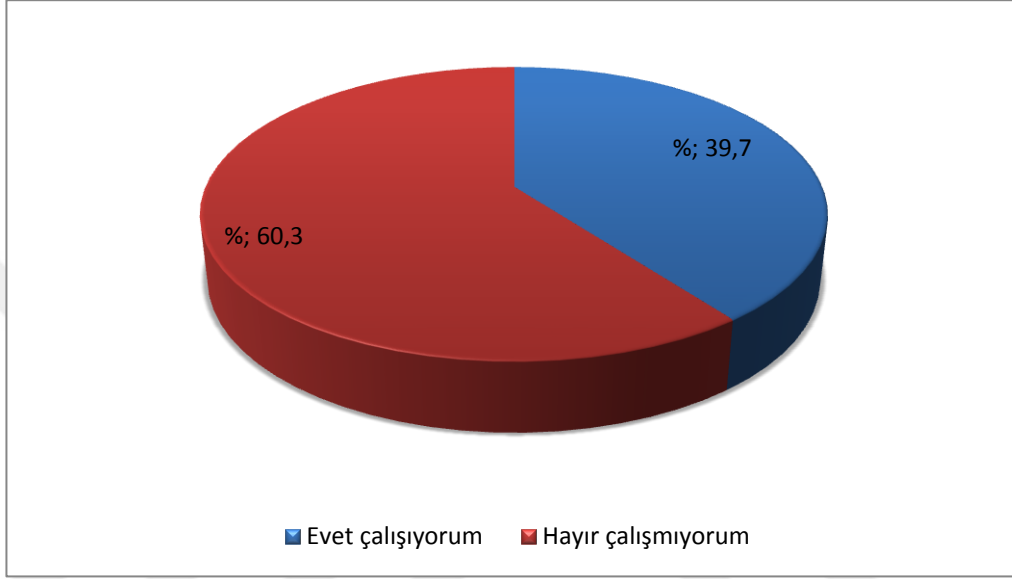
3.3. Katılımcıların Çalışma Hayatları

Bu başlık altında sığınmacıların göç etmeden önceki meslekleri memur, işçi, emekli, diğer gibi kategori ayrılarak ele alınacak ve hangi meslek kollarında çalıştıkları tespit edilecektir. Ülkelerinde çalışma durumları analiz edilecektir. Sığınmacıların yarıya yakınının ülkelerinde de çalışmadığı görülmektedir. Katılımcıların ülkemizde çalışma durumları, gelir düzeyleri gibi konular grafik ve tablolar incelenerek analizleri yapılmıştır.

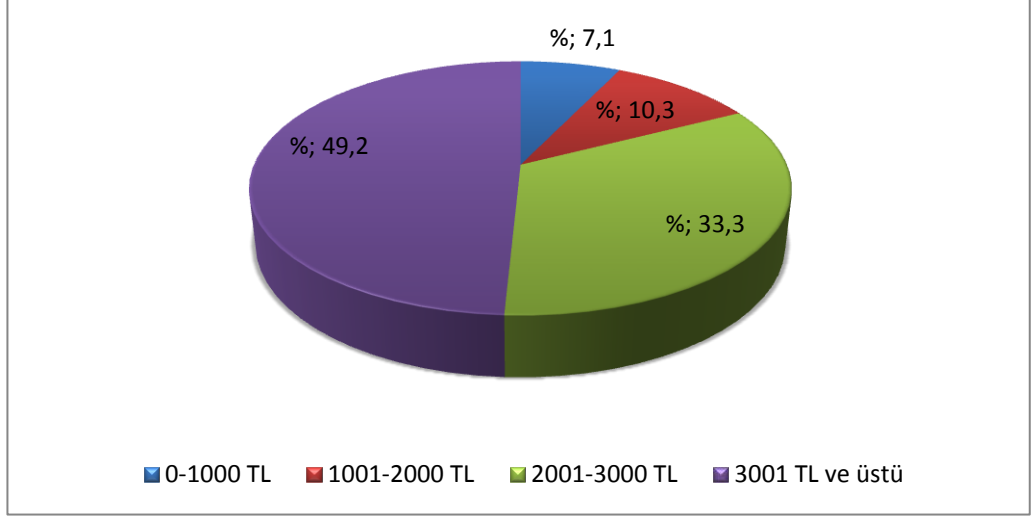
Şekil 6. Göç Etmeden Önceki Meslek Dağılımı

Araştırmaya katılanlara göç etmeden önceki mesleği sorulduğunda, yüzde 14,3'ü memur, yüzde, 8'i emekli, yüzde 2,4'ü işçi, olduğunu belirtmiştir. Katılımcıların çoğunluğu, (%42,1'i) ise diğeri cevap vermiştir. Bu tabloya göre araştırmaya katılanların çoğunluğunun kendi ülkelerinde de düzenli bir işi olmadığı görülmektedir. Kadın katılımcıların ağırlıkta olması bu çalışmayanların oranını etkilediği düşünülmekte ve kadın nüfusunun, ülkelerinde çalışma hayatları olmadığı anlaşılmaktadır.

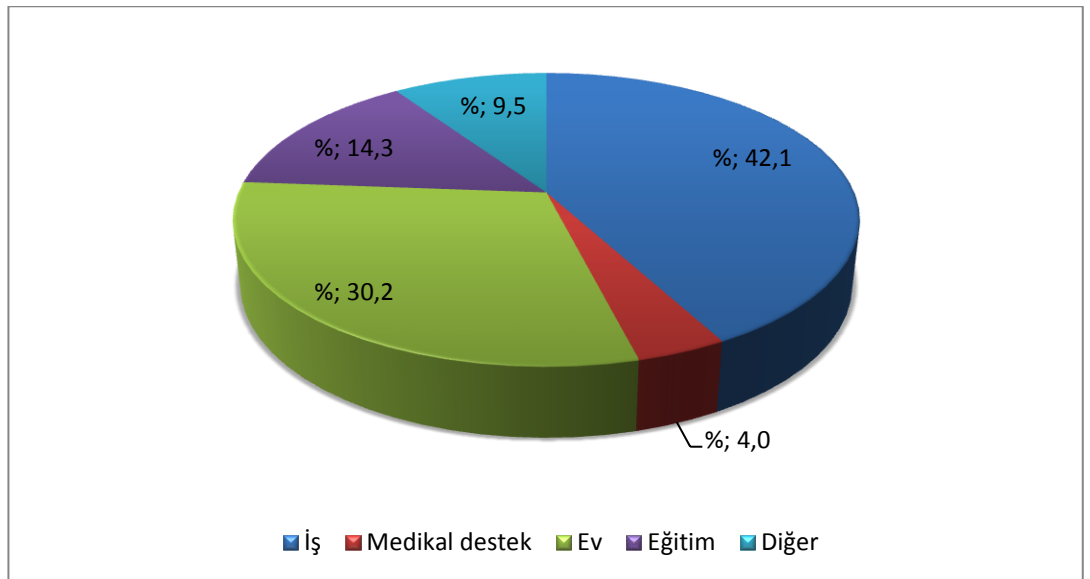
Şekil 7. Grafik Katılımcıların Türkiye 'deki Çalışma Durumu

Araştırmaya katılanlara “Ülkemizde çalışıyor musunuz?” sorusu sorulduğunda yüzde 39,7' si evet cevabı verilmiş, yüzde 60,3'ü ise herhangi bir işte çalışmadığını belirtmiştir. Katılımcıların çoğunluğunun kadın olduğu (tablo 2) Suriyelilerin ataerkil toplum yapısının olması, bu nedenle, kadınların çalışma hayatında yer almalarını olumsuz etkilediği düşünülmektedir. Tabloda görüldüğü üzere katılımcıların yarısından fazlası (%60.3'ü) ülkelerinde herhangi bir işte çalışmayan kadınlardan oluşmaktadır.

Şekil 8. Katılımcıların Gelir Düzeyini Gösteren Dağılım

Araştırmaya katılanların yüzde 49,2'si gelir düzeyi 3001 TL ve üzeri olduğu, aylık geliri yüzde 33,3'ünün ise 2001 TL ile 3000 TL aralığında, yüzde 10,3'ünün 1001 TL ile 2000 TL arasında olduğu görülmektedir. Katılımcıların sadece yüzde 10,3'ünün asgari ücretin altında düşük gelire sahip olduğu görülmektedir. Grafikte görüldüğü üzere araştırmaya katılanların yarısına yakını gelir düzeyinin makul boyutlarda olduğu görülmektedir. Bu durum Başakşehir' de katılımcıların çoğunluğu üniversite mezunu olması, daha nitelikli işlerde çalışmalarına bağlı olarak daha iyi koşullarda ve yüksek ücretlerle çalıştıkları anlaşılmaktadır. Başakşehir'de birçok Suriyeli sığınmacının lüks konutlarda refah içinde yaşadığı araştırmacı tarafından gözlemlenmiştir.

Şekil 9. Katılımcıların Türkiye'de En Öncelikli İhtiyaçlarını Gösteren Durum

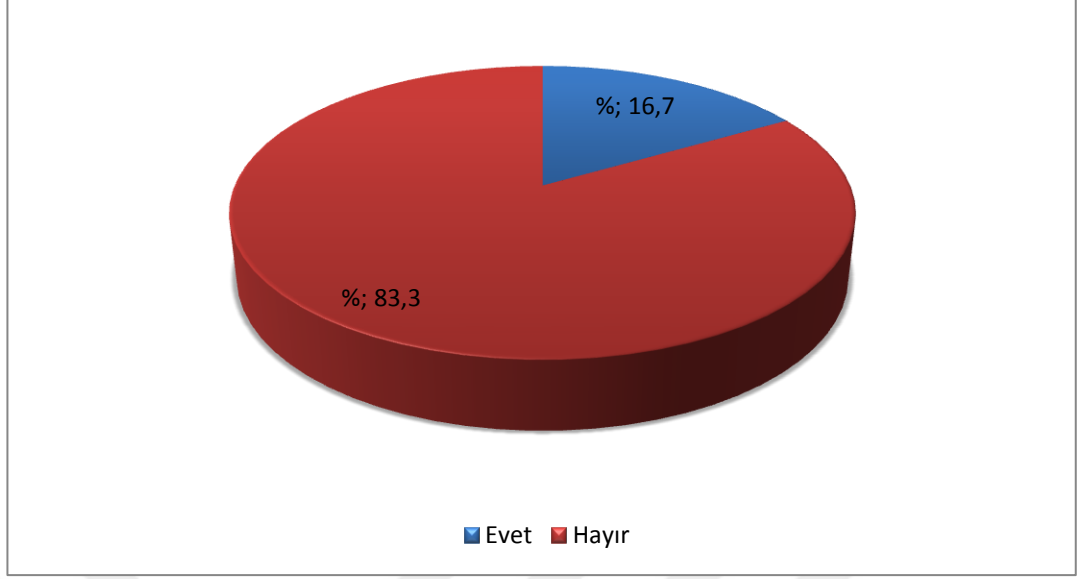
Katılımcılar “En öncelikli ihtiyacımız nedir? “sorusuna yüzde 42,1’i en öncelikli ihtiyacının iş olduğunu ,yüzde 30,2’sinin ev, yüzde 14,3’ünün eğitim ve yüzde 9’unun ise diğer cevabı verdiği görülmektedir. Bu grafikte katılımcılar en az, yüzde 4 oranla medikal destek diye cevap vermiştir Medikal destek ihtiyacının ise çok düşük olması sağlık problemlerini ülkemizde rahatlıkla giderdiklerini göstermektedir..

En öncelikli ihtiyacınız nedir sorusuna “iş sahibi olma” cevabını verenlerin birinci sırada olduğu görülmektedir. Bunun nedenlerini şöyle sıralayabiliriz; sığınmacıların kitleler halinde göç etmeleri ve çok az Türkçe bilmeleri, hâlihazırda ülkede üretime katılacak genç nüfusun fazla olması, ayrıca mevcut nüfusa milyonları bulan sığınmacıların eklenmesi ile işsizlik rakamlarının yüksek boyutlara ulaşmasına ve istihdam sorunun artmasına yol açacağı öngörülmektedir.

Tablo 6. Katılımcıların Devlet ya da Bir Kurumda Yardım Alma Durumu

	N	%
Evet	21	16,7
Hayır	105	83,3
Total	126	100,0

Katılımcılara “Şu an da Türkiye’de herhangi bir kurumdan yardım alıyor musunuz? sorusuna yüzde 16,7’si evet yardım alıyoruz cevabını verdiği, katılımcıların yüzde 83,3’ü yardım almıyoruz diye cevapladığını görmekteyiz. Başakşehir’de yaşayan Suriyeli sığınmacıların devletin kaynaklarından, yerli halktan daha çok yararlandığı gibi önyargılı düşüncenin temelsiz olduğu görülmektedir. Devletin, ihtiyaç sahibi Suriyeli sığınmacılara, ihtiyaçları ölçüsünde yardım ettiği bilinmektedir.

Şekil 10. Katılımcıların Göç Sırasında Yardım Alma Durumu

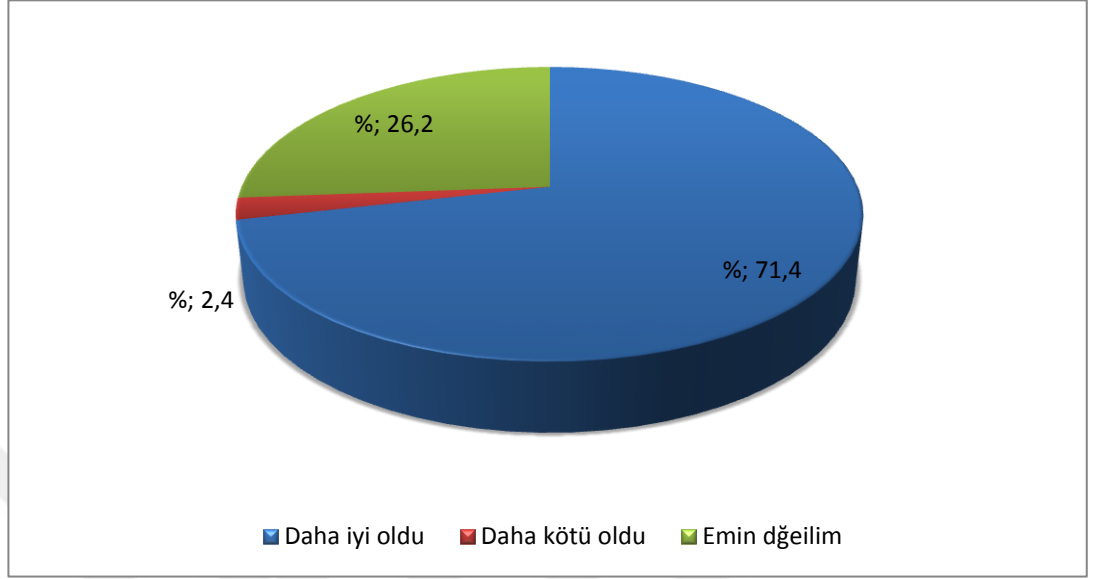
Katılımcıların yüzde 83,3'ü Suriye'den göç etme sırasında herhangi bir kurumdan yardım almadıklarını, sadece yüzde 16,7'si düşük oranlarda yardım aldıklarını belirtmektedir. Bu veriler “yardım almadım” diye cevap veren Suriyeli sığınmacıların tamamen kendi imkanları ve devletin “kabul politikası” gereği ülkeye giriş yaptıklarını göstermektedir.

3.5. Katılımcıların Beklenti Durumları

Bu başlık altında, göçmenlerin göç sonrası yaşamlarında pozitif düşünceleri taşıma ve burada yaşamaktan memnun olma durumları ve ülkemizde kalıcı olma düşünceleri gibi değişkenleri ölçmeyi amaçlamaktadır. Savaş ortamından kaçan göçmenler, sahip oldukları her şeylerini geride bırakarak göç etmek zorunda kalmaları, göç sonrası yaşamlarına adaptasyonlarını zorlaştırmaktadır. Araştırmaya katılanların yüzde 26,2'si Türkiye'ye geldikten sonra hayatlarının daha iyi olup olmadığından emin değilken yüzde 71,4'ü daha iyi olduğunu ve yüzde 2,4'ü daha kötü olduğunu belirtmiştir. Araştırmaya katılanlardan yüzde 27,8'i yaşantılarını Türkiye'de devam ettirmek isteyip istememekte kararsızken yüzde 67,5'i Türkiye'de yaşamaya devam etmek istiyor, yüzde 4,8'i ise yaşamak istemiyor. Türkiye'de resmi işlemlerde “Suriyeli olduğunuz için

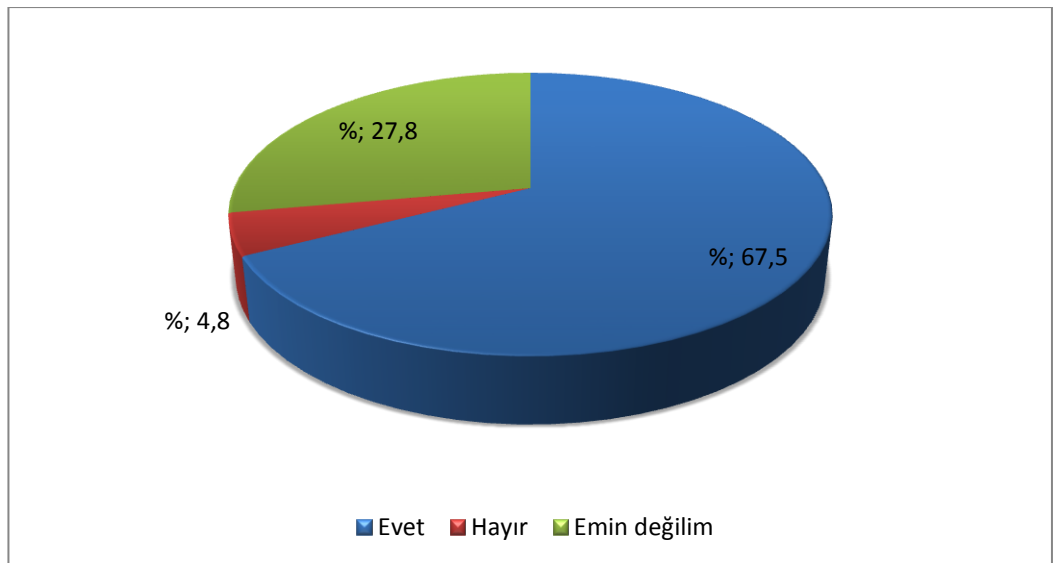

zorluk yaşıyor musunuz?” sorusu ile “Bundan sonraki yaşantınızda Türkiye’de yaşamak ister misiniz?” sorusu arasında doğrusal bir ilişki olduğu anlaşılmaktadır.

Şekil 11. Katılımcıların Göç Sonrası Yaşamlarında Oluşan Değişim Durumu

Katılımcıların “Türkiye’ye geldikten sonra hayatınızda nasıl bir değişim oldu?” sorusuna, göçmenlerin yüzde 71,4’ü “daha iyi” olduğunu belirtirken, yüzde 2,4’ü ise “daha kötü oldu” cevabını vermiştir. Bu bağlamda göçmenlerin büyük kısmının ülkemizdeki yaşantılarından memnun olduklarını göstermektedir. Türkiye’de göç sonrası hayatından memnun kalmayanların oranı sarmak için gerekli desteğin verildiği göstermektedir.

Şekil 12. Katılımcıların Türkiye’de Yaşamaktan Memnun Olma Durumu

Katılımcıların Türkiye’de yaşamlarından memnun olma durumu incelendiğinde yüzde 67,5’i memnun olduğunu, yüzde 27,8’i emin olmadığını, yüzde 4,8’i ise memnun olmadığını belirtmiştir. Katılımcıların büyük çoğunluğunun göç sonrası Türkiye’de yaşamaktan mutlu oldukları görülmektedir. Memnun olmayanların yüzde 4,8 gibi düşük oranda olması, diğer sığınmacıların adapte olduğunu ve yaşadığı yeri benimsediklerini göstermektedir.

Tablo 7. Katılımcıların Türkiye’de Kamuda Karşılaştığı Zorluklar ve Türkiye’de Kalma İlişkisi

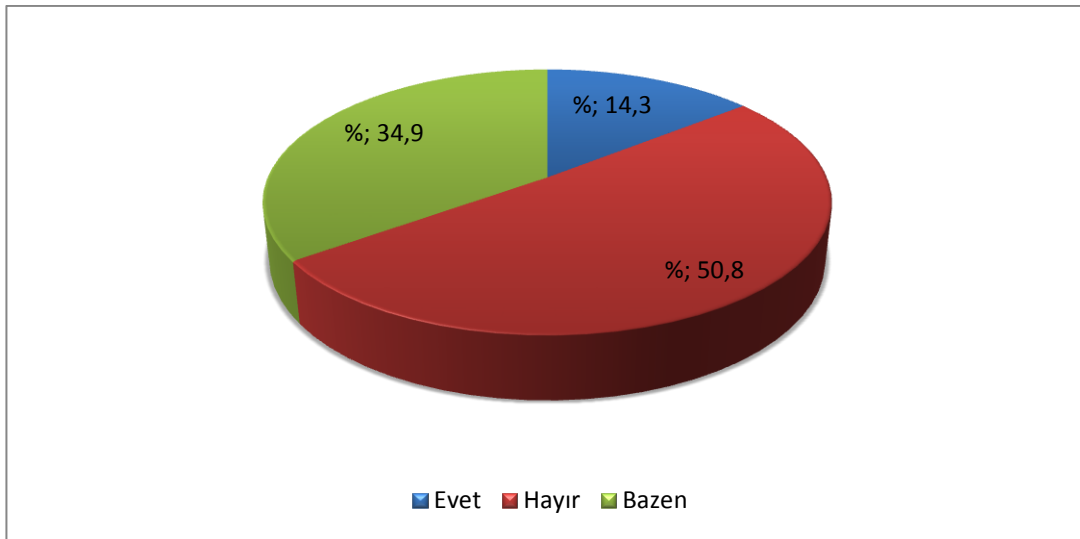
			S26. Türkiye’de resmi işlemlerde Suriyeli olduğunuz için zorluk yaşıyor musunuz ?			Total	P
			Evet	Hayır	Bazen		
S15. Bundan sonraki yaşantınızda Türkiye’de yaşamak ister misiniz?	Evet	N	24	29	32	85	0,006
		%	19,0%	23,0%	25,4%	67,5%	
	Hayır	N	0	3	3	6	
		%	0,0%	2,4%	2,4%	4,8%	
	Emin değilim	N	0	18	17	35	
		%	0,0%	14,3%	13,5%	27,8%	
Total		N	24	50	52	126	
		%	19,0%	39,7%	41,3%	100,0%	

Resmi işlemlerde zorluk yaşamayan katılımcıların, çoğunluk olarak bundan sonraki hayatlarında Türkiye’de yaşamak istedikleri görülmektedir. Resmi işlemlerde görevliler tarafından dışlandığını düşünen katılımcıların, Türkiye’de yaşamayı geçici gözü ile baktıkları ve geri dönmeyi düşündükleri anlaşılmaktadır. Tabloya baktığımızda Aynı şekilde resmi işlemlerde “bazen” sorun yaşayan katılımcıların da kalıcı olarak kalma düşüncelerinin etkilendiği görülmektedir.

3.6. Katılımcıların Uyum problemleri

Sığınmacılar için istihdam alanlarının oluşturulması, barınma ihtiyaçlarının giderilmesi, sağlık ve eğitim hizmetlerinin sağlanması, entegrasyonu pozitif yönde etkileyecektir.. Ancak uyum sürecinin tamamlanması için yeterli olmadığı düşünülmektedir. Göç hareketi, göçmenleri etkilemekte olduğu gibi göç alan toplumu da etkilemektedir. Göçmenlerin yerleşik halkla bağ kurması, yerel halkın da sığınmacıları kabullenmesi, uyum sürecinde önemli bir etken olmaktadır.

Aşağıdaki tablo ve grafiklerde katılımcıların, İstanbulluların kendilerine olan yaklaşımları, tutum ve davranışları üzerinde durulacaktır. Yerel halkla ilgili algıları analiz edilecektir. Uyum sürecinin etkileyen en önemli unsur, yerel halk tarafından kabul görme ve kaynaşma düzeyidir. Başakşehir halkının, sığınmacıları kabul görmesi, Türkiye’de kalıcı kalma isteklerini ne derecede etkilediğini ölçen değişkenler karşılaştırılacaktır. Aşağıdaki grafik ve tablolarla yorumlanarak Suriyeli sığınmacıların, “ev sahibi” konumunda olan İstanbul halkının kendilerine yaklaşımı hakkında düşüncelerini ele alınacaktır. Türkiye’yi tercih nedenleri, vatandaşlık talepleri, Türkçeyi konuşma yetkinliği, hangi tarihlerde Türkiye’ye göç ettikleri, Suriye iç savaşı ile ilgili öngörüler, savaşta yakınları kaybedenlerin oranının belirlenmesi, resmi kurumda çalışan görevlilerin yaklaşımı ile ilgili görüşleri ölçen değişkenler ele alınacak, tablolar ve grafiklerle yorumlanarak metne aktarılacak.

Şekil 13. Katılımcıların İstanbul Halkı ile İlgili Görüşleri

Araştırmaya katılanların yüzde 34,9’u İstanbul halkının kendilerini “bazen” dışlandığını belirtmekte, yüzde 14,3’ü dışlandığını yüzde 50,8’i ise dışlanmadıklarını belirtmektedir. Yapılan analizler sonucunda Suriyeli göçmenlerin, dindaş olması, kültürel benzerliklerin bulunması nedeniyle, İstanbul halkının sığınmacıları benimsemesinde etkili olduğunu söyleyebiliriz. “Bazen” ile “evet” dışlanmaktayım cevabını veren sığınmacıların oransal olarak çok da az olmadığı, İstanbul halkının bir kısmının da sığınmacılarla bir arada yaşamayı benimsemediğini de göstermektedir.

Tablo 8. İstanbul Halkının Davranışları ile Türkiye’de Yaşamayı İsteme İlişkisi

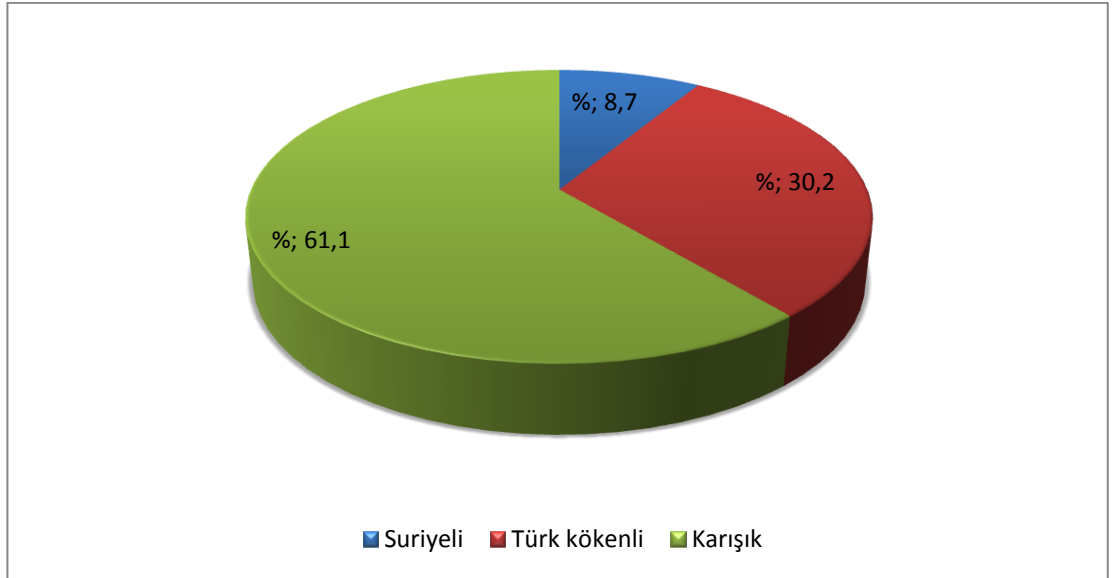
			S31. Herhangi bir sosyal ortamda Suriyeli olduğunuz için sıkıntı yaşıyor musunuz?			Total	p	
			Evete	Hayır	Bazen			
S15. Bundan sonraki yaşantınızda Türkiye’de yaşamak ister misiniz?	Evet	N	8	48	29	85	0,878	
		%	6,3%	38,1%	23,0%			67,5%
	Hayır	N	0	3	3			6
		%	0,0%	2,4%	2,4%			4,8%
	Emin değilim	N	3	21	11			35
		%	2,4%	16,7%	8,7%			27,8%
Total		N	11	72	43	126		
		%	8,7%	57,1%	34,1%	100,0%		

Türkiye’de yaşamak ister misiniz? sorusuna hayır cevabını veren katılımcılar İstanbul halkının davranışları hakkında olumlu cevap verdiğini (%38.1) görmekteyiz. Sosyal ortamlarda bazen (%23,0) sıkıntı yaşadıklarını belirten katılımcıların Türkiye’de yaşama konusunda da emin olmadıkları görülmektedir. “Herhangi bir sosyal ortamda Suriyeli olduğunuz için sıkıntı yaşıyor musunuz?” sorusu ile “Bundan sonraki yaşantınızda Türkiye’de yaşamak ister misiniz?” soruları arasında doğrusal bir ilişki bulunmamaktadır.

Tablo 9. Katılımcıların Eğitimde Yaşadığı Sorunlar

	N	%
Suriyeli	11	8,7
Türk kökenli	38	30,2
Karışık	77	61,1
Total	126	100,0

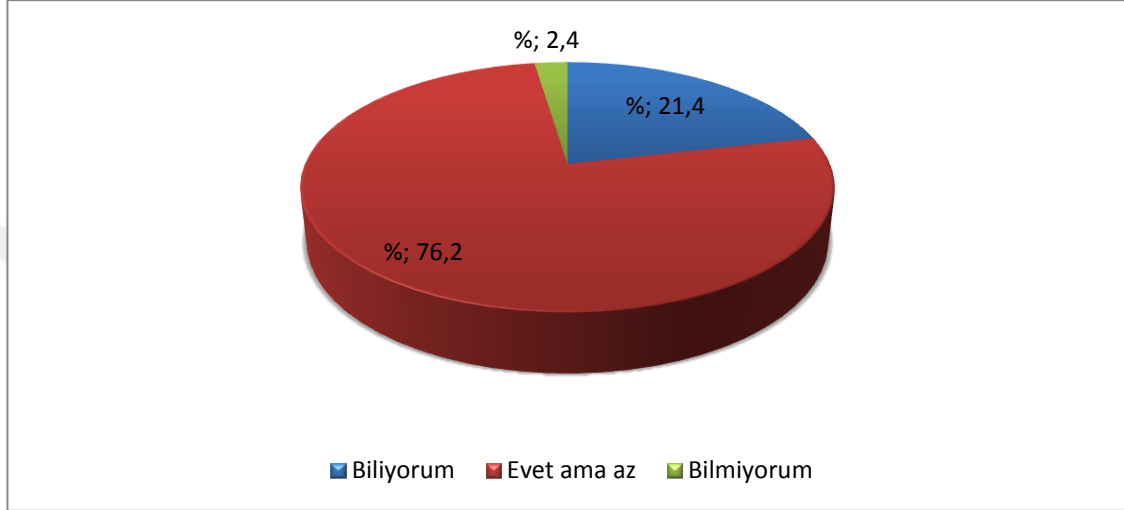
Araştırmaya katılanlara “Okulda çocuklarınız kimlerle arkadaşlık kuruyor?” soruna yüzde 61,1’inin Türk ve Suriyeli çocuklarla arkadaşlık etmekte olduğunu, yüzde 30,2’sinin yalnızca Türk çocuklarla arkadaşlık ettiğini belirtmiştir. Yüzde 8,7’i gibi küçük dilimin ise yalnızca aynı etnik kökenden olanlarla arkadaşlık kurdukları görülmektedir. Bu tabloda görüldüğü üzere sığınmacı çocuklarının okul ortamında sosyal ilişkiler geliştirdiklerini göstermektedir.

Şekil 14. Katılımcıların Çocuklarının Akran İlişkileri Durumu

Tabloda görüldüğü üzere katılımcıların çocukları, çoğunlukla okul ortamında karma arkadaşlıklar kurdukları (% 61,1) görülmektedir. Sığınmacı çocukların, okul ortamında

yüzde 8,7 gibi düşük bir oranda aynı kökenden olan grupla arkadaşlık ilişkileri geliştirdikleri görülmektedir. İstanbullu çocukların, arkadaşlık kurarken etnik kökenine bakmadıklarını, sığınmacı çocukları benimsedikleri görülmektedir. Sığınmacı çocukların okul ortamında arkadaşları tarafından benimsenmeleri, sosyal ilişkiler geliştirmelerini kolaylaştıracaktır. Çocukların okul ortamında Türkçeyi daha hızlı öğrenmeleri, çocukların kaynaşmasında önemli bir etken olduğu düşünülmektedir.

Şekil 15. Katılımcıların Türkçeyi Kullanma Yetkinliği

Araştırmaya katılanlara “Türkçeyi yeterli düzeyde konuşmayı biliyor musunuz?” sorusu sorulduğunda, yüzde 21,4’ünün evet cevabını verdiği, diğer katılımcıların ise (%76,2’si) Türkçeyi az düzeyde bildiklerini belirtmiştir. Türkçeyi hiç konuşamayanların oranı yüzde 2,4’tür. Katılımcıların ezici çoğunluğunun Türkçeyi bilmedikleri anlaşılmaktadır. 2011 yılından beri aramızda yaşayan Suriyeli sığınmacıların Türkçeyi yeterli düzeyde bilmemeleri, yerel halktan izole yaşam sürmelerine ve kendi içlerinde gettolaşmalarına yol açabilir. Türkçeyi öğrenmeleri yerel halkla karşılıklı ilişkiler geliştirmelerinde önemli bir araç olacaktır. Sığınmacılar bu ihtiyaçlarını gidermek için İBB’ ye bağlı İSMEK HBÖ Kurs Merkezlerinde ‘‘Yabancılar için Türkçe’’ dersine yoğun bir talepte bulunduğu araştırmacı tarafından gözlenmektedir..

Tablo 10. Katılımcıların Türkiye'ye Göç Etme Tarihini Gösteren Durum

	N	%
2012	9	7,1
2013	8	6,3
2014	25	19,8
2015	39	31,0
2016 ve sonrası	45	35,7
Total	126	100,0

Araştırmaya katılanların yüzde 7,1'i Türkiye'ye 2012 yılında, yüzde 6,3'ü 2013 yılında, yüzde 19,8'i 2014 yılında yüzde, 31'i 2015 yılında ve yüzde 35,7'si ise 2016 yılı ve sonrasında göç etmiştir. Ülkemize, savaşın başladığı ilk yıllar olan 2012'de 9, 2013'de 8 sığınmacının giriş yaptığı görülmektedir. Anket uygulaması yapıldığı sırada katılımcılar ilk başlarda Suriye'deki krizin çok uzun sürmeyeceğini düşündüklerini belirtmişlerdir. Savaşın uzun yıllar geçmesine rağmen devam etmesi, ülkemize giriş yapan sığınmacı sayısının her geçen yıl artmasına neden olmuştur. Katılımcıların çoğunluğunun 2015 ve 2016 yıllarında ülkeye giriş yaptıkları görülmektedir.

Tablo 11. Katılımcıların Göçte Türkiye’yi Tercih Etme Nedenleri

	N	%
Yakın olduğu için	3	2,4
Türkiye devletinin kabul edeceğini düşündüğümüz için	3	2,4
Dindaş olduğumuz için	41	32,5
Gidecek başka ülke olmadığı için	6	4,8
Diğer	21	16,7
Hepsi	52	41,3
Total	126	100,0

Tabloda görüldüğü üzere katılımcılar “Türkiye’yi neden tercih ettiniz?” sorusuna başta yüzde 41,3’ü devletin kabul etmesi, dindaş olması, yakın olması, gidecek başka ülkenin olmaması gibi tüm faktörlerin etkili olduğu “hepsi “cevabını verdikleri görülmektedir. Katılımcıların yüzde 32,5’i Türkiye’yi dindaş oldukları için tercih ettiklerini belirtmektedir. Yakın olması ve devletin kabul etmesi gibi faktörler ise (2,4) oransal olarak eşittir. Coğrafi olarak yakın olması ve devletin sığınmacıları “açık kapı politikası” gibi etkenlerin Türkiye’yi tercih etmede çok da etkili olmadığı anlaşılmaktadır.

Tablo 12. Katılımcıların Savaşta Yakınlarını Kaybetme Durumu

	N	%
Evet	64	50,8
Hayır	62	49,2
Total	126	100,0

Araştırmaya katılanlar “Savaşta yakınınızı kaybettiniz mi?” sorusuna yüzde 50,8’i evet cevabını vermiş, yüzde 49,2’si ise hayır cevabını vermiştir. Tabloda görüldüğü gibi evet ve hayır cevapları oran olarak birbirine çok yakındır. Bir başka deyişle Suriye’de 2011 yılından günümüze kadar devam eden iç savaş nedeniyle ülkemizde bulunan geçici koruma altında olan Suriyeli sığınmacıların yarısının, savaşta yakınlarından birini kurban verdiği ortaya çıkmaktadır. Suriye iç savaşında hayatını kaybedenlerin rakamı (%50,8) savaşın acı boyutunu göstermektedir.

Tablo 13. Katılımcıların Savaşın Biteceği ile İlgili Öngörülleri

-	<u>N</u>	<u>%</u>
Evet	15	11,9
Hayır	41	32,5
Fikrim yok	70	55,6
Total	126	100,0

Araştırmaya katılanların yüzde 55,6’sının savaşın biteceği ile ilgili öngörülleri olmadığı, yüzde 11,9’u savaşın yakın zamanda biteceğini, yüzde 32,5’i ise savaşın yakın zamanda bitmeyeceğini düşünmektedir. Tabloyu incelediğimizde büyük çoğunluğun gelecekle ilişkin öngörülleri bulunmadığı hatta karamsar oldukları ortaya çıkmaktadır. Tablodan anlaşıldığı üzere sığınmacıların, savaşın yakın zamanda biteceğini düşünmedikleri gibi

aynı zamanda Suriye'ye istikbalde barış ve huzurun geleceğine dair inançlarının olmadığını da söyleyebiliriz.

Tablo13. Katılımcıların Savaş Sonrası Suriye'de Hayatın Normale Dönme ile İlgili Düşünceleri

	N	%
Evet	6	4,8
Hayır	54	42,9
Fikrim yok	66	52,4
Total	126	100,0

Araştırmaya katılanların yarısından fazlası (%52,4) savaş sona erse dahi Suriye'nin normalleşeceği konusunda bir öngörüye sahip değildir. Katılımcıların yüzde 42,9'u normalleşmenin olmayacağını düşünmekte iken yüzde 4,8'i Suriye'nin normale döneceğini düşündüğünü belirtmiştir. Tablodan anlaşıldığı üzere katılımcıların çoğunun gelecek kaygısı taşıdığı, savaşın yakın zamanda biteceğini düşünmediklerini, savaş bitse dahi kısa vadede Suriye'nin normalleşeceğini düşünmedikleri ortaya çıkmaktadır. Bu bağlamda Suriye halkı için iç savaşın yaralarını sarmak ve hayatı normale çevirmenin çok kolay olmayacağı öngörülmektedir.

Tablo 15. Katılımcıların Vatandaşlık talebi ve Suriye'ye Geri Dönmeyi İsteme İlişkisi

			S25.Suriye iç savaşı biterse Suriye'ye geri dönmek istiyor musunuz?			Total	p
			Evet	Hayır	Emin değilim		
S16.Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olmak ister misiniz?	Evet	N	18	68	21	107	,001
		%	14,3%	54,0%	16,7%	84,9%	
	Hayır	N	3	0	0	3	
		%	2,4%	0,0%	0,0%	2,4%	
	Emin değilim	N	5	5	6	16	
		%	4,0%	4,0%	4,8%	12,7%	
Total		N	26	73	27	126	
		%	20,6%	57,9%	21,4%	100,0%	

Tabloda görüldüğü üzere TC vatandaşlık talebine evet (%14,3) cevabını veren katılımcıların, aynı zamanda (%54,0) Suriye'de iç savaş bitse dahi ülkelerine geri dönmeyi düşünmediği görülmektedir. Savaş bittiğinde Suriye'ye dönme niyetinde olan katılımcılar aynı zamanda vatandaşlığa geçmeyi düşünmeyen kişilerdir. Vatandaşlık talebinde bulunmayan katılımcılar, kendilerini ülkemizde geçici olarak gördüğü ve buraya aidiyet duygusu taşımadıklarını söyleyebiliriz. “Suriye iç savaşı biterse Suriye'ye geri dönmek istiyor musunuz?” sorusu ile “Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olmak ister misiniz?” sorusu arasında doğrusal bir ilişki bulunmaktadır.

Tablo 16. Katılımcıların Resmi Kurumda Çalışan Görevliler ile İlgili Görüşleri

	N	%
Evet	24	19,0
Hayır	50	39,7
Bazen	52	41,3
Total	126	100,0

Araştırmaya katılanlar “Türkiye’de resmi işlemler sırasında Suriyeli zorluk yaşıyor musunuz?” sorusuna, yüzde 39,7’si hayır cevabını, yüzde 19’u evet cevabını vermiştir. Katılımcıların yüzde 41,3’ü ise bazen güçlük çektiklerini belirtmiştir. Tabloyu incelediğimizde katılımcıların büyük çoğunluğunun resmi işlemlerde zorluklar yaşadıkları, resmi görevliler tarafından ayrımcılığa maruz kaldıkları anlaşılmaktadır.

Tablo 17. Katılımcıların Komşuluk İlişkilerini Gösteren Durumu

	N	%
Evet	55	43,7
Hayır	18	14,3
Bazen	53	42,1
Total	126	100,0

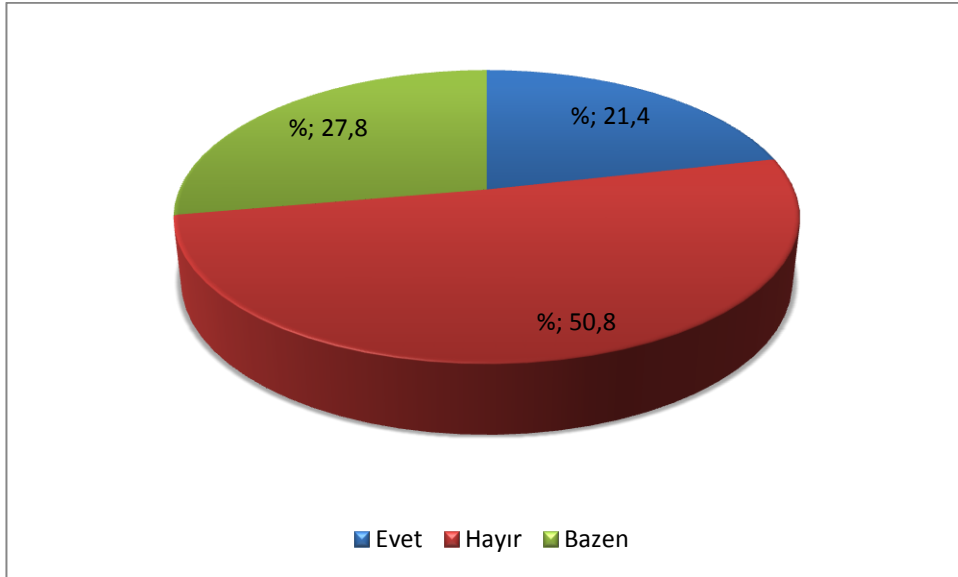
Katılımcıların “Komşularınızla sık sık görüşüyor musunuz?” sorusuna yüzde 43,3’ü evet, yüzde 14,3’ü hayır, yüzde 42,1’i ise bazen görüşüyorum cevabını vermiştir. Katılımcıların komşuları ile sık sık görüşmeleri, komşuluk ilişkileri geliştirmeleri uyum sürecini kolaylaştıracağı düşünülmektedir. Araştırmaya katılanların çoğunluğunun ev hanımı olması, kadınların komşuluk ilişkilerine daha önem vermesi, sığınmacı

kadınların sosyalleşmelerinde önemli bir etken olmasına ve daha kolay uyum sağlamalarına önemli bir katkısı olacağı öngörülmektedir.

Tablo 18. Katılımcıların Öğretmenlerle İlgili Görüşleri

	N	%
Evet	27	21,4
Hayır	64	50,8
Bazen	35	27,8
Total	126	100,0

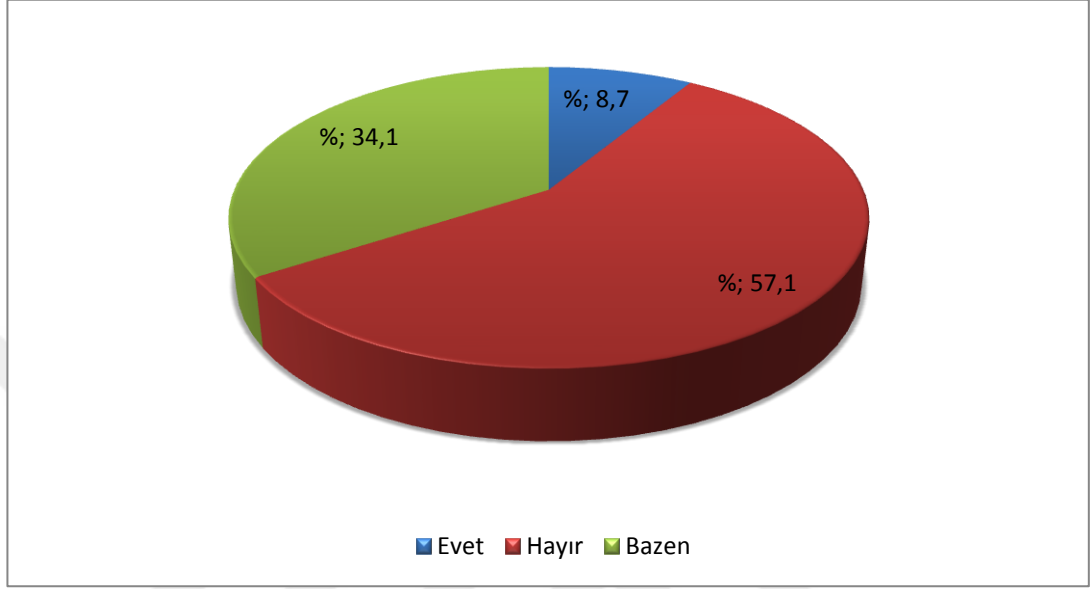
Araştırmaya katılanlardan yüzde 85,7'sinin çocuklarının öğretmenler tarafından ayrımcılığa uğramadığını belirtmiştir. Ayrıca katılımcıların yüzde 14,3'ünün çocuğunun olmadığı görülmüştür. Tabloda anlaşıldığı üzere çocuğu olan katılımcıların tamamı, çocuklarının öğretmenleri tarafında olumsuz bir davranışa maruz kalmadıkları görülmektedir.

Şekil 16. Katılımcıların Okulda Diğer Çocukların Tutumu ile İlgili Görüşleri

Araştırmaya katılanlardan yüzde 21,4'ünün çocukları, okulda diğer yaşlılarıyla sorun yaşamakta olduğu, yüzde 50,8'inin sorun yaşamadığı ve yüzde 27,8'i bazen sorun

yaşadığı görülmektedir. Bu oranları değerlendirdiğimizde farklı dil kullanan, farklı kültürden gelen Suriyeli sığınmacı çocukların İstanbullu çocuklar tarafından kabul gördüğünü göstermektedir. Çocukların değişimlere daha kolay adapte olduğunu söyleyebiliriz.

Şekil 17. Suriyeli Sığınmacıların İstanbulların Yaklaşımları ile İlgili Düşünceleri

Araştırmaya katılanlar “Sosyal bir ortamda Suriyeli olduğunuz için sıkıntı yaşıyor musunuz?” sorusuna, sırası ile yüzde 57,1’i hayır cevabını verdiği, yüzde 34,1’i ise “bazen” sorunlar yaşadığını belirtmiştir. Katılımcıların sadece yüzde 8,7’i bu soruya evet cevabı verdiği görülmektedir. Toplumun büyük çoğunluğu Suriyeli sığınmacılara tutum ve davranışlarda olumlu yaklaştığı, ayrımcı davranmadığı görülmektedir. Ancak geriye kalan diğer kesim ise zaman zaman da olsa sığınmacılara olumlu yaklaşmadıklarını göstermekte bu bağlamda aramızda yaşamalarından çok da hoşnut olmayanların da varlığını göstermektedir.

Tablo 19. Katılımcıların Sosyal İlişkileri ile Türkiye’de Beklentilerini Karşılanması Arasındaki İlişkisi

			S28.Komşularınızın özel davetlerine katılıyor musunuz?			Total	P
			Evet	Hayır	Bazen		
S14.Türkiye’ye geldikten sonra hayatınızda bir değişim oldu mu?	Daha iyi oldu	N	43	24	23	90	0,03
		%	34,1%	19,0%	18,3%	71,4%	
	Daha kötü oldu	N	0	3	0	3	
		%	0,0%	2,4%	0,0%	2,4%	
	Emin değilim	N	15	3	15	33	
		%	11,9%	2,4%	11,9%	26,2%	
Total		N	58	30	38	126	
		%	46,0%	23,8%	30,2%	100,0%	

Tabloda görüldüğü üzere Türkiye’ye geldikten sonra yüzde 34,1’i hayatının daha iyi olduğunu, yüzde 11,9’unun emin olmadığı görülmektedir. “Komşularınızın özel davetine katılıyor musunuz?” sorusuna evet cevabını veren katılımcılar aynı zamanda ülkemizde önceki yaşamlarında daha iyi olduğunu da belirtmiştir. Bu bağlamda “Komşularınızın özel davetlerine katılıyor musunuz?” sorusu ile “Türkiye’ye geldikten sonra hayatınızda bir değişim oldu mu?” sorusu arasında olarak anlamlı bir fark bulunmuştur ($p<0,05$).

Tablo 20. Katılımcıların Türkiyede Beklentileri ile Çocukların Akran İlişkileri Gösteren Durum

			S29.Çocuklarınız okulda diğer akranlarıyla sorunlar yaşıyorlar mı?			Total	P
			Evet	Hayır	Bazen		
S14.Türkiye'ye geldikten sonra hayatınızda bir değişim oldu mu?	Daha iyi oldu	N	15	55	20	90	,000
		%	11,9%	43,7%	15,9%	71,4%	
	Daha kötü oldu	N	3	0	0	3	
		%	2,4%	0,0%	0,0%	2,4%	
	Emin değilim	N	9	9	15	33	
		%	7,1%	7,1%	11,9%	26,2%	
Total		n	27	64	35	126	
		%	21,4%	50,8%	27,8%	100,0%	

Tabloyu incelediğimizde sığınmacılar, çocukların okul ortamında yaşadığı sorunlarla ilgili soruya yüzde 43,7'si hayır, yüzde 11,9'u evet, yüzde 19,5'i bazen cevabını vermiştir, "Çocuklarınız okulda diğer akranlarıyla sorunlar yaşıyorlar mı?" sorusu ile "Türkiye'ye geldikten sonra hayatınızda bir değişim oldu mu?" sorusu arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Yapılan analizler sonucunda çocukları okul ortamında arkadaşları ile sorun yaşamayan katılımcılar, Türkiye' geldikten sonra hayatının daha iyi olduğunu belirten kişilerdir.

Tablo 21. Türkiye’deki Yaşamında Memnun Olma Durumu ile Ayrımcılık Maruz Kalma Arasındaki İlişki

			S30.Çocuklarınıza öğretmenleri tarafından ayrımcılık yapıldığını düşünüyor musunuz?		Total	P
			Hayır	Çocuğum yok		
S14.Türkiye’ye geldikten sonra hayatınızda bir değişim oldu mu?	Daha iyi oldu	N	81	9	90	,041
		%	64,3%	7,1%	71,4%	
	Daha kötü oldu	N	3	0	3	
		%	2,4%	0,0%	2,4%	
	Emin değilim	N	24	9	33	
		%	19,0%	7,1%	26,2%	
Total			N	108	18	126
			%	85,7%	14,3%	100,0%

Tabloya göre katılımcıların “Türkiye’ye geldikten sonra hayatınızda bir değişim oldu mu?” sorusuna 64,3’ü iyi oldu, yüzde 2,4’ü daha kötü oldu, yüzde 19’u emin değilim cevabını vermiştir. Katılımcılar, “Çocuklarınıza öğretmenleri tarafından ayrımcılık yapıldığını düşünüyor musunuz?” sorusuna, çocuk sahibi olanların tamamı “hayır” cevabını verdiği görülmektedir. Türkiye’deki hayatlarından memnun olan katılımcılar, aynı zamanda çocuklarının öğretmenleri tarafından olumlu yaklaştığını, ayrımcılık yapılmadığını düşünmektedirler.

“Çocuklarınıza öğretmenleri tarafından ayrımcılık yapıldığını düşünüyor musunuz?” sorusu ile “Türkiye’ye geldikten sonra hayatınızda bir değişim oldu mu?” sorusu arasında anlamlı bir fark bulunmuştur ($p<0,05$).

Tablo 22. Sığınmacıların Türkiye’deki Yaşamlarından Memnun Kalma Durumları İstanbul Halkının Yaklaşımları Hakkında Görüşleri

			S31. Herhangi bir sosyal ortamda Suriyeli olduğunuz için sıkıntı yaşıyor musunuz?			Total	P
			Evet	Hayır	Bazen		
S14. Türkiye’ye geldikten sonra hayatınızda bir değişim oldu mu?	Daha iyi oldu	N	11	48	31	90	,017
		%	8,7%	38,1%	24,6%	71,4%	
	Daha kötü oldu	N	0	0	3	3	
		%	0,0%	0,0%	2,4%	2,4%	
	Emin değilim	N	0	24	9	33	
		%	0,0%	19,0%	7,1%	26,2%	
Total		N	11	72	43	126	
		%	8,7%	57,1%	34,1%	100,0%	

Tabloda görüldüğü üzere Türkiye’deki yaşantısından memnun olan sığınmacıların aynı zamanda İstanbul halkının davranışlarını da olumlu bulup dışlanmadıklarını belirtmişlerdir. Sosyal ortamlarda, kimliklerinden dolayı, İstanbul halkının davranışlarından rahatsız olan sığınmacıların ise buradaki yaşamlarının daha kötü olduğu anlaşılmaktadır. Yerel halk tarafından kabul görmeyen sığınmacıların, uyum sorunları yaşamaları ve bunun sonucu olarak da aidiyet duygularının gelişmemesinin kaçınılmaz olduğu düşünülmektedir.

Sosyal ortamlarda sıkıntı yaşıyor musunuz?” sorusu ile “Türkiye’ye geldikten sonra hayatınızda bir değişim oldu mu?” sorusu arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur($p < 0,05$).

Tablo 23. Türkiyedeki Yaşamlarından Memnun Kalma Durumu ile Ev Kiralamadaki Zorluk Durumu

			S32.Türkiye’de ev kiralamak konusunda Suriyeli olduğunuz için zorluk yaşıyor musunuz?			Total	P
			Evet	Hayır	Bazen		
S14.Türkiye’ye geldikten sonra hayatınızda bir değişim oldu mu?	Daha iyi oldu	N	16	24	50	90	,014
		%	12,7%	19,0%	39,7%	71,4%	
	Daha kötü oldu	N	3	0	0	3	
		%	2,4%	0,0%	0,0%	2,4%	
	Emin değilim	N	9	6	18	33	
		%	7,1%	4,8%	14,3%	26,2%	
Total		N	28	30	68	126	
		%	22,2%	23,8%	54,0%	100,0%	

Tabloya baktığımızda ülkemizde ev kiralamada zorluk yaşayan göçmenler aynı zamanda İstanbul’daki yaşamlarından da hoşnut olmadıkları görülmektedir. Bir insanın en temel gereksinimleri arasında bulunan barınma hususunda karşılaştığı sorunlar göç edilen mekânla duygusal bağ oluşmasına da engel oluşturmaktadır. Ülkelerinde, ev bark sahibi olmada, ev kiralamada sorun yaşamayan sığınmacılar için göç sonrası hayatlarında bu tip sorunlar yaşaması, uyum sürecini zorlaştıracak, beraberinde yerleşik toplumla kaynaşmayı engelleyecektir. Bu durumun, katılımcıların kendi aralarında gettolaşmalarına yol açacağı ve toplumla entegrasyonu engelleyebileceği öngörülmektedir.

Tablo 24. Komşularıyla Görüşme İle Türkiye’de Kalıcı Olmayı İsteme İlişkisi

			S27.Türk komşularınızla sık sık görüşür müsünüz?			Total	P
			Evet	Hayır	Bazen		
S15.Bundan sonraki yaşantınızda Türkiye’de yaşamak ister misiniz?	Evet	N	38	12	35	85	0,042
		%	30,2%	9,5%	27,8%	67,5%	
	Hayır	N	6	0	0	6	
		%	4,8%	0,0%	0,0%	4,8%	
	Emin değilim	N	11	6	18	35	
		%	8,7%	4,8%	14,3%	27,8%	
Total		N	55	18	53	126	
		%	43,7%	14,3%	42,1%	100,0%	

Katılımcıların yüzde 30,2’si “Türk komşularınızla sık sık görüşüyor musunuz?” sorusuna evet cevabını verirken, “bazen” cevabını veren katılımcıların oranı (%27) evet cevabına çok yakın olduğu görülmektedir. Katılımcıların büyük çoğunluğu komşularıyla komşuluk ilişkileri geliştirdikleri anlaşılmaktadır. Yapılan analizler sonucunda, katılımcıların çoğunluğunun kadın olması bu oranı etkilemektedir. Sığınmacılar ile yerel halkın kültürel benzerliklerin olması, sığınmacıların da komşuluk ilişkilerine önem veriyor olması, komşuluk kavramının iki toplum içinde dini dayanağının bulunması gibi faktörler sosyal ilişkilerin gelişmesine zemin hazırlamaktadır. Komşuluk ilişkileri geliştiren katılımcıların, Türkiye’de yaşamaya kalıcı gözü ile baktıkları, ülkelerine dönmeye istekli olmadıkları ortaya çıkmaktadır.

“Türk komşularınızla sık sık görüşür müsünüz?” sorusu ile “Bundan sonraki yaşantınızda Türkiye’de yaşamak ister misiniz?” sorusu arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur ($p<0,05$).

Tablo 25. Türkiye’de Kalıcı Olma İsteği ile Öğretmen Davranışları Arasındaki İlişkisi

			S30.Çocuklarınıza öğretmeni tarafından ayrımcılık yapıldığını düşünüyor musunuz?		Total	p
			Hayır	Çocuğum yok		
S15.Bundan sonraki yaşantınızda Türkiye’de yaşamak ister misiniz?	Evet	N	76	9	85	0,024
		%	60,3%	7,1%	67,5%	
	Hayır	N	3	3	6	
		%	2,4%	2,4%	4,8%	
	Emin değilim	N	29	6	35	
		%	23,0%	4,8%	27,8%	
Total		N	108	18	126	
		%	85,7%	14,3%	100,0%	

“Çocuklarınıza öğretmeni tarafından ayrımcılık yapıldığını düşünüyor musunuz?” sorusu ile “Bundan sonraki yaşantınızda Türkiye’de yaşamak ister misiniz?” sorusu arasında anlamlı bir fark bulunmuştur. Çocuk sahibi olan tüm katılımcılar, öğretmenlerin öğrencileri arasında etnik kimliğinden dolayı kimseyi ötekileştirmediklerini düşünmektedir. Tabloya bakıldığında, çocuklara öğretmenleri tarafından olumlu yaklaştığını düşünen katılımcılar aynı zamanda ülkemizde yaşamlarını sürdürmek istemektedirler.

Tablo 26. Barınma Problemleri İle Türkiye de Yaşamayı İsteme Arasındaki İlişki

			S32.Türkiye’de ev kiralamak konusunda Suriyeli olduğunuz için zorluk yaşıyor musunuz?			Total	p
			Evet	Hayır	Bazen		
S15.Bundan sonraki yaşantınızda Türkiye’de yaşamak ister misiniz?	Evet	N	14	24	47	85	0,108
		%	11,1%	19,0%	37,3%	67,5%	
	Hayır	N	3	0	3	6	
		%	2,4%	0,0%	2,4%	4,8%	
	Emin değilim	N	11	6	18	35	
		%	8,7%	4,8%	14,3%	27,8%	
Total		N	28	30	68	126	
		%	22,2%	23,8%	54,0%	100,0%	

“Türkiye’de ev kiralamak konusunda Suriyeli olduğunuz için zorluk yaşıyor musunuz?” sorusu ile “Bundan sonraki yaşantınızda Türkiye’de yaşamak ister misiniz?” sorusu arasında doğrusal bir ilişki bulunmamaktadır. Katılımcıların yüzde 37’3’i “bazen”, yüzde 11,1’i ise “evet” cevabı vererek ülkemizde ev kiralamada sorun yaşadıklarını belirtmiştir. Katılımcıların yaklaşık yarısına yakını ev kiralamada sorun yaşamaları önemli bir problemdir. Tabloda görüldüğü üzere katılımcılar bu olumsuz duruma rağmen geri dönmeyi düşünmemekte ve yaşamlarını ülkemizde devam etmeyi düşünlerin oranlarının yüksek oldu görülmektedir.

Tablo 27. Katılımcıların Resmî Görevliler Hakkında Görüşler ile Vatandaşlık İstemeyi Etkileme Durumu

			S26.Türkiye’de resmi işlemlerde Suriyeli olduğunuz için zorluk yaşıyor musunuz?			Total	p
			Evet	Hayır	Bazen		
S16.Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olmak ister misiniz?	Evet	N	24	42	41	107	0,063
		%	19,0%	33,3%	32,5%	84,9%	
	Hayır	N	0	0	3	3	
		%	0,0%	0,0%	2,4%	2,4%	
	Emin değilim	N	0	8	8	16	
		%	0,0%	6,3%	6,3%	12,7%	
Total		N	24	50	52	126	
		%	19,0%	39,7%	41,3%	100,0%	

“Türkiye’de resmi işlemlerde Suriyeli olduğunuz için zorluk yaşıyor musunuz?” sorusuna sırası ile yüzde 33,3’ü hayır, yüzde 32,5’i bazen, yüzde 19’u ise evet cevabını vermiştir. Resmî kurumlarda görevliler tarafında kötü muameleye maruz kalan sığınmacılar ile bazen de olsa maruz kaldığını cevabını verenlerin oransal olarak birbirine çok yakın olması negatif yaklaşımların boyutunu göstermektedir. Araştırmaya katılanların yarısından fazlası, kamu kurumunda çalışan görevliler tarafından zaman zamanda olsa yaptıkları işlemlerde zorluklar yaşadıkları anlaşılmaktadır. Sığınmacıların kamuda çalışan görevlilerin olumsuz yaklaşımlarına rağmen vatandaşlık

talebinde yüksek rakamlarda olması, vatandaşlığa geçme isteklerini olumsuz etkilemediği görülmektedir.

“Türkiye’de resmi işlemlerde Suriyeli olduğunuz için zorluk yaşıyor musunuz?” sorusu ile “Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olmak ister misiniz?” sorusu arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır ($p>0,05$).

Tablo 28. Komşularıyla Görüşme Durumu ile Vatandaşlık İsteme İlişkisi

			S27.Türk komşularınızla sık sık görüşür müsünüz?			Total	p
			Evet	Hayır	Bazen		
S16.Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olmak ister misiniz?	Evet	N	47	15	45	107	,297
		%	37,3%	11,9%	35,7%	84,9%	
	Hayır	N	3	0	0	3	
		%	2,4%	0,0%	0,0%	2,4%	
	Emin değilim	N	5	3	8	16	
		%	4,0%	2,4%	6,3%	12,7%	
Total		N	55	18	53	126	
		%	43,7%	14,3%	42,1%	100,0%	

Tabloyu incelediğimizde komşuları ile sosyal ilişkileri geliştiren katılımcıların oranı ile komşuları ile az sıklıkta görüşenlerin oranlarının birbirine çok yakın olduğu görülmektedir. Katılımcıların yüzde 11’9’u komşularıyla sosyal ilişkiler geliştirmedeği görülmektedir. Komşuları ile sosyal ilişkilerinin hiç geliştirmeyen katılımcıların, çoğunun çok az düzeyde dil bilmesi (tablo) yerleşik toplumla kaynaşmasında engel oluşturmaktadır. Suriye’de savaşın hala devam ediyor olması, ülkemizde kalmaları yönündeki isteği etkilemekte ve vatandaşlıkta bulunma talebini artırmaktadır. Sosyal

ilişkiler geliştiren sığınmacıların, sosyal iliklerini geliştirmeyen sığınmacılara göre daha çok Türkiye’de kalmaya istekli oldukları anlaşılmaktadır. .

“Türk komşularınızla sık sık görüşür müsünüz?” sorusu ile “Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olmak ister misiniz?” sorusu arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunamamıştır (p>0,05).

Tablo 29. Katılımcıların Türk Halkı ile İlgili Düşünceleri ile Vatandaşlık Talebinde Bulunma İlişkisi

			S31. Herhangi bir sosyal ortamda Suriyeli olduğunuz için sıkıntı yaşıyor musunuz?			Total	p
			Evet	Hayır	Bazen		
S16. Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olmak ister misiniz?	Evet	N	11	66	30	107	,008
		%	8,7%	52,4%	23,8%	84,9%	
	Hayır	N	0	0	3	3	
		%	0,0%	0,0%	2,4%	2,4%	
	Emin değilim	N	0	6	10	16	
		%	0,0%	4,8%	7,9%	12,7%	
Total		N	11	72	43	126	
		%	8,7%	57,1%	34,1%	100,0%	

Tabloyu incelediğimizde İstanbul halkının sığınmacılara yaklaşımı, onlar hakkında düşüncelerini, sığınmacıları benimsemeleri “Suriyeli” algısı hakkında bilgi vermektedir. “Sosyal ortamlarda Suriyeli olduğunuz için sıkıntı yaşıyor musunuz?” sorusuna yüzde 52’ 4’ü “hayır” cevabı vermekte, bunu yüzde 23,8’i ile “bazen” cevabı takip etmekte en

sonda ise en düşük oran olan yüzde 8,7'lik dilim ile evet cevabının verildiği görülmektedir.

Bu veriler çarşı, market, sokak ve pazar gibi paylaşılan sosyal alanlarda her geçen gün daha çok görülen sığınmacıların, İstanbul halkı tarafından benimsendiğini göstermektedir. Türkiye’de halkın bir kısmının, sığınmacıları dışlayıcı davranışlarının olması, onların burada yaşama kararını etkileyecek boyutta olmadığı ve vatandaş olma taleplerini çok da olumsuz yönde etkilemediği anlaşılmaktadır.

Tablo 30. Katılımcıların Barınma ile İlgili Yaşadıkları Problemler ile Vatandaşlık İsteklerin Gösteren Durum

			S32.Türkiye’de ev kiralamak konusunda Suriyeli olduğunuz için zorluk yaşıyor musunuz?			Total	p
			Evete	Hayır	Bazen		
S16.Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olmak ister misiniz?	Evet	N	21	27	59	107	,025
		%	16,7%	21,4%	46,8%	84,9%	
	Hayır	N	3	0	0	3	
		%	2,4%	0,0%	0,0%	2,4%	
	Emin değilim	N	4	3	9	16	
		%	3,2%	2,4%	7,1%	12,7%	
Total		N	28	30	68	126	
		%	22,2%	23,8%	54,0%	100,0%	

“Türkiye’de ev kiralamak konusunda Suriyeli olduğunuz için zorluk yaşıyor musunuz?” sorusu ile “Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olmak ister misiniz?” sorusu arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur (p<0,05).

Tabloda görüldüğü üzere Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlığı talebinde bulunan katılımcılar ev kiralamada herhangi bir sorun yaşamadığı anlaşılmaktadır. Sığınmacılar için ülkemizde barınma konusu en sıkıntılı bir alanlardan biridir. Çevremizde ekonomik nedenlerden dolayı çok zor şartlarda ve kötü koşullarda yaşayan sığınmacıların olduğu gözlenmektedir. Maddi olanakları uygun olan Suriyelilerin de yabancı kimliklerinden ötürü barınmada sorun yaşadıkları görülmektedir. Başakşehir’de yaşayan eğitim seviyesi yüksek sığınmacıların daha düzenli işte çalışmaları, bunun sonucunda gelir seviyelerinin yüksek ve düzenli olması, ev sahibi olan Başakşehirlerin sığınmacılara olan güven duygusunu artırdığı söylenebilir. Bu duruma rağmen ev kiralamak hususunda yaşanan sorunların oransal olarak daha fazla olduğu görülmektedir.

SONUÇ

Göçün öznesi olan insan, geçmişten günümüze kadar farklı nedenlerle yer değiştirme hareketinde bulunmuştur. Göç hareketleri bireysel düzeyde olduğu gibi bazen de küçük gruplar halinde olmaktadır. İnsanların savaş, iklimsel koşullar ya da kıtlık sebebiyle kitlesel olarak göç ettiği görülmektedir. Yaşadığımız çağda göç hareketlerinin hızla artarak küresel boyutlara ulaştığı görülmekte, dünyanın gündeminde önemli sıralarda yer almaktadır. Tarihte Osmanlı İmparatorluğu farklı tarihlerde mensup olduğu dine ve diline bakmadan farklı coğrafyalardan, değişik milletlerden göçmenlere kapılarını açık tutmuştur. Osmanlının bakiyesi üzerinde kurulan Türkiye’de bu kadim geleneğini sürdürmüş halen de sürdürmeye devam etmektedir.

Türkiye 1960-1980 yıllarında dışarıya göç veren ülke konumunda bulunmaktaydı. Ülkemizin coğrafi konumu nedeniyle Asya ve Avrupa kıtalarını birleştiren kavşak noktasında bulunması, sığınmacıların Batılı ülkelere geçmek için burayı bir köprü olarak kullanmalarını kolaylaştırmaktadır. Daha önceleri, transit ülke olan Türkiye, Suriye iç savaşı nedeniyle göçte hedef ülke durumuna yükseldi. Suriye iç savaşı 8 yılı geride bıraktı. Savaşın daha uzun yıllar devam edeceği tahmin edilmekte, bu da göç hareketlerinin devamı anlamına gelmektedir. Bu denli büyük göç hareketini yönetmek, idare etmek, oluşacak sosyal psikolojik tahribatların önüne geçmek de hiç de kolay olmayacaktır. Bu durum, sayıları milyonları bulan Suriyeli sığınmacılara kapılarını açan Türkiye’ye ağır maliyetler de yüklemektedir. Türkiye daha önceleri Bulgaristan’dan gelen göçmenleri kabul etmişti. Ancak bu göçmenler aynı dili kullandığımız soydaşlarımızdı. İlk defa yüksek rakamlarda farklı bir dil kullanan, (benzer noktaları olsa da farklı kültürlerden gelen) büyük kitlesel bir göçle devlet ve toplum olarak karşılaştık. Çok yönlü bir kavram olan “göç”ün etkileri sadece göçmenlerle sınırlı kalmamaktadır. Aynı zamanda göç alan toplumda da etkileri bulunmaktadır. Göçmenlerin etkileşimde bulunduğu toplumda da farklı sorunlar ortaya çıkarmaktadır.

Bu araştırmada katılımcıların demografik yapıları, cinsiyet ve yaş dağılımı, tabiiyeti ve eğitim alanları incelendi. Ayrıca göç öncesi meslekleri, Suriye’de ve ülkemizde çalışma

durumları, kazandıkları ücret miktarı, uyum ve beklentileri gibi başlıklar ele alındı. Grafik ve tablolar incelenerek yorumlanıp analizler yapıldı.

Katılımcıların cinsiyet dağılımı incelendiğinde, kadınların oranının erkeklerden fazla olduğunu görüyoruz. İSMEK Kuer Merkezleri her ne kadar karma eğitim veriyor olsalar da kadınlar burayı daha çok tercih ettiği için bu durum, kadınların oransal olarak erkeklerden fazla olmasını etkilemektedir. Sığınmacıları yaş ortalamaları genelde 30-31 ile 47 yaş ve üstü aralığında olduğu görülmektedir. Araştırmaya katılanların eğitim durumları incelendiğinde ağırlık olarak üniversite mezunu ve üniversite öğrencileri olduğu görülmektedir. Bu da Suriye halkının eğitim düzeyi yüksek bir toplum olduğunu göstermektedir.

Geçici koruma altındaki Suriyeli sığınmacıların problemlerinin başında birinci sırada işsizlik olduğu görülmekte. Katılımcıların çoğunluğunun 47 yaş ve üstü yaş grubunda olması ve bunların üretime katılacak yaş grubunda olmamaları, işverenlerin genelde genç yaş grubundan çalışan tercih etmeleri, ayrıca Suriyeli sığınmacıların Türkçeyi bilmiyor olması gibi etkenler iş bulmalarını zorlaştırmaktadır. Bu nedenler sığınmacıların işsiz kalmalarına ve beraberinde maddi sorunlar yaşamalarına yol açmaktadır.

Katılımcıların Türkiye'ye göç öncesi çalışma durumları incelediğinde sadece yüzde 14,3 gibi düşük bir oranın ülkelerinde aktif çalıştığı görülmektedir. Katılımcıların çoğunluğunun kadın olması, Suriye toplumunda kadınların çalışma hayatına çok sıcak bakmamaları, kadın çalışan nüfusun az olmasını etkilediği düşünülmektedir. Sahip oldukları her şeyi geride bırakarak göç etmeleri ve göç ettikleri yerlerde hayata sıfırdan başlamaları, bir işte çalışmalarını elzem hale getirmiştir.

Göç sonrası yeni bir hayat kurma çabasında olan göçmenlerin temel sorunlarının başında işsizlik gelmektedir. Eğitim seviyesi yüksek bu göçmenleri çalışma hayatına dâhil etmek için projeler geliştirilmelidir. Meslek kursları yaygınlaştırılmalı, ülkemizde üretime katılmaları için gerekli yönlendirmeler yapılmalıdır. Böylece ülke ekonomisine katkıda bulunacaklar ve bu durum aynı zamanda uyum süreçlerini de kolaylaştıracaktır.

Suriyeli sığınmacılardan anketimize katılanların yüzde 10,3'ü aylık gelirinin asgari ücretin altında (1000 TL altında) olduğunu beyan etmişlerdir. Diğer katılımcıların aylık ücretleri makul düzeyde olduğu görülmektedir. Başakşehir' de ikamet eden

katılımcıların üniversite mezunu olanlarının ağırlıkta olması daha düzenli işte çalışmalarını sağlamakta ve böylece aylık gelirlerinin daha iyi olduğu görülmektedir. Başakşehir’ de sayıları bir hayli fazla olan gelir düzeyi yüksek sığınmacıların lüks konutlarda yaşadıkları, kendisi de Başakşehir’de ikamet eden araştırmacı tarafından da gözlemlenmektedir.

Suriyeli sığınmacıların karşılaştığı problemlerden biri de dil sorunu olmaktadır. Türkçeyi hiç ya da çok az bilmeleri iş ortamında ve sosyal hayatta sıkıntılar yaşamalarına yol açmaktadır. İstanbul halkı ile gündelik hayatta, çarşıda, pazarda ve markette iletişim kurmakta yaşadıkları sorunlar, onların yerel halkla kaynaşmasını engelleyecek ve bu durum da uyum sürecini zorlaştıracaktır. Dil sorununun çözülmesi uyum problemini olumlu bir şekilde etkileyecektir. Özellikle İBB’ye bağlı İSMEK Kurs Merkezleri ve Halk Eğitim Merkezleri, yabancılar için Türkçe kursları düzenleyerek bu sorunun giderilmesinde önemli katkılar sunmaktadır. Türkçe konuşma yetkinliği çevre ile iletişimlerini güçlendirecek halkla bütünleşmelerini sağlayacaktır. Dilin sığınmacıların yerel halkla entegrasyonda önemli araç olduğunu söyleyebiliriz.

Sığınmacıların çoğunun kiracı olduğu, ev sahibi olan sığınmacıların az sayıda olduğu görülmektedir. Sığınmacıların zaman zaman da olsa ev kiralamada sorunlar yaşadıkları, Başakşehirli ev sahiplerinin Suriyeli sığınmacılara evlerini kira vermeye çok da istekli olmadıkları görülmektedir. Bunun birkaç nedeni olduğunu söyleyebiliriz: Birincisi, göçmenin maddi anlamda kirasını ödeyemeyeceği endişesini taşımaktadır. İkincisi, Suriyeli sığınmacıların bir evi birkaç aile ile paylaşacakları düşüncesi gibi toplumda oluşan önyargıların olmasıdır. Üçüncüsü, ev sahipleri, sığınmacıların burada kalma durumları net olmadığı için her an geri dönerler mi endişesi taşımaktadırlar.

Son olarak ülkemizde gittikçe sayıları artarak milyonları bulan sığınmacılar, başta İstanbul olmak üzere çeşitli illerde aramızda yaşıyorlar. İstanbul’da ise hemen hemen tüm ilçelere dağılmış bulunmaktalar. Başakşehir ilçemiz, sayıları yaklaşık 20-30 bin arasında tahmin edilen sığınmacıyı misafir etmekte. İlçeye gelen sığınmacıların taleplerine bağlı olarak kira fiyatlarında artışlar olduğu görülmekte ve bu yükselen kiralardan dolayı gerek yerli halkın gerekse de sığınmacıların kiralık ev bulmasını gittikçe zorlaştırmaktadır. Sığınmacılardan kaynaklı bu kira artışlarından yerel halk rahatsızlık duymakta ve bu durum, göçmenlere karşı önyargıları arttırmaktadır.

Sığınmacıların kamplardan ziyade şehirlerde toplum içinde yaşamayı tercih ettiği görülmektedir. Katılımcıların uyum ve beklentilerini incelediğimizde, çoğunun ülkemizi dindaş olması, yakın olması ve devletin sınırlarını açması gibi nedenlerde tercih ettiklerini görmekteyiz. Anket verileri analiz edildiğinde, sığınmacıların çoğunluğunun İstanbul halkının kendilerine yönelik davranışları ile ilgili olumlu düşünceler taşıdığı görülmektedir. Dışlandığını düşünen, olumsuz yaklaşımlardan rahatsız olanların oranının az olması iki toplumun beraber yaşamaya karşılıklı rıza gösterdiğini anlatmaktadır. Sığınmacıların yerel halkla iyi komşuluk ilişkiler geliştirdiği gözlenmiştir.

Her iki toplumun da –Türkiye ve göçmenler- komşuluk ilişkisine önem veriyor olması sosyal ve kültürel ilişkileri güçlendiren bir unsurdur. Suriyeli sığınmacılar Türkiye’ye göç etmeye başladıklarında yerel halk oldukça misafirperverlik göstermiştir. Savaşın açtığı yaraları sarmak için tüm toplum seferber olmuştur. Maddi anlamda yerel halk “Komşusu aç yatan bizden değildir.” düsturu ile gücü nispetince sığınmacılara yardımcı olmaya çalışmış hatta evinde bulunan eşyaları paylaşarak yeni bir hayat kurmalarına yardım etmiştir. Tüm bu iyi komşuluk örnekleri, sosyal anlamda bağların kurulmasını ve gelişmesini sağlamıştır.

Katılımcıların yarıya yakınının aile fertlerinden birini söz konusu savaşta kaybettiği saptanmıştır. Savaşın yıkıcı etkilerini bizzat yaşayan, evlerini, kurulu düzenlerini ve daha da önemlisi sevdiklerini bu savaşta kaybeden sığınmacıların, yaşamlarını yabancı bir ülkede devam ettirmek mecburiyetinde kalmaları da uyum sürecini olumsuz etkilemektedir. Sığınmacıların yaşadıkları travmaların gelecekte oluşabilecek olumsuz etkilerini azaltmak ve aynı zamanda psiko-sosyal problemlerin oluşmasını önlemek adına devlet yetkililerinin A-B planları hazırlamaları gerekmektedir.

Suriyeli sığınmacıların beklentilerinin başında vatandaşlık talebinin olduğunu görmekteyiz. Türkiye’de yaşamaktan memnun kalan sığınmacılar, hayatlarının göç sonrası daha iyi olduğunu belirtmektedirler. Hatta büyük bir kısmının ülkede iç savaş bitse dahi geri dönmeyi düşünmediği anlaşılmaktadır. Buradaki hayatından hoşnut olmayan, kendini geçici gören sığınmacıların doğup büyüdüğü vatanlarına bir an önce dönmek gibi bir istekleri bulunmaktadır. Ancak bu oranın yapılan araştırma ve analizler sonucunda çok düşük olduğu görülmektedir.

Daha önce vurguladığımız vatandaşlık konusunda, genelde sığınmacıların taleplerinin yüksek olduğunu görmekteyiz. Bu da savaş gibi yıkıcı bir etkenden dolayı göç etmek zorunda kalan Suriyeli sığınmacıların, ülkemize daha çok adapte olduklarını göstermektedir. Katılımcıların ülkemizde kalmaya niyetli olması, gelecekte olası nüfus artışı ve yüksek doğum oranları ile Suriyeli nüfusun da genel nüfusa oranla artacağına işaret etmektedir. Dolayısıyla artacak bu nüfus için de eğitim ihtiyaçları göz önünde bulundurulmalı ve gerekli çalışmalara başlanmalıdır. Özellikle eğitilmiş sığınmacıların eğitim çağındaki çocuklarının yetiştirilmesi için eğitim ortamları hazırlanmalıdır. Hâlihazırda MEB'e bağlı okullarda eğitim verilmektedir ancak sığınmacıların Arapça dili dışında, eğitim dili olan Türkçeyi bilmiyor olmaları da öğrenmede önemli engellerden biridir. Bu konuda yetkililer tarafından gerekli çalışmalar yürütülmelidir. Eğitim de atılacak uygun adımlar sığınmacıların uyum problemlerini kolaylaştıracak bir unsur olacaktır.

Türkiye açık kapı politikası ile sayıları yaklaşık 4 milyonu bulan sığınmacının ülkeye girişlerine izin verdi. Ülkemizde 2011 yılından beri savaşın devam etmesine bağlı olarak sığınmacı nüfusun sayısı her geçen gün artmakta ve artmaya devam edeceği de düşünülmektedir. Bu denli kalabalık bir nüfusun yüksek doğum oranı da göz önüne alındığında toplam nüfusa yapacağı etki değerlendirilmez. Sığınmacıların savaşın bitmesi durumunda bile ülkelerine dönmeyi düşünmemeleri önemli bir gerçeklik olarak karşımızda durmaktadır. Ülkemizin zaten dinamik nüfus yapısına sığınmacı nüfusun da eklenmesi ile ileride işsizlik sorununun daha da yukarı çekileceği aşikârdır. Bununla ilgili gerekli çalışmalar yapılmalı, milyonları bulan bu kitleyi topluma entegre edecek adımlar atılmalıdır. Ülkemizin hâlihazırda ihtiyaç duyduğu ara ve kalifiye elemanlarla ilgili olarak meslek liseleri, Arap diline de uygun hale getirilerek yaygınlaştırılabilir. Böylece halen devlet kapısında iş bekleyen yığılmaların daha da artmasının önüne bir nebze de olsa geçilebilir. Eğitim alanında da ciddi olarak okullaşmaları yönünde adımlar atılmalı, sığınmacılara yönelik okulların sayısını artırmak için çalışmalar yürütülmelidir. Yüksek eğitilmiş sığınmacıların ülkemizde çalışmalarını engelleyen varsa bürokratik engeller kaldırılmalı ve bunlardan yararlanma adına çalışmaları sağlanmalıdır. Nitelik elemanlara uygun pozisyonlar sağlanmalı ve ülke ekonomisine kazandırılmalıdırlar.

Halkımız ilk başlarda Suriyeli sığınmacıları “misafir” olarak görmekteydi ve insani yardımlar yapmaktaydılar, savaşın biteceğini ve ülkelerine geri döneceklerini düşünmekteydiler. Fakat uzun yıllar geçmesine rağmen savaş hala sürmekte ve göçmenler aramızda yaşamaya devam etmektedirler. Bu da sığınmacıların kalıcı olacağı, ülkelerine dönmeyeceklerine dair yerel halkta mevcut endişeyi arttırmakta ve Türkiye’de bulunmalarını sorgulamaya itmektedir. Siyasi iktidarı da bu denli kalabalık nüfusu kabul ettiği için eleştirmekte, artan işsizliğin nedeni olarak da bunu başat bir neden olarak görmektedir.

KAYNAKÇA

- Akçadağ, E. (2012). *Yasadışı Göç ve Türkiye*. İstanbul: Bilgesam Yayınları.
- Akıncı, B., Nergiz, A. ve Gediz, E. (2015). Uyum Süreci Üzerinde Bir Değerlendirme: Göç ve Toplumsal Kabul. *Göç Araştırmaları Dergisi*, 1(2), 61-63.
- Aksoy, Z. (2012). Uluslararası Göç ve Kültürler Arası İletişim. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 5(20).
- Altıntaş, İ. (2008). *Dış-göç ve din: Almanya'daki Türklerin Dini Hayatına İlişkin Sosyolojik Bir Çözümleme*. İstanbul: Dem Yayınları.
- Aras, G. N. E. (2014). Biyopolitik Bir Nüfus Politikası Olarak Avrupa Birliği'nin Düzensiz Göç Rejimi ve Sınırlarda Ölüm Siyaseti, *Nüfus Bilim Dergisi*, 36, 67-102.
- Atlıoğlu, Yasin, 2018, Ankara Üniversitesi SBF Dergisi, Cilt 73, No. 1, 2018, s. 129-156.
- Bakırtaş, T. (2012). Küresel Gelişme Modelinde Uluslararası Göç Olgusu ve Yansımaları. *Alternatif Politika*, 4(2), 232.
- Başel, H. (2003). *Sosyal Politika Açısından İç Göçler: Sivas'tan İstanbul'la Göç Örneği*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Biçim, H. (2018). *Zorunlu Göç, Göçebelik ve Kentte Tutunma Tarzları: Batman Pazar Yeri Mahallesi Örneği*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilim Enstitüsü, Van.
- Can, Y. (2011). *Göç ve Kent: 1989'dan Günümüze Göç Eden İnsanların Kent Adaptasyonu Diyarbakır Örneği*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Canyurt, D. (2018). Kazanamı Olmayan Savaş "Suriye İç Savaşı": Neden Bitmedi, Barış Nasıl Gelebilir?. *Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi*, 14(4), 1103-1120.

- Çağlayan, S. (2006). Göç Kuramları, Göç ve Göçmen İlişkisi. *Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (17), 67-91.
- Çelik, N. (2012). *Türkiye’de Göç Veren İllerde İç Göç Sorununun Yönetiminde Stratejik Planlama Modeli Yapılandırılması*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Zonguldak.
- Deniz, O. (2009). Mülteci Hareketleri Açısından Van Kentinin Durumu ve Kentteki Mültecilerin Demografik Profili. *Doğu Coğrafya Dergisi*, (22), 187-204.
- Taşkın, D.(2014) Uluslar Arası Göç Sorunu Perspektifinde Türkiye, *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (181), 186,187
- İçduygu, A. (2006). *Türkiye-AB Bağlamında Uluslararası Göç Tartışmaları*. Ankara: Tüsiad.
- İçduygu, A. (2014). *Türkiye’nin Uluslararası Göç Politikaları, 1923-2023: Ulus-Devlet Oluşumundan Ulus -Ötesi Dönüşümlere*. İstanbul: Koç Üniversitesi Göç Araştırmaları Merkezi.
- Karpat, K. (2017). *Osmanlıdan Günümüze Etnik Yapılanma ve Göçler*. İstanbul: Timaş Yayınları.
- Kaya, A. (2005). *Göç: Güvenlik ve Korkunun İktidarı 8-11 Aralık Göç Araştırmaları Sempozyumu Bildiriler*. İstanbul: Zeytinburnu Belediyesi.
- Koçak, O. ve Gündüz, D. R. D. (2016). Avrupa Birliği Göç Politikaları ve Göçmenlerin Sosyal Olarak İçerilmelerine Etkisi, *Yalova Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(12), 66-91.
- Marshall, G. (1999). *Sosyoloji Sözlüğü*. (Çev.: Osman Akınbay- Derya Kömürcü). Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.
- Mazhar, B ve R. E. (2005).Göç ve Yoksulluk Alanlarında Kentle Bütünleşme Eğilimi Diyarbakır Örneği *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, (22), 108-109.
- Ortaylı, İ. (2005). *Genel Göç Olgusu*, 8-11 Aralık Uluslararası Göç Sempozyumu. İstanbul: Zeytinburnu Belediyesi.

- Özdemir, Ç. (2016). Suriye’de İç Savaşın Nedenleri: Otokratik Yönetim mi, Bölgesel ve Küresel Güçler mi? *i Dergi Park* (33), 81-102.
- Özyakışır, D. (2012). İç Göç Hareketleri ve Geriye (Tersine) Göçün Belirleyicileri: TRA 2 Bölgesinden (AĞRI, Kars, Iğdır, Ardahan) İstanbul’a Gerçekleşen Göç Üzerine Bir Saha Araştırması. Doktora Tezi Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum
- Sayın, H. (2010). *Uluslararası Hukuk ve Türk Hukuku Bakımından Göçmen Kaçakçılığı, İnsan Ticareti, Cinsel Sömürü Suçları*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Yeni Yüzyıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Sayın, H. (2019). *Uluslararası Göç ve Uluslararası Güvenlik*. Ankara: Berikan Yayınevi.
- Şemşit, S. (2018). Avrupa Birliği Politikaları Bağlamında Uluslararası Göç Olgusu ve Türleri: Kavramsal Bakış, Yönetim ve Ekonomi. *Manisa Celal Bayar Üniversitesi*, 25(1). 269-289.
- Şener, B. (2017). Soğuk Savaş Sonrası dönemde Uluslararası Göç Olgusu ve Ulusal Güvenlik üzerindeki etkileri Üzerine Bir Deneme. *Güvenlik Bilimleri Dergisi*, 6(1). 1-30.
- Tekeli, İ. (2008). *Göç ve Ötesi*. İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- Toksöz, G. (2006). *Uluslararası Emek Göçü*. İstanbul Bilgi Üniversitesi. Yayınları
- Tunç, A. (2015). Mülteci Davranışı ve Toplumsal Etkileri: Türkiye’deki Suriyelilere İlişkin Bir Değerlendirme. *Tesam Akademi Dergisi*, 2(2), 26-63.
- Tümtaş, S. ve Ergun, C. (2016). Göçün Toplumsal ve Mekânsal Yapı Üzerindeki Etkileri”. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 21(4), 1348-1349.
- Yılmaz, A. 2014, Uluslararası Göç: Çeşitleri, Nedenleri Ve Etkileri. *Electronic Turkish Studies*, 9(2), 1685-1704.

https://www.afad.gov.tr/upload/Node/24384/xfiles/17a-Turkiye_deki_Suriyelilerin_Demografik_Gorunumu_Yasam_Kosullari_ve_Gelecek_Beklentilerine_Yonelik_Saha_Arastirmasi_2017.pdf (ET: 04.05.2019).

<https://www.gazeteduvar.com.tr/turkiye/2017/03/04/istanbuldaki-suriye-5-ilcede-toplandi/> (ET: 04.05.2019).

https://www.researchgate.net/publication/301564792_Uluslararası_Göç_Cesitleri_Nedenleri_ve_Etkileri_International_Migration_Its_Types_Causes_And_Effects (ET: 04.05.2019).

EKLER

Ek 1. Anket Formu

1 Cinsiyetiniz

- a)Kadın   b) erkek

2 Yaşınız

.....

3 Uyuşunuz

.....

4 Medeni haliniz

- a) Evli
b) Bekar

5 Ev sahibi mi kiracı mısınız ?

- a) Ev sahibi
b) Kiracı

6 Eğitim durumunuz

- a) Okur-yazar değil
b) Okur -yazar
c) İlkokul mezunu
d) Ortaokul mezunu
e) Lise mezunu
f) Fakülte ve yüksekokul öğrencisi
g) Fakülte veya yüksekokul mezunu
h) Lisansüstü uzmanlık vb

7 Göç etmeden önceki işiniz?

- a) Çalışmıyordum
b) Emekli
c) İşçi
d) Memur
e) Diğer (belirtiniz)

8 Şu an çalışıyor musunuz ?

- a) Evet çalışıyorum
b)Hayır çalışmıyorum

9 Ailenizin gelir düzeyi

- a)0-1000 TL
- b)1001-2000 TL
- c) 2001-3000 TL
- d)3001 TL ve üstü

10 En öncelikli ihtiyacınız aşağıdakilerden hangisi dir ?

- a) İş
- b) Medikal destek
- c) Ev
- d) Eğitim
- e) Diğer

11 Şu anda Türkiye’den herhangi bir kişi ya da kurumdan yardım alıyor musunuz?

- a) Evet
- b) Hayır

12 Türkiye’ye gelmeniz için size yardım eden biri ya da bir kurum oldu mu ?

- a) Evet
- b) Hayır

13 Türkiye’ye geldikten sonra hayatınızda bir değişim oldu mu?

- a) Daha iyi oldu
- b))Daha kötü
- c)Emin değilim

14 Bundan sonraki yaşantınızda Türkiye’de yaşamak ister misiniz ?

- a)Evet
- b) Hayır
- c)Emin değilim

15 Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olmak ister misiniz?

- a) Evet
- b) Hayır
- c) Emin değilim

16 TC vatandaşlarının sizleri dışladığını düşünüyor musunuz ?

- a) Evet
- b) Hayır
- c) Bazen

17 Türkiye’de çocuklarınız okulda daha çok kimlerle arkadaşlık ediyorlar?

- a) Suriyeli
- b) Türk kökenli
- c) Karışık

18 Türkçeyi yeterli düzeyde konuşmasını biliyor musunuz*

- a) Biliyorum
- b) Evet ama az
- c) Bilmiyorum

19 Türkiye'ye göç ettiğiniz tarih

- a) 2012
- b) 2013
- c) 2014
- d) 2015
- e) 2016 ve sonrası

20 Göç etmek için Türkiye'yi seçme nedeniniz nedir?

- a) Yakın olduğu için
- b) Türkiye devletinin kabul edeceğini düşündüğümüz için
- c) Dindaş olduğumuz için
- d) Gidecek başka ülke olmadığı için
- e) Diğer
- f) Hepsi

21 Savaş nedeniyle ailenizden, akrabalarınızdan veya çok yakın bir tanıdığınızdan hayatını kaybeden herhangi biri oldu mu?

- a) Evet
- b) Hayır

22 Savaşın yakın bir zamanda biteceğini düşünüyor musunuz?

- a) Evet
- b) Hayır
- c) Fikrim yok

23 Suriye iç savaşı bittiği takdirde Suriye'de hayatın normalleşeceğini düşünüyor musunuz?

- a) Evet
- b) Hayır
- c) Fikrim yok

24 Suriye iç savaşı biterse Suriye 'ye geri dönmek istiyor musunuz?

- a) Evet
- b) Hayır
- c) Suriye'ye geri dönmek istediğime emin değilim

25 Türkiye'de resmi işlemlerde Suriyeli olduğunuz için zorluk yaşıyor musunuz ?

- a) Evet
- b) Hayır
- c) Bazen

26 Türk komşularınızla sık sık görüşüyor musunuz?

- a) Evet
- b) Hayır
- c) Bazen

27 Komşularınızın özel davetlerine katılıyor musunuz?

- a)Evet
- b)Hayır
- C)Bazen

28 Çocuklarınız okulda diğer akranlarıyla sorun yaşıyorlar mı?

- a)Evet
- b)Hayır
- c) Bazen

29 Çocuklarınıza öğretmeni tarafından ayrımcılık yapıldığını düşünüyor musunuz?

- a) Evet
- b) Hayır
- c) Çocuğum yok

30 Her hangi bir sosyal ortamda Suriyeli olduğunuz için sıkıntı yaşıyor musunuz?

- a) Evet
- b) Hayır
- c) Bazen

31 Türkiye’de ev kiralamak konusunda Suriyeli olduğunuz için zorluk yaşıyor musunuz ?

- a) Evet
- b) Hayır
- c) Bazen

١-الجنس:

نكر ( )

أنثى ( )

٢-العمر:

٣-الوضع العائلي:

أ-متأهل ( )

ب-أعزب ( )

٥-هل مكان السكن في تركيا ملك ام ايجار؟ :

٦-التحصيل العلمي: ( )

أ-لا يمكن القراءة والكتابة ( )

ب-تجيدون القراءة والكتابة ( )

ج-تأهيل علمي ابتدائي ( )

د-تأهيل علمي ثانوي ( )

هـ-تأهيل علمي شهادة ثانويه ( )

و-تأهيل جامعي ( )

ز-دراسات عليا ( )

٧-العمل قبل الهجرة:

أ-لا عمل ( )

ب-مقاعد ( )

ج-عامل ( )

د-موظف حكومي ( )

هـ-غير ذلك (الرجاء الشرح ( )

٨-هل تعملون في الوقت الحاضر:

أ- نعم ( )

ب- لا ( )

٩-الدخل العائلي:

- ( ) من صفر - ١٠٠٠
( ) من ١٠٠١ - ٢٠٠٠
( ) ج- من ٢٠٠١ - ٣٠٠٠
( ) هـ- من ٣٠٠١ وما فوق

١٠- ما هو الأهم لكم:

- ( ) أ- العمل
( ) ب- المنزل
( ) ج- التعليم
( ) هـ- غير ذلك

١١- هل تحصلون في الوقت الحاضر على اي اعانه شخصيه او حكوميه في تركيا؟ :

- ( ) أ-نعم
( ) ب-كلا

١٢- هل تم الاستعانه باي جهه للقدوم الى تركيا؟ :

- ( ) أ-نعم
( ) ب-كلا

١٣- هل هناك أي تغيير في حياتكم منذ قدومكم الى تركيا:

- ( ) أ-نعم الى الاحسن
( ) ب-نعم الى الاسوأ
( ) ج-لست متأكد
( ) د-كلا

١٤- هل تريدون العيش في تركيا كمقيم أو كحامل جنسيه؟

- أ- نعم ( )
ب- كلا ( )
ج- لست متأكد ( )

١٥- هل انتم منبوذون من الشعب التركي؟

- أ- نعم ( )
ب- كلا ( )
ج- من حين لآخر ( )

١٦- هل تعلمون اللغة التركية؟

- أ- نعم ( )
ب- القليل ( )
ج- كلا ( )

١٧- تاريخ الهجره الى تركيا:

- أ- عام ٢٠١٢ ( )
ب- عام ٢٠١٣ ( )
ج- عام ٢٠١٤ ( )
د- عام ٢٠١٥ ( )
هـ- عام ٢٠١٦ وما فوق ( )

١٨- لماذا اخترتم تركيا؟

- أ-قرب المسافه ( )
ب-لأن الجهات التركيه تقبل بذلك ( )
ج-لأن الديانه هي ذاتها ( )
ه-لأن ليس هناك خيار آخر ( )
و-غير ذلك ( )

١٩- هل فقدتم أي فرد عائلي أو قريب بسبب الحرب؟

- أ-نعم ( )
ب-كلا ( )

٢٠- هل صادقتم أي شخص مضطهد من قبل النظام؟

- أ-نعم ( )
ب-كلا ( )

٢١- هل سوف تؤيدون نظام الاسد؟

- أ-نعم ( )
ب-كلا ( )
ج-غير معلوم ( )

٢٢- هل تعتقدون بأن الحرب سوف تنتهي قريبا؟

- أ-نعم ( )
ب-كلا ( )
ج-ليس هناك اي رؤيه ( )

٢٣- هل تعتقدون بأن الحياه ستصبح طبيعيه في سوريه بعد انتهاء الحرب؟

- أ-نعم ( )
ب-كلا ( )
ج-لا رؤيه ( )

٢٤- هل تعودون الى سوريا بعد انتهاء الحرب؟

أ- نعم ( )

ب- كلا ( )

ج- غير متأكد من العوده ( )

٢٥- هل تريدون العوده الى سوريا في حال انتهاء الحرب؟

أ-نعم ( )

ب-كلا ( )

ج-غير متأكد ( )

٢٦- هل تواجهون كسوريين صعوبات في العمليات الرسميه في تركيا؟

أ-نعم ( )

ب-كلا ( )

ج-احيانا ( )

٢٧- هل تتقابلون مع جيرانكم الاثراك؟

أ-نعم ( )

ب-كلا ( )

ج-أحياناً ( )

٢٨- هل تلبون دعوات جيرانكم؟

أ-نعم ( )

ب-كلا ( )

ج-احيانا ( )

٢٩- هل لدى اولادكم مشاكل مع اقران اخرون في المدرسه؟

أ-نعم ( )

ب-كلا ( )

ج-احيانا ( )

٣٠- هل تعتقدون ان اولادكم مميزين لدى المعلمين؟

أ-نعم ( )

ب-كلا ( )

ج-ليس لدينا اولاد ( )

٣١- هل لديكم اي مشكله في المجتمع كسوري الجنسيه؟

( ) أ-نعم

( ) ب-كلا

( ) ج-احينا

٣٢- هل صادفتكم صعوبات بايجار منزل بصفتمك سوريين؟

( ) أ-نعم

( ) ب-كلا

( ) ج-احيانا

:
مشارك قيم
مشارك قيم

Ek 2 .ETİK KURULU ONAYI

T.C.
Istanbul
YENİ YÜZYIL
ÜNİVERSİTESİ

FEN, SOSYAL VE GİRİŞİMSSEL OLMAYAN SAĞLIK BİLİMLERİ ARAŞTIRMALARI ETİK KURULU

02.07.2018

Sayı: 2018/7

İlgi: Etik Kurul Onayı,

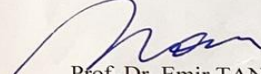
Sayın Zeynep HANPOLAT

İstanbul Yeni Yüzyıl Üniversitesi Etik Kurulunun 02.07.2018 tarih ve 2018/7 sayılı toplantı sonucunda " Göç ve Entegrasyon" başlıklı çalışmanız Fen, Sosyal ve Girişimsel Olmayan Sağlık Bilimleri Araştırmaları Etik Kurulumuzca UYGUN bulunmuştur.

Araştırmanız süresince çalışmanızda özellikle konu başlığı, gereç ve yöntemler konusu ile ilgili olarak değişiklikler söz konusu olursa tekrar değerlendirilmesi önerilir.

Not: İşbu belge İstanbul Yeni Yüzyıl Üniversitesi Fen, Sosyal Ve Girişimsel Olmayan Sağlık Bilimleri Araştırmaları Etik Kurul Yönergesi temelinde kaleme alınmıştır.

İş bu belge kurum onayı dahilinde geçerlidir.

Prof. Dr. Emir TAN

İstanbul Yeni Yüzyıl Üniversitesi
Fen, Sosyal Ve Girişimsel Olmayan Sağlık
Bilimleri Araştırmaları Etik Kurulu Başkanı

